

DO
PROVINCIAL
1913

PROVINCIAL

8

m

TOLEDO
BIBLIOTECA PROVINCIAL

Sala..... *Reservada*
Número..... *133*

Sala Reservada 7-5

Tit. 147485
C 1195326

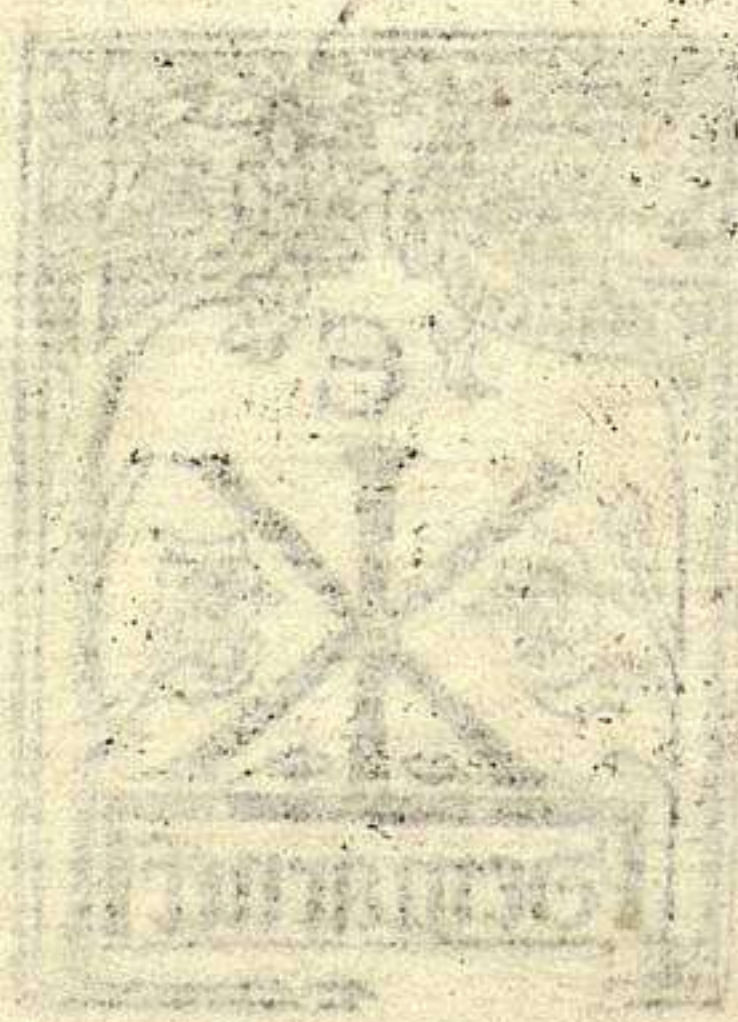
R 375848

Guillelmi

Parisiensis de septem sacramentis

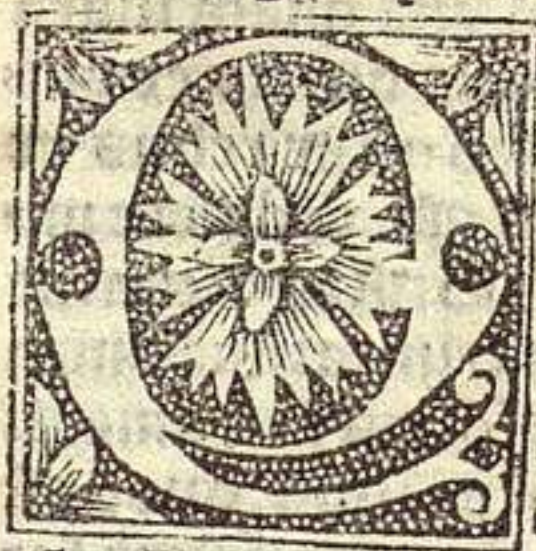
Blurred text at the top of the page, possibly a title or header, which is illegible due to fading and bleed-through.

Amado Rigo primo
merc

De sacramento Baptismi. Fo. ii

Doctissimi viri Guillelmi parisiensis episcopi
dialogus de sacramentis cuiuslibet sacerdoti quod uti-
lissimus. Incipit feliciter.

Quoniam me sepius rogasti Petre
postquam sacerdotij sacrum ordinem sus-
cepisti ut aliquate de administra-
tione sacramentorum edocerem: prout
cedunt in usum parochialium sacer-
dotum. Quia vero te sollicitum video tue
conscientiam charitati. Admittit pro-
pones quæ admodum a meis

ancestrorum et sacris doctoribus didici: pro meo modulo
cum dei adiutorio respondebo. Breuibus verbis utar cau-
sas dicendorum modicas ponendo quas si scire cupi-
as ad sacros canones recurras seu doctorum sententias
atque scripta. Petrus. Aliud non cupio sed exem-
plari modo ac ruditer prout spectat ad vulgi doctri-
nam quero. Guil. In nomine domini nostri Jesu
christi ex quo omnia sacramenta virtutem obtinent pete.

Petrus Quia sacramentum baptismi ianua
est omnium aliorum sacramentorum: et sine ipso
nihil potest fieri. Et testate domino habet: idem de ipso ser-
mo noster prior oria. Sed de baptismo
loqueris: scias triplicem baptismum fore. Est
baptismus fluminis: id est spiritus sancti

quo confitentes christum et contriti in necessitate articulo ba-
ptizantur. Alius est baptismus sanguinis quo martires
pro christi fide morientes baptizantur. Sed tertius est
baptismus fluminis siue aque quo fideles quotidie
queri baptizantur et regenerantur. Dic de quo isto
rum vis proponere questionem. De baptismo
aque qui a sacerdotibus quotidie ministratur est mini-

strandus **R.** Petere de eo modica et utilia. **R.** Quere
 ro ex quibus constituitur baptismatis sacram. quod quoniam
 quibus et a quibus debeat ministrari? **R.** Questio
 tua quoniam periculas pertinet. Et ideo ad unam quamvis illarum
 prout poterero respondebo. **R.** Primitus queris ex quibus
 bus constituitur baptismus. **R.** ideo quoniam ex rebus et
 verbis: sicut et quodcumque aliud sacram. **R.** Ediffere mihi
 chi que sunt res et que sunt verba? **R.** Res dicuntur
 elementum: verba vero invocatio trinitatis: elemen
 tum enim est materia: et verba illa sunt forma sacramenti
R. Declara mihi quod est elementum illud. quod est
 materia baptismi: et postea que sunt verba que sunt for
 ma eius? **R.** Quia baptismus est ablutio que habet in
 qua fieri. Ideo aqua est propria materia huius sacri
 et non vinum nec oleum nec alius liquor viscosus
 sed sola aqua. **R.** Bene dixisti quod aqua est materia
 huius sacramenti. Sed nunquid ex omni aqua potest fieri
 baptismus. **R.** Dico quod non sed ex sola aqua naturali
 fit baptismus. **R.** An ex aqua rosea vel quacumque artifi
 cialiter facta non fit baptismus? **R.** Nec ex urina: cum talis
 aqua si potius humor quam aqua naturalis. ex balneo tamen
 liruio: vel aqua decoctionis carnum depurata: et hu
 iusmodi: bene potest fieri baptismus. quia in eis natura que
 non mutatur. Sicut ex pluvia et rore collecto fit baptis
 mus: quia licet generentur ex vaporibus et humoribus ter
 re: tamen per virtutem nature que fortior est arte: resol
 vuntur in veram aquam: quod ars non potest facere. Et sic omnis
 aqua universaliter naturalis est propria materia sa
 cramenti baptismi. **R.** Quare magis ex aqua quam ex
 alio elemento fit baptismus? **R.** Require in. iiii. sen
 causas. Nichilominus aliquas tibi dicam: quia per
 aquam effectus baptismi designatur. s. quod sicut aqua

mundat fordes exterius. sic baptismus purificat hominem virtualiter interius. Similiter sicut aqua per eius frigiditatem mitigat calorem: sic baptismus concupiscentie fomitem. Alia causa est propter cōtatem aque et eius abundantiam ut propter defectum materie nullus possit a baptismi susceptione excusari alias causas require in scriptis. ¶ Sufficit michi ad presens de materia baptismi. Hunc que fit eius forma michi dicas. **B.** Forma sacramenti baptismi est hec **Ego baptiso te: In nomine patris et filii et spiritus sancti amen.** ¶ Sūt ne omnia hec verba de essentia forme: ita quod si unum dimittatur baptismus non fiat. **B.** Verba que sunt de essentia forme sine quibus baptismus non fieret. sunt hec. **Baptiso te in nomine patris et filii et spiritus sancti amen.** Unde hoc dictio **Ego:** cum intelligatur in hoc verbo prime persone baptiso: non est absolute de essentia forme. Similiter hec dictio **Amen.** non est de essentia forme. absolute: sed de institutione ecclesie. Quia licet ponitur propter expressionem ministri ly ego. Et quod amen est ad certitudinem effectus baptismi. Unde cum non sint de essentia forme absolute: si quis ea dimitteret propter hoc non impediretur baptismus quin fieret. Sed qui hoc dimitteret scienter: peccaret: in mandatum ecclesie transgrediendo. ¶ Nunquid potest bene dici baptiso me: sicut dicitur baptiso te. **B.** Non. quia sicut nullus potest seipsum generare: sic nec baptisare. cum baptismus sit quedam generatio spiritali. Ideo dicitur baptiso te: sed non baptiso me. ¶ Nunquid potest bene dici. **Baptiso in nomine.** **B.** Non: quia virtus diuina que operatur in baptismo pertinet ad diuinam essentiam que est in una tribus personis. Ideo ad denotandum unitatem essentie dicitur in nomine: et non in nominibus. ¶ Nunquid

De sacramento

potest baptisari in nomine genitoris et geniti et flaminis
sicut in nomine patris et filii et spiritus sancti. cum idem significant
B. Non: quia solum ex illis verbis fit baptismus que
significant proprietates relatiuas personarum: hec au-
tem significant pater et filius et spiritus sanctus. Geni-
tor autem et genitus et flamen non significant propieta-
tes relatiuas personarum diuinarum: sed dicuntur actus
notionales ipsarum personarum: et significant magis ipsos
actus quam ipsas personas. Et ideo solum in nomine
patris et filii et spiritus sancti fit baptismus et non ex alijs
verbis. B. Nunquid fit baptismus sic dicendo. Ba-
ptiso te: in nomine patris et filii et spiritus sancti
sicut dicunt laici. B. Attende quod variatur forma ba-
ptismi quinque modis. Uno modo variando: et huius
dupliciter vel circa significationem verborum sicut dictum
est in nomine genitoris etc. Et sic non fit baptismus.
Alio modo circa voces solum manente eadem significati-
one et modo significandi: et sic diuersis linguis fit ba-
ptismus: sicut latino: greco: et gallico sermone: et sic tan-
tis variatio non obest. similiter variando circa voces
manente eadem in significatone: et hoc in mera simplicitate
sicut laici faciunt qui nesciunt verba latina proferre
vel formare et in nomine patris etc. vel ponendo nomen vel da-
tiuum pro genitiuo non impeditur baptismus. secus ei
esset si intelligens hoc faceret ex intentione et nouum
ritum vellet facere et inducere: quia et peccaret et baptismum
impediret. Secundo mutatur forma corrumpendo vel di-
minuendo. scilicet subtrahendo aliquid quod sit de essentia for-
me: ut si dimittatur li. baptiso: vel lite: vel aliquid trium
nominum personarum. Et sic non fit baptismus. Querunt autem
si necessitate mortis imminente una persona solum nomen
Et puer decedat antequam alie persone nominetur: ut
sic dicendo. Baptiso te in nomine patris: et tunc puer dece-

deret añq̄ dicerentur / z filij: z spūssancti. q̄die credē
 dum est q̄ summ⁹ sacerdos. s. deus 'supple defectum
 Si tñ puer supueniret rōne dubii sub cōditiōe puer
 baptisand⁹ esset. Eo q̄ ecclesia in baptisando tres p
 sonas exprimit: z non solū vnā. si vero subtrahat vel
 diminuat aliquid qđ non est absolute de essentia
 forme: sed solum de institutione ecclesie. sicut ly ego.
 ly amē. Non impediretur baptismus: peccaret tamē
 qui hoc sciēter faceret. Tertio impediret baptism⁹
 addendo scz qñ additio corrumpit sensum z est con
 tra reuerentiā personarū: vt si dicatur. Baptiso te in
 nomine patris maioris: z filij minoris: qz p̄sone coe
 quales sunt. Si vero additio nō corrumpat sensum:
 nec sit contra reuerentiā personarum baptism⁹ non
 impedit: siue fiat a parte ante: vt dicēdo. Baptiso te
 in noīe patris oīpotētis: z filij z vnigeniti: z spūssan
 cti paraclyti. Siue etiā a pte post vt dicēdo. Bap
 tiso te in noīe patris z filij z spūssanti et beate marie
 virginis z hmōi: nō impedit baptism⁹. Et hoc tamē
 intelligit qñ ille qui hoc addit non intēdit facere nou
 um ritū: nec hoc faciat ex malicia: sz ex mera simplici
 tate. similiter q̄ non cadat z intendat q̄ baptismus
 efficacitā hēat ex btē marie inuocatione vel beati ni
 colai: sed ex sola inuocatiōe trinitatis: sz solū credat
 q̄ oīo btē marie v̄ginis: vel btī nicolai p̄sit baptisato
 ad sui baptismi p̄seruationē. Quarto impedit baptism⁹
 mus transponēdo. s. litteras vel syllabas quibus sē
 sus corrūpitur. Si vero transponat dictiōes sicut li
 baptiso post te impedit baptism⁹: lz peccet hoc facie
 ens. Quinto corrumpitur baptismus interpolando
 qñ fit tāta interpolatio v̄borū z operū q̄ corrūpit intē
 tio z act⁹ baptismi siue baptisantis: vel int̄miscendo
 aliqd impertinēs ad sacramentū: vt dicendo baptiso

De sacramento

te in noie patris. z tūc aliud operet per magnū tps
vel aliqd dicat in medio: vt baptiso te in noie patris
vnde fac ignem. z hmōi. talis discōtinuatio magna
corrumpit baptismū. Si vero propter necessitatem
fiat modica interpolatio: sicut screādo: vel sternutā
do nō corrumpit batisimus. Igitur ex omnib⁹ pmissi
sis collige q̄ forma baptismi est hec. Ego baptiso te
In noie patris z filij z spūsancti Amen

Questus. Sufficit michi de prima parte questio
nis mee. Hunc michi de secunda particula res
pondeas. s. Quō fiat baptismus. **R.** Quia de ritu
et modo baptismi queris. Dico q̄ dupliciter datur
baptismus s̄m vsuū diuersarum ecclesiarum. Quōs
datur per immersionem ita q̄ totus puer immergi
tur in aqua. Quōs etiam datur per aspersionem: qñ
puer aspergit̄ z superū e aqua infundit̄. **Q.** Hūquid
hec imersio z asp̄sio semel fieret at pluries. **R.** Scōs
ritū diuersarū ecclesiarū quōs fit terna imersio: vel ase
psio: quōs vnica. Et in his cōsuetudo ecclesiarū ē ser
uanda. **Q.** In locis vbi cōsuevit ecclesia ternā imer
sionem facere si solū vnica fieret nunquid esset puer
baptisatus. **R.** Sic: sed faciens peccaret mandatum
ecclesie z cōsuetudinē non faciēs: sed transgrediens
nisi simplicitas eum excusaret. **Q.** Que pars corpo
ris d̄z immergi: vel aspergi. **R.** Caput: quia i eo eēs
sensus vigēt: z in eo est principiū vite aialis. **Q.** Et
si caput haberi non possit nūquid pōt alia pars que
haberi potest aspergi: vt pt̄z in pueris existētib⁹ vte
ris maternis: quoz sola in manus apparet z de per
clitatione timetur. **R.** In tali casu d̄z aspergi pars q̄
apparet: z pie credēdum est q̄ deus supplet defectū.
Si tñ post modū viuus habeatur: d̄z totus immergi
vel saltē caput aspergi sub cōditiōe: sic dicēdo puer

non intendo te rebaptizare: sed si baptizatus non fueris ego baptizo te in nomine patris et filii et spiritus sancti. Et hoc securi? quia aliter non intelligitur baptismus perfici. Igitur baptismus per immersionem vel aspersionem unicam vel tertiam huiusmodi fieri sicut ecclesia in qua habitas consuevit.

Questus. De tertia parte mee questionis michi respondeas scilicet quando dandus est baptismus. scilicet statim vel differendum. **R.** In adultis non est statim dandus: sed potest per aliquod tempus differendum: quia probandi sunt si ex fide accedunt: ne resistat et proposito et contumeliam faciat sacro. Pueris vero propter periculum mortis est statim dandus: nec est differendum: quia non potest eis aliter subueniri.

Questus. Quibus modo dandus: an omnibus indifferenter pueris sit ministrandus edictio. **R.** Pueris gentium et iudeorum non est inuitis parentibus: aut eis nescientibus baptismus ministrandus maxime tempore quo carent usu rationis. Cum enim ius naturale in tali tempore sint sub parentum cura et tutela quae possent eos inducere ad relinquendum quod ignorantibus susceperunt quod verteret in fidei detrimentum: Unde Beatus Augustinus ait quod non est bonum faciendum ut inde perveniat malum. **Q**uestus. Quid de infantibus quos meretrices relinquunt in foribus ecclesiarum et in domibus de quibus dubitatur an fuerint baptizati. **R.** De huiusmodi infantibus et pueris quos statim natos comperitur et nescitur an fuerint baptizati. Consultitur ut sub conditione baptizentur. Sub hac forma. Puer si fueris baptizatus te rebaptizare non intendo: sed si non fueris baptizatus ego baptizo te in nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Quia in tali casu non dicimus baptismum iterari: quia non dicimus iteratum quod nescitur esse factum. **Q**uestus. Et quid de his pueris est faciendum quos obstetrices ad templum deferunt: et eos in necessitate ab eis afferant

De sacramento

baptisatos. **Q**. Eodē mō sicut ī p̄dictis facias et eos sub p̄ditioni baptises nec in mulierū v̄bis assentias: q̄z tū ignare sint credi s̄p̄ eas verba baptismi corrupte ptulisse: aut īmersionē seu asp̄sionem nō in debito fecisse. Et iō p̄ueros sic sub p̄ditione baptisatos nō est rebaptisare: s̄z poti⁹ sue salutis succurrere.

Questus de vltima parte mee q̄stionis michi r̄n̄ deas. s. a qb⁹ baptismus debeat seu possit ministrari. **R**. Cuilibet naturā humanam habētī congruit hoc sacramentum ministrare quia sicut aq̄ est elementum quo baptismi sacramentū efficitur p̄pter eius cōtatem vt nullus posset propter defectū materie a nō suscipiendo baptismū excusari Sic omnis homo siue masculus siue femina potest baptismū ministrare in necessitate: vt nullus etiā posset p̄pter defectum ministri excusari. **Q**. Si omnis hō est minister huius sacramēti quare sacerdotib⁹ ad baptisandum pueri deferunt. **R**. Sacramentorū sacerdos minister est p̄ncipalis iō prius et p̄ncipaliter ad ip̄m pertinet hui⁹ sacramenti ministratio: q̄z cessante necessitate hoc sac̄m̄ cum solēnitate fieri d̄z s. sub b̄ndictiōe aque et h̄mōi l̄z nō sint de essentia sacramenti: sunt t̄n̄ de honestate et congruitate. Et hec ad sacerdotem pertinent iō in p̄rio nisi necessitas occurrat debent ad baptisandum ad sacerdotē deferri et a sacerdote baptisari. S̄z necessitate v̄gente et sacerdote absente p̄nt pueri a clericis baptisari et si clerici non fuerint p̄nt a laicis et pri⁹ a viris et si viris sint absētes mulieres p̄nt pueros in tali necessitate baptisare. Et ideo laici, tā viri q̄z mulieres sunt a sacerdotib⁹ ad baptisandum pueros instruendum. **Q**. Done q̄ matre patēte nullus fuerit p̄ns nisi pater. Nunqd̄ pater pōt in tali necessitate suū p̄priū filiū baptisare et ius peten

di debitum matrimonii ab vxore non perdat. **B.** In
 tanta necessitate vbi per aliu[m] q[uam] per patre[m] vel matre[m]
 puero non potest subueniri licitum est parentib[us] suos
 proprios filios baptisare. Nec propter hoc a iure debiti
 matrimonii sunt priuati. Aliud tamen esset et est si te-
 merarie alter eorum suum proprium filium baptisaret vel
 ambo: quia si quis hoc faceret iure debiti matrimonii
 priuaretur. Etiam ambo si vterq[ue] eoru[m] hoc temera-
 rie faceret et proprium filium baptisaret vnus et alius
 eum susciperet. **Q.** Nunquid possunt duo homines vnum puerum
 baptisare: quoru[m] vnus verba proferat et alter immer-
 gat aut aspergat. verbi gratia. Duo sunt quoru[m] vnus ma-
 nus non habet et loqui potest: et alter mutus qui
 loqui non potest et manus h[ab]et in necessitate. nunquid potest ma-
 nus pueri sibi proferre verba proferre et mutus immerge-
 re vel aspergere: et eorum opere baptisatus sit puer.
A. Dico quod non: quia op[er]a in baptismo quod simul concurrant
 in actione baptisandi ex eodem verbum platum cum opera-
 tione elem[en]ti. Aliter falsa esset oratio que virtutem baptis-
 mi exprimit. vt dicendo baptiso te. Op[er]a quod ille qui immer-
 git seu baptisat loquatur. et quod verbum eius accedat ad
 elem[en]tum. Aliter esset falsa oratio eius. Quia si man[us]
 qui immergere non potest dicat baptiso te mentis: quis
 non immergit sed potius mutus: et ideo non baptisat. inde
 necessariu[m] est quod ex eodem proferantur verba similis cum aque
 immersione vel aspersione. **Q.** Quia dixisti quod omnis homo
 potest baptismum ministrare. Quero an heretici: scis-
 matici: pagani: iudei infideles possunt ministrare sacra-
 mentum baptismi. **A.** Dico quod sic: dum tamen habeat
 intentionem vniuersalem faciendi quod facit ecclesia abso-
 lute. Nec obest baptismum suscipientibus ignoranter ab
 eis. **Q.** Ad quid prodest baptismus fictis accedentibus
 adultis. **B.** Si fictus aliquis accedat ad baptismum

De sacramento

sicut sepe videm⁹ iudeos non intēdens ibi aliqd reci-
pere nisi solū id qđ facit ecclesia Sacramentū i. ablu-
tionē recipit ⁊ caracterē sed rem sacramenti. i. grām
spūs sancti nō recepit: sed recedente fictione nō ppter
hoc est rebaptisandus: cū baptism⁹ reiterari nō possit.
sed p̄nterī d³ de fictiōe: ⁊ tūc suscipit grām spūs s̄c-
cti ⁊ virtutē obtinet sacramēti. ¶ Ad qđ pdest illa
grā q̄ in baptismo p̄fertur. B. Hōiem a pena ⁊ culpa
totaliter absoluit: ⁊ eorū que añ baptismum gesserat
Tñ qz in paruulis solū est originale pctm̄ ⁊ nō actu-
ale: cuz vsu rōnis careant ipsos a pctō originali pur-
gat: ⁊ a pena absoluit q̄ p̄ eo debet. Adulti vero qz
non solū p̄hant pctm̄ originale: sed ēt actuale eos ab
vtrorū absoluit: ⁊ a pena q̄ pro vtrisq̄ debetur.

¶ Etrus. Nunquid est necessarium q̄ aliquid ad
Plevandum puerū accedāt semp Nunquid pōt
idem puerum tenere ⁊ ipm̄ baptisare B. Iustū
est vt aliq̄ ad suscipiendū puerū de sacro fonte acce-
dāt: ⁊ patrini dñr. ¶ Sicut baptisans est sicut p̄f sp̄i-
ritualis: ita suscipiēs est sicut mater vel nutrix sp̄ua-
lis. Ideo sicut in gn̄atione naturali requir̄ pater et
mater: ita ī sp̄uali gn̄atiōe. Quā sicut mater fungitur
ad puerū officio n̄triciis sic suscipiens puerū officio
nutricis sp̄ualis: ⁊ nutrire sp̄aliter tenet ⁊ ipm̄ eru-
dire. In summa tñ necessitate vbi plures haberi non
possent posset ille idem qui immergit puerū vt asper-
git in baptismo suscipere: ⁊ vtrorū officio fungitur.
¶ Et q̄ ad suscipiendū puerū de sacro fonte suffici-
unt. B. Unus solus: sed qñq̄ duo ad designandū vni-
tatē deitatis ⁊ hūanitatis ī xp̄o. ⁊ qñq̄ tres ad plus
admittit ppter trinitatē p̄sonarum representationē
Hec plures q̄ tres recipias: qz multa cognoui ma-
trimonia ppter h̄mōi cognationis spiritalis multi

plicationem impediri: sicut declarabo cum de matrimonio dicā. ¶ Ergo consanguinei possunt plures interesse. ¶ Omnes consanguinei in gradu attinente pueri baptizati et eius parentum pro unica persona reputatur. Et ideo quā dicitur quod solum tres persone recipiuntur ad leuandum puerū: intelligitur de illis quod nichil attinet puero nec eius parētibus et inter quos posset matrimonium copulari. ¶ Quot annorum debēte esse puerū de sacro fonte suscipientes. ¶ Adulte etatis et tot annorum quod suorum pōt esse mēores factōrum. Et idē pueros nō admittas ad leuandum pueros: quia suos filios docere nescirēt. Et etiā propter eorum labilem memoriam post imēores facti sūt: pōt ducere filias suas in uxores. ¶ Si sacerdos ex imprudētia baptizat masculinum puerum quē feminā credit eē. nūquid est puer rebaptizandus. ¶ Nū: quia baptismus nullum propriū sexū sibi appropriat: sed naturas humanas. Vñ prima intentio ecclesie et ministrum est puerum et hominem baptizare. et per accūs virū et vel feminā. Nō si masculinū baptizaret quem credit feminam. vel feminā quā credit masculinū. nō est rebaptizandus puer. Sed nomē appropriādū ē quod suo sexui congruit vt si femina fuerit: et nomē ei impositū fuerit in baptismo iohānes: iohāna voce. Et si non fuerit nomē propriū sexui. voce si in nomē vni⁹ de patrinis vel si per filiū ep̄i. ¶ Quod si mulier mortua fuerit et puer creditur viuere agendus est. ¶ Si perstriterit eā esse mortuā statim aperiat et puer extrahatur ab ea et si viuus reperiatur baptizetur. ¶ Et si puer reperiatur mortuus nūquid est cum matre sepeliendus. ¶ De hoc sunt diuerse opiniones. Quidam dicunt quod sepeliendus est cum matre licet nō fuerit baptizatus quia portio matris est. Et huic opinioni vsq̄ cōsentire. ¶ Gaufridus

designat lumen cognitionis quod debet habere baptisatus in bonis sectandis et malis euitandis. ¶ Quid. Quomodo uenit hec omnia operari in puero in necessitate a laicis baptisato seu ab alijs. ¶ Guil. Non conuenit quod ut iam dixit exorcismus ordinatur ad inimici expulsionem et catheci finis ab fidei instructione. ¶ Per baptismum autem ei dyabolus ei citus et patrinus in fide firmi sunt et iam quod eo spoponderunt ideo non oportet illa iterari: sed solum illa que sequuntur baptismum presbiter operentur. scilicet linitio olei crismatis. etc. ¶ Quid. Quis eorum videtur precedere exorcismus aut cathecismus. ¶ B. In adultis sepe debet precedere catechismus: quam exorcismus: quia infide prius debent informari. In paruulis vero quod nondum habent usum rationis sed usum ecclesie precedit exorcismus ad expellendum dyaboli potestatem ne vite eorum insidietur nec recipiant sacramentum Sufficit autem patrinorum eorum fidelium pro eis fidei professio. Hec tibi petre de sacramento baptismi dixi rogo te ut ab presbiteris tibi sufficiat.

Petrus. De alijs sacramentis me doceas Et maxime de eis que characterem imprimunt que ad modum et baptismus. ¶ B. Tria sunt sacramenta que imprimunt characterem. et ideo non sunt iterabilia. scilicet baptismus confirmatio et ordo. de baptismo tibi dixi de alijs duobus ad te non pertinet: sed solis episcopis est eorum administratio conferenda. ¶ Quid. Aliquid tulum de his dicitur ¶ B. Petre presbiter de confirmatione que sequitur baptismum ¶ Quid. Dic michi que forma et que materia sacramenti confirmationis et que debet confirmari vel a quibus et que loco confirmatio conferatur. ¶ B. Materia huius sacri est oleum oliuaz et balsamum simul mixtum et vocatur crisma quod a solis episcopis consecratur et anno quolibet renouatur et vetus dy igne concremari. Forma autem huius sacramenti scilicet con-

De sacramento.

firmationis est talis. Consigno te signo crucis Et cōfirmo te crismate salutis. In nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Solis autē episcopi pertinet hoc sacramentum ministrare. Et quod sunt in gradu altiori. et ad eos pertinet a scribere fideles ad punam spiritualem ad quam eliguntur confirmati. Sicut ad reges et duces pertinet a scribere milites ad pugnam temporalem. papa tamen de plenitudine potestatis potest committere sacerdoti: quod sacramentum confirmationis et minores ordines conferat. Ad omnes autē utriusque sexus pertinet hoc sacramentum suscipere qui usum rationis habent. Quod ad status milicie spiritualis omnes christiani debent admitti: et nomen christi confidenter et audacter confiteri. Unde periculosum est hominibus ad sacramentum non confidere. Ideone eorum ignorantia sit crassa quod contemptum gerere videtur. Bonum consilium ut moneantur sepius ad huiusmodi sacramenti susceptionem. Et ad querendum episcopum ut illud suscipiat. Debet autē ille qui hoc sacramentum suscipit esse ieiunus et confessus. In fronte vero hoc sacramentum confertur: eo quod est locus evidentior ut confirmatus plenarie et plena fronte confiteatur nomen christi et se esse christianum. Et non verecondetur confiteri nomen christi. quia in illo sacramento spiritus sanctus datur ad robur. Debet autem ille qui confirmatur teneri ab alio quam ab episcopo iniungitur. Et spiritualiter a confirmato: nec refert siue a viro siue a muliere teneatur. dum tamen fuerit tenens confirmatus. Et hoc est ut instruatur ad pugnam spirituales et confessionem fidei ab eo a quo tenetur. Debet etiam ille qui confirmatur per triduum ferre ligaturam qua frons eius ligatur propter crismatis confirmationem et triduanam diuice sepulture significationem. Et in tertia die ad sacerdotem accedere debet et sacerdos cum sale et aqua frontem confirmati abluere in piscina siue in loco sacro et secreto.

to ligaturam comburet et cineres in terras amitterit operiri. Nichil amplius tibi dicam de cōfirmationis sacramento.

Petrus nunc de sacramento ordinis aliqua mihi dicas. ¶ **Q.** Curiosus es: sufficiant tibi sacramenta de quibus indiges erga deum plebē. ¶ **R.** aliqua tua ac de illo audire cupio: qua forte mihi pderūt put spero ¶ **Q.** ¶ **R.** ¶ **Q.** Quero a te qd sit sacm ordinis et si materiam et formam habeat quot sunt sacri ordines. ¶ **Q.** Sacramentū ordinis est qd dam signaculum ecclesie quo spūalis ptās traditur ordinato qz suscipiens consecratur. Illa vero q porriguntur eis qui ordinantur sunt materia sacri ordinis sicut calix cū vino patena cū pane sacerdoti unde illa res que pertinet ad ordinē qui suscipitur et datur in illo ordine materia est illius sacramēti ordinis qd suscipitur sicut subdiacono vacu⁹ calix. Accolito traditio cerei et candelabri. Exorciste liber exorcismoꝝ Lectori liber prophetarum. Hostiario clavis. Forma vero huius sacramenti est sermo ep̄i et verbū qd ep̄s dicit in illa porrectione illarum rerum dirigens ad eos qui ordinantur. Et utitur ep̄s i illa forma verbo impatiuo dicendo: accipe vel agite hoc vel illud. vñ ista porrectio rerum e piscopi ad illos q ordinati sūt de essentia sacramenti ordinis. Sunt autē septem ordines qui ordinantur omnes ad sacramentū eucharistie. Quorum quattuor primi ordinantur ad disponendū in eos qui ad eucharistiam accedunt dignos suscipiētes et indignos repellentes quoz prim⁹ dicitur exorcista qui ptātem de modis repellit ad energumīnem. Secundus dicitur Hostiarius qui expellit indignos a consortio fidelīū et introducit dignos. Tertius

De sacramento.

est lectionarius vel lector. qui per sacrā scripturam intellectum illuminat fidelium. Quart⁹ est acolitus qui deferendo cereos deuotionem excitat fidelium ⁊ isti quattuor ordines dñr non facti. Non q̄ sanctitate careant: sed q̄ non ordinentur ad tā sacra sicut alii tres. Hec istis quattuor est p̄tinentia annexa. Tres autem alii ordines sacri dñr: qui referunt ad sacramenti eucharistie consecrationem. quorum primus dñr subdiaconus: qui vasa dominici corporis et sanguinis portat: deo subdiaconi accipiunt calicem de manu ep̄: sed vacuum / vnde subdiaconus disponit materiam eucharistie. Secundus autem est dyaconus qui in omnibus dispensat sacerdoti ⁊ ministrat. Tertius ordo presbyteratus qui eucharistiam consecrat ⁊ sic isti tres ordines ad eucharistiā directe referuntur: quia subdiaconus materiam ordinat ⁊ offertur dyacono / et dyaconus presbytero. ¶ Quō pōt ordo esse vnum sacramentū cum sunt septem ordines. ¶ **Q̄.** Sacramentum ordine d̄r vnum vnitate perfectionis siue finis sicut domus d̄r vna ad quā edificabam multa concurrunt. sicut omnes ordines ad vnum vltimum actū q̄ dicitur eucharistia: Tamē non dicitur vnum de vnitatis indiuisibilitatis vel continuationis cum vnus ordo possit esse sine alio. ¶ **Petrus.** Nunquid in quolibet istorum septē ordinum imprimitur c. character. ¶ **Q̄.** In singulis ordinibus: etiam singuli characteres imprimuntur: ⁊ distinguuntur: et ad vltimum characterem sicut presbyteratus vniuntur et imprimuntur character in quolibet ordine i traditi instrumenti aperti ad illum ordinem cum reperitur cum debita forma verborum que ab ep̄o p̄feruntur. Sicut i traditione clauium ecclesie character hostiari i

imprimitur. Character vero lectoris in traditione libri prophetarum. Character exorciste in traditione libri exorcismorum. Et character acoliti in traditione candelabri vel viceoli scilicet vasis in quo vinum: et aqua ponitur propter consecrationem et illud administrat subdiacono qui ibidem vinum ponit. Character vero subdiaconi imprimitur in calicis vacui consecrati traditione cum forma debita verborum episcopi. Et in his quinque ordinibus in traditione predictarum rerum debitis formis verborum episcopi characteres imprimuntur. De duobus autem ordinibus scilicet diaconatu et presbyteratu quidem dixerunt quod characteres imprimuntur in manuum apositione: sed non placet aliis quod characteri imprimitur in traditione alicuius rei competens ad illud sacramentum ut dictum est. unde licet per manus impositionem detur plenitudo gratie ad administrationem sacramentorum sicut sacerdoti tanquam principali et diacono tanquam ministro. Tamen character imprimitur in traditione rerum ad eos pertinentium. Unde quibus principalis actus diaconis sit portare corpus christi cum patene et sanguinem dispensare cum calice: tamen in sua ordinatione non potest exprimi per traditionem in vasorum tantum cum hec debetur subdiacono nec per traditionem materie corporis et sanguinis christi: quia non est decus quod eis tradentur sanguis in calice et corpus christi in patena. Cum sacerdoti qui est principalis solum detur panis in patena et vinum in calice et non corpus et sanguis. Ideo quantum ad actum sedarium qui est legere euangelium dicitur character imprimi in traditione libri euangeliorum cum debita forma verborum episcopi. Si vero in ordine sacerdotali character imprimi in traditione panis in patenam et vini in calicem cum

De sacramento.

debita forma & b. o. r. e. p. i. Quia principalis p. t. a. s. sacerdotis: et consecrare corpus x. p. i. veru. & sanguine. Et hanc potestatem dedit prius x. p. s. ante passionem sua. discipulis suis cum dicit. Hoc facite in meam c. o. m. e. m. o. r. a. t. i. o. n. e. Sed secundo actus sacerdotis est solvere et ligare fideles & disp. o. n. e. r. e. ad eucharistie sumptionem. Cuius potestatem accipi per man. u. s. e. p. i. impositionem cum e. p. s. dixit. Accipite sp. m. s. a. n. c. t. u. m. & quorum remiseris peccata: &c. Et hec pertinet ad corpus christi mysticum quia sacramentum ordinis respicit prius corp. u. s. x. p. i. verum q. u. a. m. m. y. s. t. i. c. u. m. Ideo dicitur character imprimi in rerum traditione cuius forma verboru. e. p. i. quibus sacramentum eucharistie conficitur. s. i. n. p. a. n. e. e. t. p. a. t. e. n. a. & v. i. n. o. e. t. c. a. l. i. c. e. Similiter i. v. n. c. t. i. o. n. e. m. a. n. u. u. m. sacerdotis: non imprimitur character: sed solum fit vinctio manibus sacerdotum vt eis tangat corpus x. p. i. Sicut calix m. u. n. g. i. t. u. r. : vt contineat sanguinem et patena vt contineat corpus christi. Similiter scias q. u. o. d. ex vestimentis character n. o. n. imprimitur: sed solus ex eis significatur idoneitas que in sacerdote & ministris ecclesie debet esse. **¶** Quia de vestibus sacris mentionem fecisti: dic mihi quid. **¶** Ornatus vestimentorum exterior significat ornatus interioru. morum quem habere debent qui ad diuina tractanda ascendunt. Quedam autem vestes requiruntur in superioribus ministris que non requiruntur in inferioribus et quedam sunt communes omnibus et sunt tres vestes scilicet alba camisia totu. corp. u. s. cooperiens que significat puritatem vite et amict. u. s. h. u. e. r. o. s. regens quo significatur fortitudo bono. r. u. m. o. p. e. r. u. m. n. a. r. i. m. e. a. d. d. i. u. i. n. a. o. f. f. i. c. i. a. e. r. e. q. u. e. d. a. Et cingulus quod significat reprehensionem carnis. Subdiacon. u. s. v. l.

tra hec h3 duo. s. manipulū q̄si sudariū ad tergendū
 limpitudinē oculorū. id est omnem negligentia circ
 ca diuina misteria eo q̄ p̄rio ad sacra tractāda sub
 diaconus admittitur: habet etiā tunicā strictā per
 quā doctrina apostolica in legendo apostoli textū si
 gnificatur. Diacon⁹ vero super hoc habet stola m a
 sinistro humero: in dextrū tendentē ad significandū
 fortitudinem ⁊ tollerantiam aduersorū: habet etiā
 dalmaticā largā ad significandū largitatē in dispen
 satione sacramentorū. Quia diaconus primo dispē
 sator sacramentorū ponitur. qz sanguinē xp̄i dispen
 sat. In dispensatione vero requirit largitas. Sacer
 dotib⁹ vero in vtroq; humeros ponitur stola ostens
 datur q̄ plena potestas dispensandi sacramēti sibi
 dat vel p hoc significatur arma iusticie a dextris ⁊ a
 sinistris in successiōe aduersorū ⁊ prosperorū ⁊ ideo sto
 la descendit vsq; ad inferiora. ¶ Super his additur
 casula rotunda ad significandū charitatē que est su
 perna omniū virtutū: qz sacerdos p̄secrat sacramētū
 charitatis. s. eucharistiā in ep̄is plura super addunt
 tur. s. calige ad designandū rectitudinē gressuum id
 est affectionum. Scandala est designandum cōtem
 ptum terrenorū. Subcinctorium quo stola ligatur
 est alba significat amorē honestatis. Tunica talaris
 perseuerantiā in aggressionem arduorū in bonis ope
 rib⁹. Dalmatica significat largitatē in operib⁹ mie
 respectu indigentū. A null⁹ significat desp̄sationē
 ecclesie. ¶ Per cirotecas significatur cautella in
 opere. Per mitram significatur scientia et doctrina
 vtriusq; testamenti s. noui ⁊ veteris vnde et duo corn
 uua habet bacul⁹ curā pastoralem designat quia dz
 colligere vagos: et hoc significat curuitas baculi

De sacramento

sustentare debiles et infirmos et hoc significat stipes baculi: et debet pungere lentos et hoc significat stimulum in pede baculi. unde versus. Collige sustenta stimula vasa morbida lenta. Sed ulterius archiepiscopi habent pallium in signum privilegiare potestatis: quia archiepiscopus princeps est episcoporum subditorum. unde pallium significat torquem auream quam solebant legitime certantes accipere. Ecce significationem vestrum audisti. Petrus. Numquid corona est ordo. ¶ **Q. B.** Non solum est signum distinctivum ministrorum ecclesie a plebe communis. Similiter per tonsuram clericalem deputatur quis ad cultum divinum non ad sacra tractanda sed ad laudes divinas devotius dicenda et cauendas. Unde tonsura fit in modum corone: quia reges sunt. scilicet et alios regentes et in deum regnum habent et deo servire regnare est ad cuius servitium sunt deputati. Similiter fit in ratione capillorum ad designandum renunciationem superfluum terrenorum quia deum clericus hereditatis siue partem constituit de se heredem dei facit sic etiam in superiori parte capitis fit ad designandum quod semper debemus habere oculos mentis ad deum elevatos. ¶ **Q. P.** Numquid episcopatus est ordo. ¶ **Q. B.** Scias quod dupliciter ordo dicitur. Uno modo secundum respectum ad corpus christi verum. scilicet ad consecrationem hostie et sic ordo est sacramentum proprie et isto modo episcopatus non est ordo: quia episcopus non habet superiorem potestatem nec maiorem sacerdote: constitutum ad consecrationem corporis christi. Alio modo sumitur ordo secundum quod est quoddam officium respectu quarundam actionum sacramentorum et sic cum episcopus habeat potestatem respectu corporis christi quod est ecclesia in actibus ad sacramentorum principa

tum pertinentib⁹ sic illo modo episcopatus est ordo
 cōmuniter nec est sacramentum: sed sacramentale.
 Unde ep̄atus ab ordīe sacerdotis depēdet ⁊ episco-
 palis potestas presupponit ordinē sacerdotalem qz
 null⁹ potest episcopālē potestatem recipere nisi pri-
 us fuerit ordinat⁹ in sacerdotem quia potestas ep̄a-
 lis non tantū est potestas iurisdictionis. sed etiā or-
 dinis put ordo isto modo dicitur. ¶ **P.** Nonne p̄nt
 alij sacerdotes ab ep̄is ordines p̄ferre. ¶ **B.** Colla-
 tio ordinum alicui potest cōuenire dupliciter aut de
 iure cōmuni rōne sue ordinarie p̄ potestatis et sic so-
 li episcopi possunt quoscunqz ordines cōferre qz ad
 eos solū pertinet instituire ministros, in ecclesia. vñ
 peccāt ep̄i qui p̄mouent scienter indignos. Alio mo-
 do collatio ordinū alicui conuenit ex indulgētia ge-
 nerali vel speciali ratiōe cōmissionis domini pape: ⁊
 sic alij sacerdotes nō episcopi possunt minores ordi-
 nes p̄ferre non tamē maiores. ¶ **P.** Nunquid non
 baptisatus ⁊ non p̄firmatus potest sacerdos ordīes
 recipere. ¶ **B.** De necessitate sacramētum ordinis
 presupponit sacramentum baptismi. Unde si aliq⁹
 nō baptisatus p̄moueretur ad sacerdotiū: sacerdos
 nō esset nec hostiam posset consecrare nec absoluerē
 in foro penitētiāli: vnde deberet secundum canones
 baptisari ⁊ iterato ordinari etiam si añ baptismū in
 ep̄m p̄moueretur ad episcopus nō esset ⁊ si aliquos
 ordinaret ordines non reciperent. Quantū vero ad
 sacramentū cōfirmationis scias qd de necessitate sa-
 cramentum ordinis non presupponit sacramentum
 p̄firmatiōis nec de necessitate oportet qd ille qui sus-
 cipit sacros ordines sit p̄firmat⁹: verūtñ de cōgrui-
 tate sacramentū ordinis presupponit sacramētū cō-

De sacramento

firmationis qz congruū est q̄ ille qui accedit ad sacros ordines suscipiēdos habeat oēm illā perfectionem q̄ requirit ad fidei p̄firmationē: per quā fit aliq̄s idoneus ad executionē ordinis hoc aut̄ fit per sacramētum p̄firmationis. Et sic character sacramēti ordinis presupponit de cōgruitate characterē sacramēti confirmationis et nō de necessitate. Sed de necessitate presupponit characterem sacramenti baptismi.

Petrus. q̄ sunt que impediunt susceptionem ordinā.
S. Quedā sunt que simpliciter impediūt susceptionem ordinum z quedam solum impediunt executionem et non ordinis susceptionem. Primum quod impedit susceptionē ordinis simpliciter est sexus femininus simplr qz mulier ordines suscipere nō p̄t s̄z sol⁹ vir cū sit prima ymago dei mulier autem ymago viri vt dicit aposto. i ad Cor. iii. c. Qñ z l̄s mulier vocetur diaconissa in abbacia hoc non est rōne ordinis sed qz habet officiū ad matutinas omelias legendi. Sunt aut̄ plura que nō impediūt susceptionē ordiis sed magis executionē. Quorū primū est defect⁹ cognitionis vel discretiōis: vt sunt pueri z amātes qui vsu rōnis carent. Qñ licet possint ordinem suscipere priuant̄ tñ executionē qz ad executionē ordinis req̄ritur discretio. Qñ in in quibusdā ordinibus req̄ritur etas discretiōis ex honestate congrua sicut in duobus primis minoribus ordinibus. Sed adulta etas req̄ritur in alijs de necessitate precepti: in nullo tñ de necessitate sacramenti qz in sacramento p̄fertur potestas que pōt alicui p̄petere q̄uis non sit idone⁹ executioni. Unde sciendū est q̄ cum infantia completa vsqz ad duodecim annos possunt duo primi ordines miores suscipit. A duodecimo anno vsqz ad vicesimū

primū possūt duo minores ordines vltimi suscipi. A
 vicesimo primo: anno pōt subdiaconatus suscipi. A
 vicesimo quinto diaconat⁹. A tricesimo presbyteras
 tus. A tricesimo cōpleto similiter pōt quis in ep̄m
 eligi verūtamen ppter necessitatē ⁊ idoneitatē per
 sone pōt ep̄s ordines ex dispēsatiōe dñi pape antici
 pari. Etiā eadē die quattuor primi ordines tradunt
 Ep̄s nō ep̄s nō potest nisi ex dispēsatione dñi pape
 anticipari. Sc̄do seruit⁹ impedit ordinē sacramen
 ti q̄tū ad executionē: qz seru⁹ non pōt se altari man
 cipari sine licentia dñi cui⁹ est seruus ⁊ per ordinem
 homo mancipat̄ diuino officio. Verūtamen si seruus
 ordinetur characterē recipit et ordinem. Cū libertas
 non sit de essentia ordinis sed executionē caret. vñ si
 seruus ordinetur dño nesciente vel nō p̄sentiente re
 diget̄ in pristinā seruitutē non obstante q̄ sacro ordi
 nē receperit Tertio homicidiū impedit sacrum ordinē
 nō de necessitate sacramēti sed de ratione p̄cepti qz
 cōtrariat̄ sacramēto eucharistie ppter horrore effus
 sionis sanguinis vnde homicida ⁊ cōsulens homici
 diū fieri quocunq; modo fiat siue vt iudex vel vt ali⁹
 irregularis efficitur licet in iudicando non peccet
 Verūtamen si homicida vel cōsentiens homicidio su
 sceperit ordinē ordinis characterē suscipit: sed execu
 tione caret. Si nō quis interficit hominē casualiter
 dans operā rei licite et adhibens diligentiam omnem
 nec homicida iudicatur nec irregularis efficitur: nec
 p̄hibetur susceptione ordinis. Ille tamē qui casu ali
 ter occidit hominē licet operā dederit rei licite si dili
 gentiam debitā non adhibuerit siue se defendens si
 ue alio mō irregularis efficitur ⁊ prohibetur a susce
 ptione ordinū Quarto impedit susceptionē ordinū

De sacramento

illegitimitas: non de ratione sacramenti sed de necessitate precepti ad quam requiritur claritas fame: et originis: que vitiosatur ex vitiosa origine. Verumtamen si accipiat ordines illegitime nato characterem ordinis suscipit: sed executione caret: nisi fuerit cum eo dispensatus. Quia non ut dictum est in sacramento ordinis propter honestatem requiritur claritas fame: et in quolibet ordine constituitur quis dux aliorum in rebus divinis. Non de ratione precepti et non de necessitate sacramenti requiritur inordinato bonitas vel vite sanctitas. Unde si aliquis cum conscientia peccati mortalis ad ordines accedat tamquam presumptuosus mortaliter peccat. Nec propter hoc requiritur quod ille qui ordinatur sit virgo: quia virginitas non requiritur in susceptione ordinis quia in susceptione ordinis non consecratur quis in sponsum ecclesie sed magis in ministrum sponsi ecclesie. scilicet christi. In velatione tamen virginum requiritur virginitas quia per hoc designatur vinculum spiritualis matrimonii ecclesie ad christum: quia christus elegit sibi ecclesiam non habentem maculam aut rugam etc. ut dicit apostolus ad ephesios vi. c. Item. ij. ad cor. vj. Despondit enim vos uni viro virginem castam exhibere christo. Unde et licet aliqua violata et corrupta per violentiam a viro quous non consenserit tamen non velatur quamvis non perdat quantum ad deum virginitatis gloriam. De hac autem materia in scriptis require quia ad te non pertinet hec operatio sed solis episcopis. Quis impedit ordinis susceptionem matrimonii non de necessitate sacramenti: sed ut prius de ratione precepti quia si vir etiam cum muliere matrimonio copulatus ordinem suscipiat characterem suscipit: sed caret ordinis executione: quia ordini est annexa continentia. vir autem sui corpo-

ris ptatē non habet sed mulier: ideo semper tenet
reddere debitum vroz ipe tātū priuatur iure suo pe
tendi si preter consensum vroz ordinē sacrū suscip
piat. Si nō vir ex cōsensu mulieris ad ordines acce
dat z ordinem suscipiat z executionem ordinis: mu
lier tamē tenetur perpetuam p̄tinētiā vouere z hoc
tenetur in ecclesia occidentali. Sec⁹ est tamē in eccle
sia oriē tali apud grecos de quo plen⁹ dicetur inferi
us cum de matrimonio tractabitur. c. ii. Sexto biga
mia impedit ordinis susceptionē: quia bigamia signi
ficatio christi z ecclesie qui est vna vni⁹ delef. Ideo
bigamus sacros ordines nō potest suscipere sed et
irregularis. Et hoc similiter de ratione precepti
z nō de necessitate sacramenti quia si accedat ad or
dines characterem suscipit sed executione caret. Ita
pa tamen ex plenitudine potestatis potest cū biga
mo dispensare. ¶ Quomodo cōtrahitur biga
mia z quot modis. ¶ Bigamia cōtrahitur ex car
nis diuisione ex vinculo matrimonij p̄cedentis sicut
cum quis ducit corruptam ab alio z eam cognoscit.
Et inde est q̄ si aliquis cognoscat plures mulieres
fornicario cōcubitu siue in m̄rimonio siue extra m̄ris
moniu nō efficitur irregularis. Similiter si ducat in
vrozem quam prius cognouerit dum tamē ab alio
non cogitat fuerit non efficitur irregularis. Similia
ter si cognita fuerit ab alio z eam cognoscat cōcubi
tu fornicario: dum eam in vrozem non duxerit non
efficitur irregularis si tamē corruptam duxerit z eā
cognouerit bigamus efficitur irregularis z cōtrahi
tur bigamia sermodis. Uno modo quādo habz plu
res vrozēs legitimas z carnaliter eas cognouerit si
tamen eas duxerit in vrozēs in diuersis partibus et

De sacramento.

vna decedat anteq̃ cognouerit eam nec p̃pter hoc efficitur irregularis: Similiter si religionē ingrediatur anteq̃ secundā cognouerit. Secūd⁹ est q̃n diuersis temporib⁹ habet plures vxores. vna de iure aliam de facto et ambas cognoscit carnaliter. ¶ Tertius quādo etiam similiter habz plures vxores vnā de iure: et aliam de facto: z ambas cognoscit.

¶ Quartus quando viduam cognitā a priori viro duxit iterum et cognoscit. ¶ Quint⁹ quando duxit in vxorem corruptam ab alio prius z eam cognoscit

¶ Sextus quādo propriā vxorem cognoscit postq̃ adulterata fuerit cū alio septimo vitii membri z defectus impedit susceptionē ordinis vt prius non ex necessitate sacramēti / s; ratiōe precepti etiā si talis defectus sit q̃ masculā notabilem inferat per quam p̃sone claritas z fama obscuret vt amputatio manus nati z h̃mōi hoc tantū scias q; si accedat characterē recipit s; executionē caret. ¶ Octauo recipere ordines furtiue vel plures in vna die priuat ab executione licet recipiat ordinem vnde eorum pena est depositio z si prius fuerit lata excomunicatio sup hoc sol⁹ papa dispensat. ¶ Si vero nō fuerit lata sententia potest ep̃s dispēnsare z maxime in minorib⁹ ordinib⁹ velsi claustrū intrauerit. Si vero quis p̃moueatur per saltē ad ordines sicut accipiēdo sacerdotium anteq̃ sit diacon⁹ vel diaconatū anteq̃ sit subdiaconus si hoc ex malicia fecerit deponi debēt q̃uis characterem suscepit. Si tamen ignorāter hoc fecerit debet sibi imponi penitentia ab ipso z interim caret executione ordinis quem per saltē accepit quo usq; ordinē pretermisum recipiat. Mono illi qui ab hereticis episcopis p̃mouentur aut simoniacis z

homini quibus recipiat ordines non tamen executionem ordinis Unde episcopus schismatici heretici degradati et homini licet ab ecclesia prescisi sint quia tantum secundum formam ecclesie catholice consecrati sunt per sacramenta conferunt quia in consecratione episcopi datur ei potestas que perpetuo manet in eo quibus non imprimatur caractere quod patet quia quando reconciliatur ab ecclesia non iterum consecratur Et ideo potestatem conferendi non amittunt in illis conferunt eis qui ab eis sacramenta recipiunt nisi propter inefficaciam sacramentorum que conferunt: sed propter peccatum recipientium scienter ab eis sacramenta post ecclesie prohibitionem: et ideo executionem ordinum non recipiunt: licet recipiant sacramenta In omnibus igitur precedentibus teneas quod si aliquis impedimentis predictis ordines accedat sacramentum recipit sed non ordinis executionem excepto primo impedimento de sexu femineo: hoc nec mulier characterem ordinis recipit nec executionem. Hec ad presens de sacramento ordinis tibi sufficiant. Si amplius cupis scire ad canones et doctorum scripta recurre. **R.** Dic mihi ulterius nunquam peccat aliquis mortaliter semper ministrando in ordine suscepto in peccato mortali. **R.** Cessante necessitate contra legem divinam agit quod precepit quod illud quod iustum est iuste exequatur Talis autem peccator iustum ordinem iuste exequitur: et ideo peccat mortaliter verumtamen in casu necessitatis: sicut licet laicis in necessitate baptizare sic licet etiam sacerdos in necessitate sacra ministrare vel alii ordinato ordinem susceptum furtive exequi cum proposito emendationis. Et scias quod quando minister peccatorum ab ecclesia sustinetur vel tolleratur subditis eius potest ab eo sacramenta suscipere quoniam ad hoc est ei obligatus in tempore

De sacramento.

necessitatis propter necessitatem non dicitur ab eo sacramenta suscipere: nec eum ministrandum inducere: quia eum induceret et ad peccandum. ¶ **Q.** Nunquid ordinatus tenetur dicere horas canonicas et officium divinum. ¶ **R.** etiam tenetur tamen scias quod ad horas canonicas si officium divinum aliquis duplici ratione tenetur. Una ratio est propter ordinem susceptum cui est annexum divinum officium ad referendum deo gratias cum ordinatum ad suum officium ordinavit: secunda est ratio propter beneficium susceptum: quia qui de alteri vivit alteri debet servire quia ob pigritiam obmittit peccat.

De sacramento eucharistie.

Petrus quia sacramentum eucharistie sequitur sacrum ordinem cum sacer ordo ad ipsum ordinatur de ipso me doceas. ¶ **Q.** Quero quid dicitur eucharistia et ex quibus sacramentum eucharistie conficitur. ¶ **R.** Eucharistia dicitur bona gratia ab eo quod est bonum et choros quos est gratia quasi bona gratia quia in eo totius gratie plenitudo pertinetur. scilicet Dei filius in sacramento altaris et sicut alia sacramenta ex materia et forma constituantur: sic et sacramentum eucharistie. ¶ **Q.** Dic mihi primi tu que sit materia eucharistie. ¶ **R.** Panis et vinum quia verborum que sunt forma huius sacramenti transubstantiatur panis in corpus christi et vinum sanguinem. ¶ **Q.** De quo pane fit sacramentum. ¶ **R.** De pane tritico vel de pane frumenti solummodo: eo quod christus grano frumenti se comparavit. Et ideo de pane alterius grani non fit hoc sacramentum scilicet spelta avena et ordea et huiusmodi veruntamen si aliquantulum de huiusmodi granis misceantur cum frumento cum tamen species frumenti non mutetur non impedit quoniam ex illo pane possit sacramenti celebrari.

Aliud tamen esse si tanta esset mixtio illorum grano-
rum cum frumēto q̄ speciem in frumenti mutarent
quia sic ex illo panem non celebraretur. ¶ Q̄. Et ne ille
panis de quo celebratur azimis vel fermentat⁹. ¶ R̄.
Ex utroq̄ celebratur s̄m̄ consuetudinem diuersarum
ecclesiarum. Ecclesia enim Romana ex azimo confi-
cit quia ex tali pane creditur fecisse christus q̄ prima
die azimorum. Ecclesia vero orientalis s̄. grecorū ce-
lebrat ex fermēto ad detestationē heresis nazareorū
qui euangelia ⁊ legalia miscebant. Consuetudo n̄ra
latinorum rationabilior est. ¶ Q̄. Quare requiritur
vinum ad celebrandum hoc sacramentum. ¶ R̄. Ad
designandum effectum huius sacramenti qui est leti-
tia specialis. quia vinus letificat cor hominis. ¶ De
quo vino cōficitur. ¶ R̄. Solūmodo de vino vitis q̄
christ⁹ hoc v̄o consecrauit quod patet cū dicit amo-
do nō bibas de genimine vitis ⁊c. Similiter christus
se v̄ri comparauit cum dixit ego sū vitis ⁊c. Unde
ex alio vino non celebratur nec efficitur sacramentū
vnde puta de vino malagranatorū pomorum pruno-
rum et huiusmodi que non d̄nr proprie vinum / s̄ ma-
gis humores. Similiter nec ex puro aceto cum sit v̄-
num corruptum ex aceto s̄o tamen aliquantulum / et
non in totum corruptum bene posset confici. Simili-
ter ex agresta vel versuto non p̄ficitur quia s̄ fit in
via vt fiat vinum: nondum tamen est vinum. Ex mu-
sto t̄n̄ in necessitate potest quia speciem vini habet p̄hi-
betur tamen ne ex musto puro statim ex vna in calice
ex īcalice expressio celebretur p̄pter ei⁹ impuritatem
sic igit materia huius sacramēti est p̄ns de frumēto
et vinū de vite. ¶ Q̄. Ad quid admiscetur aq̄ cū vi-
no cū ministratur. ¶ R̄. Triplici de cā. P̄ria est ad me-

De sacramento

moriam passionis christi: quia cū sanguine aqua fluxit de latere xp̄i. Sc̄da est qz per hoc d̄signatur vnio populi ad ip̄s xp̄m qz per aquam populus xp̄ianus d̄signatur vñ in Apoc. B̄q̄ multe. i. populi multi tertia causa assignatur etiā p̄pter institutiones sacramenti. qz p̄babiliter creditur q̄ xp̄us hoc sac̄m. instituit in vino aqua mixto s̄m morē illi⁹ terre vñ p̄verb. ix. Bibite vinum quod miscui vobis: nec sufficit q̄ ali⁹ q̄ sacerdos aquam cum vino in calice ponat vel diaconus ex precepto sacerdotis eo q̄ sacerdos medius est inter deum et populum. Et ideo appositio aq̄ in dolo vel in vase a clerico non sufficit propter sacramenti significationem. ¶ **Q̄.** Si aqua non admisceat cum vino nōne impeditur celebratio sacramenti.

¶ **R.** Non quia aq̄ admixtio cum vino non est de essentia sacramenti et illa potest sac̄m confici peccaret tamen qui scienter illam apponere dimitteret.

¶ **Q̄.** Nunquid tm̄ de aqua q̄tum de vino est ponēdū

¶ **R.** Non sed in minima q̄titate vt et statim absorbeat a viro et conuertatur in vinum.

Detrus. qz per virtutem verborū q̄ sunt forma hui⁹ sac̄i transubstātiatur panis ⁊ vinum in corp⁹ et sanguinē xp̄i. Unde mihi q̄ sunt ista v̄ba q̄ sunt forma ei⁹. ¶ **R.** Istius sac̄i due sunt forme vna super pane ⁊ alia super vinum. Forma vero que est super panem qua transubstātiatur panis in corp⁹ xp̄i est hec. Hoc ē em̄ corp⁹ meū. alia v̄ba. Accipite ⁊ māducate ⁊c. nō sunt de essentia forme s̄z solū illa v̄ba p̄dicta. Et si sacerdos nō dixerit sup panē cū intētiōe cōficiēdi consecraret q̄uis peccaret trāsgrediēdo ecclie p̄stitutionē. Forma v̄o super vinū: qua trāsubstātiatur in san

guinem hec est **H**ic est enim calix sanguinis mei. no. & ve. te. misterium fidei qui pro vobis & pro multis effūdetur in remissionem peccatorum. **E**t scias qz istorum verborum solum illa sunt de essentia forme in quib⁹ tota virtus sacramenti constitit. s. illa **H**ic est calix sanguinis mei. alia verba nō sunt per se de essentia sacramenti. i. sed quedam eorum declarāt vsum sacramenti sicut illa **A**ccipite & manducate &c. & qdā efficaciam sacramenti sicut illa no. & ve. **S**ilf hec dictio enim non est de essentia forme s; de institutione ecclie. **U**n si q̄s eā dimitteret & p̄fiteret et nec sac̄m impediret sed peccaret. **N**ota etiā q. calix ibi ponit̄ methaphorice & si militudinarie p̄ passiōe xp̄i. **I**tē scias q. cū corp⁹ humanū nō sit sine sāguine nec sāguis sine corpore ideo in consecratione primo fit conuersio in corp⁹ & ex naturali cōcomitantia in animā & sanguinem & h̄mōi q̄ corp⁹ sequuntur. **S**imiliter etiaz de sanguine primo fit conuersio in sanguinem & ex naturali cōcomitātia in corpus et alia que humanum sequuntur sanguinē.

P. Si sacerdos cōsecraret corpus et non p̄secraret sanguinem nunquid esset tibi verū corp⁹ christi cōsecratū. **R.** Verū corpus christi etiam ibi est sub illis speciebus virtute verborū que ad p̄secrationes corporis p̄tinēt s; nūq̄ sanguis p̄secraret: vnde errauerūt quidam et in heresim lapsi sunt qui dixerūt q. vna forma expectat aliam & q. non est ibi corpus donec post p̄lationē verborū sanguinis hoc est em̄ idolatrie: qz sacerdos eleuādo hostiā corpus christi nō indicaret populo. sed solū panē q. est erroneū dicere et heresis quia ibi est verum corpus xp̄i. **P.** Cū in sacramento sit verū corpus xp̄i et ver⁹ sāguis quomō manēt illo accidētis que videm⁹ & sētum⁹ sicut albedo dulcedo

magnum parvū z hūmōi. **R.** In illa accidentia que vi-
des et sentis virtute diuina per se manent q̄ pri⁹ erat
in sp̄e panis z vini et sine subiecto sūt et post cōsecra-
tionē eandem virtutem retinēt virtute diuina q̄ pri⁹
habeant ī subiecto qui franguntur putrefiūt z corrū-
puntur vnde fracto illa quā facit sacerdos non est in
corpore xp̄i sed in accidentibus et sp̄ibus ex his ver-
mes gñantur. **Q.** Quid de vermibus inde gñatio est
faciendum. **R.** Lomburi debent z cineres debent et
in piscinam reponi sūnt alia animalia mures et musce
ibi capte sic sunt cōburende et illud q̄ superest de ho-
stia d̄s sacerdos si possit absq̄ periculo si vero nō pos-
sit tunc sunt partes hostie cum reuerentia seruande.
Et eodem mō faciendum est de hostia masticata ab
infirmo z p̄ vomitū reiectat quia q̄ diu sp̄es manēt
manet subipsis corpus xp̄i. Et ide o possint sumi sine
periculo sumende sunt z in hoc sacerdos multum me-
retur si vero sumi non possunt sine periculo: seruāde
sunt vt dictum est. **Q.** De sacramento s̄m se satis mi-
chi dixisti. Nunc de ministro ipsius et de dispositione
michi dicas. **R.** Sacerdos est minister huius sacra-
menti et ad ipsum pertinet celebratio sacramēti. **Q.**
Nunquid ieiunus debet esse sacerdos cū celebrat et
confessus. **R.** Nec ieiunium nec alia preparatio req̄-
rīt de necessitate ad celebrationē huius sacramēti sed
sola ordinis sacerdotalis susceptio quia ex heretici
ei scismatici et degradati et excommunicati z p̄āfiz
non confessi possunt sacramētū confiteri q̄uis pecca-
rent mandatus ecclesie trāsgrēdiēdo propter tñ reue-
rentiam sacramēti ecclesia instituit vt sacerdotes iei-
unij ad celebrāduz accederent etiam contriti seu cō-
fessione eorum dānationem assumerent sacramenti.

¶ Nunquid sacerdos post potationem aliquā aq̄
 vel susceptionem alicuius medicine potest celebrare
 cū ab ecclesia reputet̄ ieiuni⁹. **B.** Ut dictus est q̄ tum
 de necessitate sacramēti potest q̄tus tñ ad reuerētiā
 sacramenti et institutionem ecclesie nō pōt. Scias tñ
 duplex esse ieiuniū. s. ieiunium ecclesie quod fieri licet
 propter mortificationē carnis ⁊ illud nō soluitur pro
 pter sumptionē aque vel medicine. Et hoc ieiuniū ec
 clesie nō requirit̄ i celebrando. Aliud est ieiunium na
 ture qđ dī p̄uatiōes cuiuscūq̄ rei siue aq̄ siue medici
 ne: qz nichil i corpore suscipit̄ ⁊ tale ieiuniū req̄rit̄ i ce
 lebando. Et incipit hoc ieiuniū in media nocte: quia
 tunc dies naturalis incipit. Unde si sacerdos post me
 diam noctē aliquid sūpserit siue aquā siue medicinaz
 d̄z i sequenti die a celebratiōe cessare ⁊ alius cōione
 nisi causa infirmitatis quia ab hac regula excipiūtur
 infirmi. Si vero aliquis añ mediā noctē sacerdos ali
 quid sūpserit pōt sequēti die celebrare ⁊ ali⁹ cōionē
 recipere. Nec refertur si post illā sūptionē dormierit
 vel non quia do initio solū est ppter sedatiōem perf
 bationū mētis nec requirit̄ ad consecrationē. Nūqd̄
 reliquie ciborum remanētes in dētes i ore solum sit
 ieiunium nature ⁊ consecrationem impediunt. **B.** Ta
 les reliquie ciborum si casualiter et non ex pposito
 transglutnatur non soluunt ieiunium nature. ne ce
 lebrationem aut sūptionē eucharistie impediūt. Si r
 aqua modica vel vinum quibus os abluatur nō impe
 dit cū om̄is talia solum per modum salivę trāsgluti
 natur quod vitari non potest. Verūtamen in oib⁹ ta
 lib⁹ bonū est abstinere si necessitas nō occurrat ppter
 sacramenti reuerentiā et precipue qñ aliqd̄ parus ex
 traneum fuerit sumptū vel mixtum cum saliva i q̄ti

De sacramento

tate maiori. Igitur scias quod ieiunium nature requiritur ad celebrationem et sumptionem eucharistie ut. s. nihil sumatur nec transglutiatum quod vitari possit post mediam noctem aliud a saliva. Nec adhuc valet illa dormitio quam dicunt aliqui quod postquam dormierunt possunt celebrare quia ieiunium non reputatur ieiunio nature sed potius ecclesie ieiunio. **¶** Si sacerdos ad celebrandum accedat non confessus nunquid peccat sicut peccaret non ieiunans. **R.** Sacerdos accedens ad celebrationem vel alius ad eucharistie sumptionem cum conscientia peccati mortalis mortaliter peccata iudicium sibi manducat et bibit non diiudicans corpus domini. Ideo debet accedere ieiunans contritus et confessus si copiam sacerdotis habeat quia si habere non possit et eum cogat necessitas celebrare cõteratur de peccatis et propositum habeat confitendi postmodum dum oportunitatem habuerit ei copiam sacerdotis. **¶** Si sacerdos se sciuerit in peccato et contritionem habuerit et ex necessitate ad missam celebrandam accesserit aut forte in missa peccatus eius occurrerit memorie et de illo non penituerit nunquid potest celebrationem transire aut saltem communionem abstinere. **R.** Non quia sacerdos habet in se quod potest se preparare ad sacramentum conficiendum et sumendum: si contritionem et propositum confitendum habeat. vñ licet cum conscientia peccati celebrando peccet mortaliter: grauius tamen peccaret si consecrationes pretermitteret et se consecrare simularet quia populum deciperet adorando panem pro corpore christi et vinum pro sanguine. Ideo nullo modo debet consecrationem simulare. Sicut etiam post consecrationem nullo modo se desinat a perceptione sacramenti abstinere. Cuius ratio est quia eucharistia non solum est sacramentum sed etiam sacrificium. Quicumque ergo offert sacrificium debet esse particeps

sacrificiū qđ offert. Sacerdos ꝑo offert qđ accedēs ad altare offert sacrificiū ꝑ populo ⁊ se dispēsatorē ostendit sacrificiū: ⁊ ideo ꝑri^o dī esse particeps huius sacrificiū: ideo necesse est vt quotienscūq; celebrat vt corpus et sanguinem sumat. Et hoc preceptū est in decretis de consecratione distin. ii. Relatum.

Detrus. An in sacramento eucharistie est sanct^o sanctorū. Nunqđ maculat^o sacerdos de nocte ꝑ pollutionem seminis et dormiendo debet a celebratione cessare cum ipse dñs dicat. Sancti estote qz sctus sum. **S.** Sed nocturna pollutio impedit celebrationem ⁊ sumptionē eucharistie ex necessitate et qñq; non ex necessitate sex ex ꝑgruitate ⁊ honestate ꝑpter qđ scire deb es qđ nocturna polutio ex plurib^o causis ꝑcedit. ꝑri^o ex causa extrinseca sicut ex illusionē demonū que qñq; ꝑuenit ex defectu ⁊ negligētia ꝑparatiōis ad deuotionem ⁊ orationē ⁊ talis negligentia qñq; est veniale qñq; mortale ꝑctm̄ fm̄ qđ maiorē ⁊ locū dat diabolo ⁊ ꝑ tali defectu sex negligētia que hō ex suo defectu scit ꝑcessisse tenetur sacerdos a celebratiōe ⁊ alius a ꝑmuniōe cessare. qñq; aut talis illusio ꝑuenit ex demonū neq̄tia violentiū hoies assumptione eucharistie retrahere: ⁊ sacerdotes a celebratiōe ⁊ hoc maxime ꝑtingit circa festiuitates in qb^o debet populus cōicere ⁊ ꝑpter hoc nō est abstinēdū: qz talis illusio qñq; cessat ꝑ sumptionē eucharistie sicut legere in vitis patrū de quodā quo temp̄ illudebat ⁊ per ꝑsiliū seniorū accessit ⁊ sic cessauit illusio. qñq; talis illusio vel pollutio ꝑcedit ex cā intrinseca spiritali que qñq; sine peccato si sicut cū aliq; studēdo ꝑtra vitia carnalia ꝑpter lectionē vel ꝑdicationē ad ea reprobanda vel ēt ꝑfessiones audi

De sacramento

endo et hoc sine delectatione carnali: sed sola infirmitate carnis talis pollutio non impedit celebrationem nec etiam eucharistie sumptionem. Quod etiam puenit ex causa intrinseca et cum peccato. scilicet quasi puenit ex cogitatione precedenti et delectatione carnali que quod est peccatum mortale: quod scilicet confessus habere in hoc et tunc de necessitate est abstinendum. Quod etiam est peccatum veniale. scilicet quod non habet consensus et tunc non est abstinendum de necessitate sed de congruitate et honestate: quod est talis pollutio puenit ex nimia superfluitate nimia sumptione cibi aut potus et quandoque est mortale peccatum et quod veniale secundum speciem peccati et sic abstinendum est ut dictus est. quod autem talis pollutio venit ex debilitate nature sicut etiam patiuntur vigilantes. Similiter etiam ex superfluitate: quod sicut quis patitur fluxus sanguinis sic et seminis. Et quod hoc non puenit ex voluntate sed potius ex corruptione nature non est abstinendum a celebratione nec a sacramenti susceptionem. In omnibus igitur modis pollutionum supradictis que ex mortali peccato procedunt debet sacerdos abstinere a celebratione et alius a comunione dicta die. Et etiam tot diebus quousque mens a vagatione cessauerit. In his vero que ex peccato veniali procedunt abstinendum est non ex necessitate sed ex congruitate et honestate. Et hec omnia intelliguntur quando sacerdos non tenetur ad officium: quod si de necessitate oporteat sacerdotem pro populo celebrare debet confiteri si possit et si non possit propter absentiam sacerdotis preteratur cum proposito confitendi: et mutatis indumentis imundis munda induat et sic ad celebrandum accedat quasi dimitteret celebrationes gentes scandalizant ipsum turpiter sic scandalum est euitanda incertum quisque potest quia crederet

peius q̄ esset. ¶. Nunquid sacerdos absq̄ indamen-
 tum sacerdotalis potest celebrare. ¶. Quantum ad
 virtutē sacramenti p̄t sacerdos absq̄ indumētis sa-
 cerdotalibus celebrare q̄ solū ad cōfitendū hoc sa-
 cramentū req̄rit̄ character ordinis sacerdotalis ⁊ nō
 aliud sed q̄tū ad instructionē ecclesie p̄pter honesta-
 tē ⁊ reuerentiā sacramenti vestes requirūtur. et si sa-
 cerdos absq̄ illis celebraret vel conficeret mortali-
 peccaret mādatū ecclesie trāsgrediendo ⁊ absolutio-
 nem ad prelatū superiorem vtpote ep̄m deberet po-
 stulare. ¶. Nunquid p̄t sacerdos in die plures missas
 celebrare. ¶. Potest de virtute ordinis sed ratiōne
 p̄cepti sufficit ei semel in die celebrare. In necessita-
 te tamē permittitur sacerdoti ab ecclesia i die duas
 missas celebrare: sicut vnā pro tempore ⁊ aliam pro
 defunctis vel pro nuptijs seu etiā alijs sacerdotib⁹
 in necessitate succurrendo p̄ precio tamen nullo mo-
 do licet bis in die missam celebrare vel etiam pro of-
 fertorio reportando: q̄ hoc esset damnabile. ⁊ cias
 tamē q̄ plures missas q̄ duas nunq̄ p̄missum est sa-
 cerdoti vna die pro quacunq̄ necessitate celebrare:
 preterquā in die Natalis domini. In qua die p̄t sa-
 cerdos qui adiutorium nō habet p̄pter officium dici
 p̄ populo tres missas celebrare videlicet illius dici.
 ¶. Cum sacerdos ieiunus debeat celebrare vt di-
 ctus est. Nunquid post sanguinis perceptionem ⁊ ab-
 lutionem in calice factas de vino p̄cipiet ⁊ ieiunus
 reputabitur: nec p̄pter hoc ab celebrandum missam
 secundā impediatur. ¶. Nichil omnino post perce-
 ptionē sanguinis sacerdos sume tin prima missa dū
 postea aliam voluerit celebraret: sed quātum pote-
 rit sanguinem ebibat ⁊ cū linguam ⁊ labijs terga: ca
 L. iij.

De sacramento

licē ⁊ post aquā effūdat in calice ⁊ abluto eo aquā in piscinā infundat et sic terso calice celebrare poterit in eodem vel alio modo faciat vt alij dicūt ppter sacramenti reuerentiam sumpto sanguine vinū imponat in calice vtillum abluat ⁊ abluiones in alio calice ponat vel in vase mūdissimo ⁊ reseruet illud vsq; ad abluionē secūde misse et de illo faciat abluionē in tertia post sumptionem sanguinis et illud sumat. Caueat tamē sacerdos ne abluionem vini in calice factam siue alterius liquoris post perceptionem sanguinis aut quodcunq; aliud sumat dū voluerit missā aliam celebrare: qz sic ieiunus non esset nec celebrare deberet. Et si sic celebraret peccaret et pro indulgentia episcopum adire debet.

Petrus. Qz multa pericula in missa possunt de-
occurrere tꝛ, circa sacerdotem q̄ circa sacramē-
tū quomodo sit agendū michi dicas. **B.** Etiā multi
defectus possunt occurrere tam circa sacerdotem q̄
circa species. Circa ꝑo sacerdotem occurrere potest
defectus qz forte potest sacerdos mori in missa qñq;
ante cōsecrationē qñq; post. Si ante ꝑsecrationē cō-
tingerit cū mori vel graui ifirmitate detineri nō opꝑ
q; per aliū sacerdotem suppleat defectꝑ. Si ꝑo post
consecrationem inceptam vel iam perfectā debet ꝑ
aliū sacerdotem suppleri sꝑ ꝑsiliū toleranū vt dicit
in decretis. vij. q. i. Nihil cōtra ordines. Vel vt dicit
Innocētius. iij. Melius est hostiam cōsecratā refer-
uare et super aliā hostiā missam a capite inchoare ꝑ
aliū sacerdotem. Si ꝑo nescitur vbi infirmus vel
moriens sacerdos desierit: debet missa ꝑ aliū a capi-
te inchoari. Si ꝑo contigerit q; sacerdos post conse-
crationem recordetur se comedisse vel bibisse nō de-

bet pretermittere sacramentū sed eucharistiam debz sumere z missam perficere. Et similiter si recordatus fuerit se in excomunicacione subiacere cū proposito ablutionē petendi debet missam perficere. Et si etiā recordatus fuerit se peccatum mortale ꝓmisisse cum proposito emēdandi debet eucharistiā sumere z missam perficere z nullomodo debet sacramentū imperfectū relinquere vt dicit in predicto decreto **Nichil** Quia vbi occurrit difficultas semper accipiendū est illud in quo minus est de periculo. **Ad**ius aut piculum est relinquere illud q̄ pertinet ad perfectionē sacramenti q̄ illud qd̄ ptinet ad dispositionē ministri siue sacerdotis sumentis: ideo nullo mō d̄s sacerdos priuare a susceptione sacramenti z imperfecte illud relinquere. Unde dicit in illo decreto. **Nichil**. Nullus absq̄ patenti ꝓuentu molestie minister vel sacerdos conceperit imperfecta officia presumat omnino relinquere. Si aut aliqs hoc attētare temerare ꝓsumpserit excomunicacionis sententiā sustinebit. **¶ De periculis que circa spēs sacramenti cadunt.** Quid agē dum sit dicit. **B.** Circa speciez pericula. **¶ Nota** q̄ si aranea vel venenū ante ꝓsecrationē in calice fuerit illud deponat z terso calice vinum vel aquā sumat. Si ꝓo post cōsecrationem acciderit debz anima aut musca q̄ in calice ceciderit caute capiet diligēter lauari z postea cōburi z ablutio cū cineribz in piscinā poni. Si ꝓo post cōsecrationē sacerdos nouerit venenum esse in calice debet totum illud in vasculo reponi z cum reliqs seruari. Et ne sacramētum remaneat imperfectū debet sacerdos aliud vinū cū aqua in calicē apponere z iterum cōsecrationem resumere z sacrificiū ꝓficere. Si aut añ ꝓsecrationē sanguis

De sacramento

nis et post consecrationem corporis vinum aut aquam non esse in calice sacerdos inuenit siue cognouerit debet apponeret illud quod deficit et postea consecrare. si autem post consecrationem sanguinis aduertat aquam deficere non cum vino prius mixta fuisse. non debet ulterius aquam apponere cum aqua non sit de necessitate sacramenti ut dictum est sed debet sacramentum sit sumere et totum perficere sed de negligentia debet postea praeteriri pro eo quod aquam dimisit. Si vero sacerdos percipiat post verba consecrationis sanguinis christi et ante summptionem corporis christi sola aqua in calice fuisse positam et non vinum. debet aquam deponere in piscinam ut dictum est: et vinum cum aqua reponere et verba consecrationis sanguinis resumere et sanguinem consecrare et sic missam perficere. Si autem hoc aduertat post summptionem corporis christi debet aliam hostiam non consecratam et vinum cum aqua accipere et simul corpus et sanguinem consecrare et non solum vinum sed totum simul ut obseruetur debitus modus: ordo consecrandi et eorum quae ad celebrationem concurrunt. scilicet verba quae dicenda sunt non solum super sanguinem sed etiam supra corpus christi. Sicut illud quod dicitur. Et quotquo ex hac altaris participatione sacrosanctum filii tui corpus et sanguinem superferimus etc. et debet sacerdos iterum hostiam consecratam et sanguinem christi sumere. Non obstante quod prius aquam sumpserit quam credebat esse sanguinem cum hostia prius consecrata. Quia preceptum datur quod perficiatur sacramentum eucharistie maioris est obligationis quam preceptum datum quod a ieiuniis hominibus sumatur. Imperfectum autem sacramentum nullo modo licet proterite est ut dictum est. **¶** Quid faciendum est si aliquid de sanguine stilauerit. **B.** Quid agendum sit iura dicunt et poenam que infligitur. **¶** Quia ex decreto pii pape de consecra. dist. ij. dicitur. Si per negligentiam aliquid de

sanguine stillauerit sup tabulā lingua lamba & tabula
 et postea radatur si vero super terram vt non cōcul-
 cetur locus radatur & igne p̄buratur & cinis iuxta al-
 tare abscondat̄ et sacerdos quadraginta diebus pe-
 niteat: si super altare ceciderit calix minister sic illam
 absorbeat et trib⁹ diebus peniteat si sup lintheū al-
 taris & ad fm lintheus stilla peruenerit quattuor die-
 bus si vsq; ad t̄riū. ix. dieb⁹ peniteat si vsq; ad quar-
 tum. xx. diebus peniteat & lintheamina que tetigerit
 stilla trib⁹ vicib⁹ minister abluat calice supposito et
 aqua ablutionis sumatur vel iuxta altare recordat̄
 et hoc colligitur q̄ nō op̄s lintheamina scindi super
 que sanguis stillauerit. sicut quidē faciūt sed sufficit
 ablutio predicta. q̄n̄ia tamē licet a iure instituat̄ mi-
 nuitur fm p̄ditionē persone t̄pis & negocij. Et eadē
 pena v̄r sacerdos dignus esse per cuius negligētiam
 hostie consecrate putrescunt vel pericli tātur que pu-
 treatio fit in accidentib⁹ et non in corpore christi vt
 dictum est. De his autē qui euomunt sacramentū
 qui idē exly penitētiā. Bede. Si quis p̄ ebrietatē
 vel voracitatē eucharistiā euomuerit. xl. dieb⁹ p̄ite-
 at Clerici vel monachi vel diaconi seu prebiteri. lxx.
 dieb⁹ peniteant Ep̄i nonaginta. si pro infirmitatis
 causa euomuerit. vii dieb⁹ p̄iteat et infirmus. & cō-
 silio aureliē. Qui bñ nō custodierit sacrificiū etam⁹
 vel aliquot aliud animal id comederit. xl. diebus pe-
 niteat qui autē perdiderit illud in ecclesia aut para-
 tius ceciderit et non inuenta fuerit. xxx. diebus peni-
 teat. Si tamē animalia et vermes ibi inuenti fuerit
 comburātur & cineres in piscinā reponent̄ & qd̄ sanū
 et sumat sacerdos penitentia s̄o predicta qui a iure
 constituitur augmentari potest vel minui considera

De sacramento

tis conditionibus negocij et persone et dicitur illa penitētia esse in ieiunijs. ¶ **Q.** De qua materia dicitur esse calix et similiter corporale. ¶ **R.** Calix debet esse de auro argēto simul et de stāno dicitur hō aut auricalco propter rubiginē que promouet ad vomitū esse nō debet. Similiter nec de vitro propter fragilitatem nec etiā de ligno propter eius porositatē nec de lapide propter ruditatē. Corpale autem de ligno et puro lintheo dicitur eē. Non de serico propter representationē sudarij xp̄i quod fuit de sindone linthea munda. Ecce igitur petre de sacramento eucharistie tibi dixi.

P. Et rus. Satis de eius celebratione mihi dixisti nunc vero quibus ministrandū sit et quomodo michi dicas. ¶ **R.** Queris quibus ministrandū sit. planum est quod fidelibus scilicet corpus christi et non sanguis propter effusionis periculum. Sed quibus debeat dari fidelibus tibi dico quod vere penitentibus et confessis secundū apparentiam quia deus solus est cordiū scrutator unde nemini posses denegare eucharistiā pro tempore et loco quod confessum audisti aut probabiliter ab alijs fide dignis didicisti. Quō autē ministratur plebi. Scias enim quod sine sanguine propter periculū effusionis. ¶ **Q.** Si solū fidelibus et iustis ergo non peccatoribus est ad ministranda eucharistia. ¶ **R.** Ulex est peccatoribus manifestis et pro iudiciū ecclesiasticū quictis sicut sūt usurarij manifesti raptores hystriones et hūmōi eēt ep̄is petentibus non est danda eucharistia. ¶ **Q.** Si aliquis peccator occultus impenitēs ad me in die pasche veniat et sacramētū petierit cū alijs. nuncquid et denegabo cū nouerim eius conscientia esse malā. ¶ **R.** Si in secreto petierit et oculus sit peccator debes eū monere ne contra iudiciū aie sue sacramētū assu-

Eucharistie. Fo. xxiii.

mat. Quod si desistere noluerit cū xpianus sit ⁊ illud
q̄ suū est petit non potes ei prohibere. Et hoc dicitur.
Aug. in glo. super illud. j. ad Cor. v. Si is qui inter
vos nominatur fornicator ⁊c. Hos a communione
quemq̄ prohibere non possumus. Nisi autem sponte
confessum aut in iudicio ecclesiastico vel seculari con
uictum. Si vero in publico petierit ⁊ eius consciam
scias malam negare non potes nullo modo ne sue cō
fessionis pditor videaris: d̄z em̄ semper sacerdos in
publico omnes monere ne quis ad sacramentū cō
munionem accedat anteq̄ de peccato peniteat con
tritus fuerit ⁊ confessus si postmodum accedat pecca
tor occult⁹ in publico petat vt sibi m̄stret sacerdos
debēt ei dare. Melius est enim sacerdoti vt assumēs
peccet mortaliter q̄ ei denegando eucharistiā suam
conscientiam prodere videatur. ¶ **¶** Et si quis pe
tit secrete in publico sibi panis loco eucharistie sibi
m̄stretur. Nunquid hoc facere poterit sacerdos sine
culpa. ¶ **¶** Non sic donetur sed caueas ne cuiq̄ ho
stiam non consecratā loco hostie consecrate m̄stres
publice vel priuati. Ne ydolatrare facias sumentē
et etiam circumstantes adorantes panem p̄ hostia cō
secrata. caueas etiam ne fauore vel timore corp⁹ xp̄i
ad examinationem cuiq̄ tribuas qz hoc esset tentare
deum. ¶ **¶** De hac hora qua misse celebrari debent
mihi dicas. ⁊ ad quid tenetur sacerdos dicere anteq̄
missā celebret. ¶ **¶** Diebus dominicis hora tertia
debet missa celebrari irregularit̄ quia tali hora chris
tus a linguis iudeorum est crucifixus. Inferijs sexta
hora quia tunc manibus militis est crucifixus. In tē
poribus vero ieiuniorum hora nona: qz tunc voce ma
gna emisit spiritū. N̄ misse vero p̄uate in aurora p̄ntōi

De sacramento.

et quando radij videntur splendere. nunq̄ vero cele-
bratur missa in nocte nisi natali dñi r̄ i vigilia pasche
quia de nocte dicitur ch̄rist⁹ nasci r̄ surrexisse. r̄ quia
sacerdos tenetur ad seruitium diuinum d̄z priusq̄ ce-
lebrat dicere illud seruitium quot pertinet ad prepa-
rationem animi r̄ temporis ordinationem. Q̄z r̄ ma-
tutine pertinent ad tempus crepusculi diei prima ve-
ro ad initium diei quando sol emittit radios suos su-
per terrā. s. auroza in qua misse priuate possunt cele-
brari. Ideo matutinas r̄ primas debz sacerdos dice-
re anteq̄ ad celebrandum accedat. ¶ **Ps.** De his q̄
dicuntur et fiunt in celebratione misse / postremo mi-
hi dicas. ¶ **B.** Sicut d̄z in decretis de p̄se. disti i. Ja-
cobus frater dñi secundum carnem r̄ Basilius cesa-
rien. episcopus ediderunt misse celebrationem. Sed
sacramentum eucharistie ch̄ristus instituit vt dictum
est quia in hoc sacramento totuz misteriū nostre salu-
tis comprehenditur Ideo preceteris sacramētis igi-
tur cum maiori solēni āte ac reuerantia. Et quia scri-
ptū est. **Ecc̄l. iij** Custodi pedem tuam ingrediens do-
mum domini. Et **Ecc̄l. xiiij** Antē orationem p̄para
animam tuam. Ideo añ celebrationem hui⁹ misteri⁹
debet p̄mitti p̄paratio ad bñ digneq̄ agēdū que seq̄-
tur. Cuius preparationis pria pars est laus diuina q̄
fit in introitu misse secūdū illud **Psal.** Sacrificiū lau-
dis honorificabit me r̄c. r̄ sumitur vt pluries introi-
tus misse de p̄is vel cū p̄is. Q̄z vt dicitur: **Dyonisius**
iiij c. ecclesiastice ierarchie ip̄i p̄hēdūt p̄ modū laudis
q̄cqd̄ i tota scriptura continet. Scda pars p̄paratio-
nis ad hoc sac̄m̄ continet cōmemorationē p̄ntis mi-
serie dū m̄ia petitur dicendo **Kyrieel.** pro persōa p̄ris
Ch̄riste el. ter. pro persona filij r̄ ter p̄ p̄sona spiritus

sancti. Ter subditur contra triplicem miseriam: scilicet ignorantiam culpe pene et damni. Vel ad designandum quod omnes persone sunt eodem inuicem. Tertia pars preparationis ad celebrandum sacrum istud commemorat celestem gloriam ad quam tendimus et post preteritam miseriam dicendo. Gloria in excelsis deo &c. Intermittitur tamen in officijs lectuosis que solum pertinent ad commemorationem miserie. Quarta pars preparationis supradicte continet orationem quam sacerdos facit pro populo ut fideles christi tantis digni sint mysterijs. Et sic predicta quattuor ad preparationem celebrationis pertinent. ¶ Sequitur deinde ad celebrationem instructio populi fidelis ad fidem que fit per doctrinam prophetica[m] apostolicam et euangelicam. Et ideo pretermittuntur lectiones prophetarum et apostolorum ad disponendum populum ad fidem. Et quia exultatio spiritus et gemitus consequi debent in populo ex doctrina prophetarum et apostolorum ideo post dictas lectiones cantatur a choro graduale quod significat perfectiones spiritualis vite. Et alleluia quod significat spiritus lem exultationem et leticiam. Sed tractus in officijs luctuosis cantatur ad designandum spirituale gemitum deinde legitur euangelium ad instruendum perfecte populum in doctrina christi que in euangelio continetur qui lecto cantatur symbolum fidei in quo ostendit se populus assentire per fidem doctrine christi. Quod symbolum cantatur in festis sanctorum qui christi fidem fundauerunt et de quibus fit mentio in symbolo: sicut beate Marie virginis et apostolorum et aliorum sanctorum qui fidei articulos continent. Deinde populo preparato et instructo acceditur ad celebrationem sacramenti quod quidam offertur sacrificium consecratur sumitur ut sacrificium. Circa quod tris

De sacramento.

fiunt quia primo agitur oblatio. scdo oblate materie
consecrato. tertio eiusdem perceptio. Circa vero obla-
tionem duo aguntur. s. laus populi in cantu offertorii
et oratio sacerdotis petentis ut laus et oblatio fit deo
accepta. Consequenter sequitur consecratio que salute
dei agitur. primo populus excitatur ad deuotionem in
prefatione quam dicit sacerdos. quia tunc mouetur po-
pulus ut cor habeat sursum ad dominum. et ideo finita
prefatione populus ex deuotione concepta laudat christi
diuinitatem cum angelis dicens. Sanctus / sanctus san-
ctus. et laudat humanitatem eius cum pueris hebre-
orum dicendo. Benedictus qui venit etc. Deinde sa-
cerdos secreto commemorat illos pro quibus sacrifici-
um offertur. Et primo pro vniuersali ecclesia: et dein-
de pro illis qui sunt in sublimitate constituti secundum consi-
lium apostoli. i ad thim. ij. Obsecro primo omnium fieri
obsecrationis etc. spualiter commemorat quosdam qui offer-
runt vel pro quibus offertur hoc sacrificium cum dicit mem-
to domine etc. Scdo commemorat sanctos / quorum patrocinia
implicat per predictis cum dicit. concitates. Tertio conclu-
dit petitiones. ut hec oblatio sit salutaris. illis pro qui-
bus offertur cum dicit. hanc igitur oblationem etc. Con-
sequenter accedit sacerdos ad consecrationes eucha-
ristie. in qua primo petit effectum consecrationis ibi cum
dicit quam oblationem tuam deum etc. vel hoc dicendo petit
ut consecratio sit nobis fructuosa. ideo signantur dicit
ut in nobis corpus et sanguis. Et signantur verba quod sacer-
dos premit dicens hac facere digneris oblationem bene-
dictam secundum Au. i. per aquam benedicimur. Ascriptam. i. per
quam in celum ascribamur. Rationem per quam visceribus
christi censemur. Rationabilis est per quam a bestiali officio se-
su exuamus. Acceptabilis. i. ut que nobis ipsis displice

mus p hāc acceptabiles eius filio simus Scdo per-
 git sacerdos cōsecrationē p verba saluatoris nri iesu
 xpi cū dicit Qui pridie Tertio excusat te sacerdos a
 sumptione p obediētā ad mādatū xpi cū dicat. Usq
 z memores Quarto petit vt sacrificiū pactū fit deo
 acceptū cū dicit Supra q ppitio zc. z hec ex deuotio
 ne offerētū ipm sicut sacrificia ātiquoz fuerūt ei ac
 cepta ex eoz deuotiōe. Et tñ illud debet magis esse
 ei acceptū cū sit pfectissimū Quinto petitū sacerdos
 a deo huius sacrificij. z sacramēti effectū spūalē q̄tū
 ad duo. Primo quidē q̄tum ad ipos sumētes illud
 sacramētū cum dicit supplices te rogamus oipotēs
 deus zc. Nec petit sacerdos in hoc dicendo species
 sacramētales aut corp⁹ xpi z sāguis sub eisdē specie
 bus contēti ferantur i celū. Sed querit z petit p cor
 pore xpi misticos. s. q̄ ecclia catholica q̄ significat per
 corpus verū z sanguines xpi q̄ orōnes sacerdotis et
 ppli angelus assistēs huic sacramento rēp̄sentet deo
 scdm illud apoca. viij. Ascendit fumus ascensorū de
 orationib⁹ sc̄torū de manu angeli corā dño: ideo dicit
 sacerdos Jube hec p̄ferri p manus sancti angeli tuū
 in sublime altare tuū in cōspectu diuine maiestatis z
 d̄r sublie altare ecclia triūphās in quā trāfferri peti
 mus vel p angelū itelli i pōt ip̄e xps q̄ angelus con
 silij dicit q̄ corpus suū misticum. i eccliam sanctā deo
 petri coniūgit z ecclie triūphātī q̄ ē in celis z ppter
 hoc missa d̄r quia sacerdos p angeluz p̄ces mittit ad
 deū vel p sublime altare intelligit ip̄e de⁹ q̄ ē beatitu
 do nra quas obtinere petimus Scdo petit sacerdos
 huius sacramēti z sacrificij effectū q̄tū ad mortuos
 qui iā sumere hoc corp⁹ xpi non p̄sit cū d̄t. Memento
 etiā dñe famuloz famularūq̄ tuarum q̄ nos p̄cesse
 rūt. Tertio petit sacerdos a deo huius sacrificij

De sacramento.

sacramenti spiritualis effectum habet ad ipsos sacerdotes offerentes cum dicit Nobis quod propter et cetera. Postquam agitur de sumptione huius sacri. Primum tamen preparatur populus ad sumptionem quam per tria habet fieri. Primum per orationem communem totius populi quam est oratio dominica cum dicit sacerdos. Pater noster et cetera. Secundo per orationem privatam cum dicit Sed libera nos a malo domine quod et cetera et hanc offert spiritualiter per populo. Tertio preparatur populus per pacem cum dicit. Agnus dei et cetera. cum eucharistia sit sacramentum unitatis et pacis quam tamen pax solam datur quam sacramentum datur per presentibus. Quia per defunctis in eorum missa pax non datur quia non sunt in perturbatione huius mundi: sed quiescunt in domino. Sicut nec inter monachos quia iam in mundo mortui sunt ut habet super illud decretum de consecratione. xii. Pax Dei est sequitur preceptio sacri. Primum sacerdos sumit eucharistia deinde dat ceteris quam consecravit et iustum est ut primo sumat quia quod alius divina tradit primo debet esse eorum princeps ut dicit Dionysius in 3. ecclesiastica gerarchie ultimo autem nota missae celebratio terminatur in gratiarum actione populo exultante per sumptionem huius sacri quod designat cantus post sumptionem tunc sacerdos refert debet gratias domino orationem dicendo. sicut Christus post cenam cum discipulus celebrata dixit hymnum. In fine diaconus populum licet dicendo. Hinc missa est hostia ad Deum per angelum. Quia ergo praedicta quaedam dicitur a choro et haec pertinent ad totam ecclesiam sicut introitus et gradale hymni. Quaedam inspiratur populo per sacerdotem sicut fides et gloria celestis: non sacerdos inchoat gloria in excelsis et credo. Quaedam etiam dicuntur per populo per ministros sicut doctrina veteris testam. et nouit tamquam a deo missos quaedam non solum sacerdos persequitur sicut quod pertinent ad suum officium sicut dona et preces. Et eorum quaedam sacerdos dicit in publico et haec pertinent ad sacerdotem et ad populum ut orationes quaedam non ad sacerdotem solum sicut oblatio et consecratio

et ideo ea dicit occulte in signum quod tunc temporis passionis christi
 ante missionem spiritus sancti in discipulos ipsi confitebantur
 christus occulte in his etiam quod sacerdote in publico dicunt
 expectant assensum dicentium amen et excitat attentionem
 populi et ideo permittit dominus vobiscum et in fine subiungit
 per omnia secula seculorum. Notandum quod in missis solenni-
 bus plures debent assistere sacerdoti ut dicit sotherus pa-
 pa ut habetur in decre. de consecra. disti. i. vbi. dicit quod nullus
 sacerdos presumat missam celebrare: nisi duobus corres-
 pondentibus presentibus sibi et ipse tertius habeatur. In
 missis tamen priuatis unum sufficit habere ministrum qui gerit
 personam totius populi catholici totius ecclesie ex cuius
 persona respondeatur plures sacerdoti. ¶ Hunc de his qui
 fiunt in missa michi dicas **B** Longum est narrare sed
 breuiter pertransibo Unde scias quod eorum qui in fiunt: que
 dam pertinent ad reuerentiam suspensionis sacramenti sicut
 ablutio manuumque conuenienter fit quia preciosa tracta-
 re non debemus nisi manibus lotis et mundis. Simi-
 liter propter significationem fit ut scilicet interius sit sacer-
 dos lotus per confessionem sicut extremus mundatur
 per aque lotionem Et lauantur extremitates digitorum
 ad designandum emundationem etiam a minimis pecca-
 tis per confessionem que fit ad altare introitu missae
 Thurificatio autem fit duplici ratione. Unde ratio pro-
 pter reuerentiam sacramenti ut si fit in loco celebra-
 tionis aliquid olens et prauis odoris per bonum odo-
 rem thuris depellitur. Alia ratio mystica est ad rep-
 resentandum effectum gratie diuine fit thurificatio quia
 sicut christus bono odore plenus est et a christo deriuat
 tur sic ad fideles per officium ministro ecclesie. Ideo in mis-
 sa vnde altare thurificatur per quod christus significatur
 et post modum omnes fideles per ordinem Et sic illud perti-
 net ad corpus christi mysticum Sunt etiam illa qui fiunt ad

De sacramento.

repositiōne passiōis xp̄i sicut crucis signatiōes que
fiunt a sacerdote in celebratione q̄ designāt effectū ⁊
virtutē crucis ⁊ modū passiōis xp̄i. Post vero consecra-
tionē extēdit sacerdos brachia sua q̄ designat extē-
sionē brachiorū xp̄i in cruce leuat postea man⁹ ad desi-
gnādū q̄ o s̄o eius p̄ pp̄lo dirigat ad deū. Quā autē
sacerdos i missa man⁹ iungit ⁊ inclinat se orās sup̄ p̄r
hoc signat humilitatē ⁊ obedientiā xp̄i ex qua pass⁹ est
Digitos autē iungit post cōsecrationem. s. pollicē cū
indice q̄b⁹ corp⁹ cōsecratū tetigerat vt si aliq̄ particu-
la hostie consecrate adhereat digito ne cadat ⁊ hoc fit
p̄pter reuerentiā sacri. Quinque autē vicib⁹ sacerdos
iungit se ad ppl̄m ad designādū q̄ xp̄s i die resurrectio-
nis manifestauit se quinq̄es. Salutat ut sacerdos septi-
es in missa pp̄ m. s. quinq̄es qñ iungit se ppl̄m ⁊ bis qñ nō
iungit se ad ppl̄m. s. vna vice qñ d̄t dñs vobiscū añ p̄fa-
tionē ⁊ alia vice qñ dixit pax dñi sit sp̄ vobiscū: ad si-
gnificādū septiformē gr̄as scti sp̄s. Ep̄s autē celebrās
in salutatiōe prima d̄t pax vobis: q̄ hoc xp̄s d̄t disci-
pulis suis post resurrectionem suā cui⁹ personā ep̄s
repositat. Postea frāgit hostia consecrata in tres ptes
quarū vna ponit̄ i calice q̄ designat corp⁹ xp̄i q̄ iam
surrexit. Et corp⁹ mysticū ei⁹ cōstū ad sctōs q̄ cūz cor-
poribus surrexerūt vt bt̄e iugis ps comesta sūt ip̄m
ambulantē sup̄ terrā ⁊ corp⁹ ei⁹ mysticū. s. fideles xp̄i
in terra viuētes q̄ passiōib⁹ terunt. Tertia ps in alta-
ri vsq̄ ad finem misse remanēs significat corpus xp̄i
iacens in sepulchro: et corpus eius mysticum scilicet
corpa sanctorū iacētis in sepulchris: quorum aīe sunt
in purgatorio vel in celo. Iste autē modus seruandī
vnā ptem hostie vsq̄ ad finem misse mō non seruatur
manet autē eadē significatio ptium hostie fractio ho-
die Cōseruantur autem alie hostie cōsecrate p̄pter

infirmos vt indecretis de pse. di. ij. legit ca p̄sbit̄ ec.
 De hac aut̄ fractiōe triplici vsus. Hostia diuidit̄ in
 ptes ticta beatos plane siccamotat viuos seruata
 sepultos Quid aut̄ tenēt q̄ ps hostie in calice pos
 sita significat illos q̄ viuūt in hoc mundo fidelit̄ quia
 sūt p̄ticipes passiōis xp̄i ps aut̄ extra calicē seruata
 plane significat bonos in corpore et aīa vt bt̄a v̄go ps
 comesta illos quoz corpora ī sepulchris iacēt: et aīe
 eoz in purgatorio sūt aut̄ in celo Et nota q̄ illa fra
 ctio trina nō h̄z fieri in corpore xp̄i s̄z in accidētibus
 et speciebus p̄ se manentibus q̄ retinēt eandē vim virtu
 te dīna qua p̄us habebāt cū subiecto de hoc dcm̄ est
 supra ca. viij. di. j. et l. fo. et. Ad pars in calicē missa
 nō d̄z dari p̄p̄o in supplementum cōionis: q̄ panem
 intictū nō dederit xp̄s discipulis nisi iude p̄ditori.
 Nec tūc accepit iudas corpus xp̄i sub pane intincto
 s̄z simplicem panē: q̄ corpus et sanguinem xp̄i p̄us cū
 ceteris aplis s̄z ī porrectiōe panis inticti exp̄m̄t̄ Jo
 h̄ani euāgeliste suū p̄ditorē. Post sumptionē aut̄ cor
 poris et sanguinis dñi n̄ri iesu xp̄i os vino abluīt et po
 stea digiti q̄b̄ tetigerat sacerdos corpus xp̄i. Et non
 d̄z abluitionē sumere si voluerit aliam missam celebra
 re q̄ si aliud sumeret a sanguine celebrationem alteri
 misse impediret. Nō in decre. de cele missaz cap. ex pte
 d̄z Semper sacerdos vino os suū pfūdere d̄z postq̄
 accepit totū eucharistie sc̄m̄: nisi tamē eodē dicere
 missā aliā debuerit celebrare ne si forte vinum pfusio
 nis accipet celebratōem aliā impediret: vñ q̄cqd̄ īfun
 dit̄ post sp̄s v̄l cū ips̄ calicē nō p̄uertit̄ ī sp̄s sac̄ri
 s̄z poti⁹ illas corrūpit. Et iō vinū īfusū ī calicē post
 sumptionē corporis et sanguinis nullo mō sumēdū ē a sacer
 dote cū sacerdos vult aliam celebrā missā d̄ hoc dcm̄
 est supra ca. xvj. et. Nec tibi petre de sac̄o eucharistie

De sacramento

sic sufficient.

¶ De sacramento penitentie.

Detrus Hinc de sacramento penitentie audire volo quod
scilicet a tabula dicitur post diluuium vel naufragium ideo
ter rogo ut circa eam diligenter attendas quia sa-
cerdotibus est maxime necessaria et curam habentibus anima-
rum. Multa sunt in isto sacramento que non potero declarare pe-
te tamen quod vis et put potero cum dei adiutorio respondebo.
Quero primum que tabula scilicet dicitur penitentia. deinde quod sit
sacramentum penitentie et que sit eius materia et forma. **R.** Peni-
tentia est et dicitur scilicet a tabula scilicet in metaphora: quia primum
remedium mare transuentibus est nauis integravit in ea na-
uigantes saluantur sic secundum remedium post nauis fractam
est puula nauis que sibi adherentes saluat sic spiritualiter
primum remedium huius vite est baptismus ad seruandum inte-
gritatem. Sed penitentia est secundum remedium que integritatem perditam
per peccatum mortale reparat ad salutem: et ideo scilicet a tabula
dicitur post nauis fractam peccati mortalis. Est autem penitentia preterita
mala plangere et plangenda iterum non committere. Est et
in sacramento penitentia materia et forma sicut et in aliis sacramen-
tis. Actus enim penitentis dolentis de peccatis commissis est: et
sunt materie sacramenti penitentie. Verba autem sacer-
dotis in absoluendo penitenter confitentem sunt forma scilicet
ista. Ego absoluo te vniuersa verba que preferuntur: scilicet miserere
reatur tui operis deus etc. et similiter illa. Absolutionem et re-
missionem omnium peccatorum etc. non sunt de essentia forme sa-
cramenti penitentie sed sunt solum orationes et supplicationes deo
ne impediat effectus sacramenti. Et ideo solum hec verba
ego absoluo te etc. Nec etiam ly ego est de necessitate
sed ponitur ad maiorem expressionem intentionis absol-
uentis. **R.** Numquid requiritur manus impositio super ca-
put penitentis in absoluendo eum. **R.** Non quia de tali ma-
nus impositione mentionem non fecit Christus cum dixit petro et di-

scipulis. Quecūq; solueris sup terrā &c. iō vba predi-
 cta scilz absoluo te operantē solū v̄tute dīna. ¶ De
 qb? pctis ē pprie p̄na inūgenda. S. De mortalib?
 et nō pprie de venialib? nisi in q̄tū cōmittunt ex n̄ra
 volūtate. Hec etiā p̄tra pctm originale s; magis ba-
 ptism? eo q̄ pctm originale nō re iteratur sicut hec
 baptism? qui datur p̄tra illud. Et iō qz pctm actua-
 le pluries iteratur. Nō p̄na est de ip̄o inūgēda. Ad
 uertere aut debes triplex esse gen? p̄nie. Est em̄ qdā
 penitētia priuata q̄ fit in secreto qz sacerdos q̄libet
 die iniūgit p̄ pctis occultis est aut alia publica q̄ fit
 in manifesto p̄ pctis manifestis: vt pegrinatio p̄ mū-
 dū corpe nudo vel cū baculo cubitali vel hmōi. Et
 hec etiā iterari pōt & a sacerdote inūgi. Est aut ter-
 tia penitētia q̄ solēnis dicitur q̄ fit in capite ieiunij
 quadragesime & solum iniungit̄ ab episcopo p̄ enor-
 mi crimine qd̄ commouet totam urbem vel totum a-
 liuz publicum & p̄ paruulorū periclitatione cū scan-
 dalo populi ex parentum in curia. Hec iterat̄ hec pe-
 nitentia p̄pter significationē eius qz designat fictio-
 nem hominis de paradiso terrestri que semel facta
 est. Hec iniungit̄ solēnis hec penitentia clericis pro-
 pter scandalū. qz post penitentiam solēnem non pōt
 aliquis ad sacros ordines promoueri & infamis effi-
 citur. Similiter nō iniungit̄ p̄sonis ordinatis qz des-
 fer̄ ordini nō p̄sone. ¶ Quomodo hz fieri peniten-
 tia solēnis. ¶ Isto mō hz fieri solēniter. Penitētes *forma*
 in capite ieiunij quadragesime cum suis presbyteris *penite*
 p̄ senten. se ep̄o ciuitatis vel eius vicario ante fores *tie sole*
 matris ecclesie sacro induti nudis pedibus vultibus
 demissis coma deuissa eisdem in ecclesia introdu-
 ctis ep̄us cuz clero dicit septem psalmos. Et postea
 manum eius imponit aqua benedicta aspgit & ciner

De sacramento

re capitibus eorum imponit cilicio colla eorum operit et de-
nunciat eis lachrymabiliter: quia sicut adam eiectus
est a paradiso ita ab ecclesia eis ciuntur. Et tunc iubet episcopus
ministros ut eos ab ecclesia expellant clero eos persequente
et cantante illud responsorium. In sudore vultus sui etc.
Et tunc in cena domini a suis presbyteris reducantur in ecclesia
et erunt usque ad octavas pasce ita quod communionem nec pa-
cem recipient: et tunc eribunt de ecclesia et erunt extra
ecclesiam usque ad talem diem sequentem. scilicet in capite ieiunij
anni sequentis et fiet sicut prius quolibet anno quousque adi-
tus ecclesie eis reddetur et restituatur ab ecclesia secundum voluntatem
episcopi ad quem solum pertinet reconsiliatio. Mulieres au-
tem comam non deponunt insignem subiectionis sed solum
viri. ¶ Q. Nunquid debet penitens de quolibet peccato mortali
confiteri. ¶ R. Etiam confiteri et confiteri tenetur de quo-
libet peccato mortali dum ad sui cognitionem pervenerit.
¶ Q. Nunquid est de quolibet peccato veniali. ¶ R. Non
sed solum requiritur detestatio peccati et displicentia. Et
etiam motus devotionis in deum et in res sanctas unde venia-
lia peccata remittuntur per sacramentorum susceptionem
sicut eucharistie extreme unctionis et humilitatis. Sicut res
mittuntur ex motu eorum qui ad detestationem illorum pecca-
torum faciunt scilicet in confessione generali confessione peccati
ris et oratione dominica ubi dicitur. Dimitte nobis debita
nostra et humilitatis. Sicut dimittuntur quando aliqua fiunt ex de-
votione dei et rerum sacrarum sicut ab aspersione aquae bene-
dicte et etiam benedictione episcopali benedictione sacerdo-
tali in fine missae et ex omnibus que reverentiam prebent deo et
rebus sacris et hec intelliguntur in homine in quo solum
venialia sunt. Quia in eo homine in quo est veniale cum
mortali non remittitur mortale sine veniali nec veniale
sine mortali. ¶ Q. Nunquid tenetur quilibet ad confi-
tendum. ¶ R. Saltem semel et anno et proprio sacerdoti cu-

rato vel alij ex eius mādato. Nec pōt aliq̄s platus
dispēfare quin hō teneat ad cōfitendū pctā mortā
lia q̄ p̄fessio nō est: nō solū iure positivo s̄ et iure di
uino. ¶ Nunq̄d pōt aliq̄s alij p̄fiteri q̄ pp̄rio sacer
 doti. ¶ Quilz teneat pp̄rio sacerdoti p̄fiteri q̄ curā
 aie eius h̄z z hoc saltē sel̄ i anno de oib⁹ pctis suis
 Tam pp̄pter ptātem z iurisdictionem quā h̄z pp̄rius
 sacerdos sup̄ prochanum suū z eius vultum debet
 agnoscere cū eius sit rediturus rationē q̄ etiam p̄
 p̄pter p̄ceptū ecclie. In illa decretali. Dis vtriusq̄ se
 rus. Scias tñ q̄ sunt quinq̄ casus q̄ excipiuntur in
 q̄b⁹ pōt prochanus alij cōfiteri q̄ pp̄rio sacerdoti.
 Primus est si confitens sit vacabundus. Scd⁹ est si
 domiciliū mutauerit. Tertius est si culpā in alia pro
 chia cōmiserit. Quartus est ad pp̄riā maliciā sacer
 dotis qñ reuelator est p̄fessionis vel incitat cōfitens
 tē ad pctm̄. Quint⁹ est in articulo mortis in quo qls
 sacerdos potest penitentem absoluere. Et nota q̄
 sacerdos non d̄z audire p̄fessionē mulieris cum qua
 peccauit de eo pctō qd̄ cum ea cōmiserit. s̄ d̄z eā alij sa
 cerdoti remittere. Nec d̄z mulier ei cōfiteri: sed debz
 petere licentiam cōfiteādi alij. Etia si ille negaret: de
 beret ad aliū ire tam pp̄pter periculum peccandi cum
 illo quā pp̄pter minorē erubescētia quā de pctō ha
 beret Nichilomin⁹ tñ si cōfiteret̄ illi z illā absolueret
 cū emēdatiōis p̄posito absoluta esset. ¶ Et nota q̄
 pctā eadem quib⁹ aliquis cōfessus fuerit et absolu
 tus si iterū ea cōfiteatur laudabile est z fructuosum
 si p̄fiteatur z qui habet potestatem absoluendi. Qu
 tātō plus de pena satisfactoria ei remittit̄ pp̄pter eru
 bescētiā p̄fessionis q̄ in penam satisfactoriā cōputat̄
 Et si r̄ pp̄pter vim clauū q̄bus sacerdotes absoluūt
 vñ totiēs posse aliquis cōfiteri eadem peccata q̄ ab

De sacramento

omni pena satisfactoria liberaretur: talis iteratio facit iniuriam sacramento penitentie cum in eo non imprimatur character sicut in baptismo confirmatione et ordine. Hec fit consecratio materie sicut in sacramento eucharistie. In quo non licet hostiam consecratam iterum eandem consecrare. Et nullum horum est in sacramento penitentie sed immo fructuosum est et utile pluries eadem peccata confiteri. **Q.** Nunquid confessio per interpretem potest fieri vel scripturam. **R.** Confessio per verba fieri debet tam propter erubescentiam confitentis quam etiam propter maiorem expressionem mentis conceptus quam per verba habent. Verumtamen in illis qui suos mentis conceptus sacerdotibus non possunt exprimere sufficiunt alia signa mentem exprimentia per quae sacerdos possit animum cognoscere confitentis sicut carerebus loquela et mutis sufficiunt signa et scriptura. Sicut ubi sacerdos idioma confitentis non intelligit sufficit interpretes vel scriptura. **Q.** Quid faciet penitens in extrema necessitate positus qui non habet copiam sacerdotis cui valeat confiteri. **R.** Confiteatur deo vel laico si habuerit qui in tali necessitate posset confessio fieri laico vel non sacerdoti proposita tamen retento confitendi copiam habere poterit et necessitate cessante. **Q.** Adultos experti sum qui confiteri nesciunt. Nunquid potum eis aliqua interrogare si commiserint ea. **R.** Potes sed interrogando debes adhibere diligentiam et cautelam ut non interroges de peccatis inusitatis et ad propriam personam non expectantibus quia militi non est interrogandum de peccatis religiosorum nec e converso sicut non est interrogandum de peccatis illis qui ex abundantia malicie adinueta sunt nisi a longe et maxime a peccatis quia cum delectabilia sunt possunt movere penitentem et ad eorum cognitionem devenire quam prius ignorabat. **Q.** De usitatis quod credendum utpote de medatio

furto piurio & hmōi de carnalib⁹ aut p̄ circūstātiā
 multum remotas. ¶ Que sūt circūstantie p̄ quas
 aggrauat̄ pctm̄ & q̄ sunt interrogāde. ¶ Ille circun
 stantie p̄ hūc versum declarent. Quis q̄ d̄ vbi quib⁹
 cur quotiens quō qñ. Quis importat circūstātiā cōdi
 tionis p̄sone vt q̄s fecit. Iuuenis vel senex clericus
 vel laic⁹ solut⁹ vel ligat⁹ qz sic aggrauat̄ pctm̄ & tra
 hitur in aliam speciē vtpote sit solut⁹ est et cognoue
 rit mulierem solutā fornicat⁹ est. Si ligat⁹ est adul
 terum est & sic de alijs peccatis. Quid importat cir
 cūstantiam q̄ est effectus actus sicut furando quis
 plus furatur dānū maius infert vel rem non sacram
 furando furtū committit sed iurando rem sacram sa
 crilegū committit. Ubi importat circūstantiā loci
 vt si peccatum fiat in loco publico sacro vel priuato
 quibus scz auxilijs vel instrumentis vt si percusserit
 manus vel pugno aut baculo seu gladio: id est qua
 intētiōne fecerit: vt si q̄s occiderit aliū vel percusse
 rit rapiendi ratiōis vel vindicte. Quomodo impor
 tat modum et qualitatem actus vt si percusserit for
 titer aut remisse vel leuiter. Quando importat tem
 pus vt si in tempore sacro peccatū commisit aut non
 sacro. Istas circūstantias debes a confitente dili
 genter inquirere quia confitende sunt. Et maxime
 ille que trahunt peccatum in aliam speciē sicut in
 fornicatiōe & adulterio. s̄ ad ligatam accedere. simi
 liter stuprum sicut deflorare virginem & sacrilegium
 est agnoscere mulierē bñdictam vel sanctimonialē
 & incestus cognoscere vxoris sue p̄sanguineā vel suā
 In furto etiā est sacrilegiū & in dolo periuriū & hmōi
 similia alia peccata q̄ trahūt in aliam speciē pecca
 ti. Caueas tñ vt iā dixi ne nimis descendas ad par
 ticulāres circūstātiā pctōrū carnalīū. Similiter ca

De sacramento

ueas ne psonā cū qua pfitens peccauit noīare eī cogas q̄ si eā noīare voluerit phibeas sed solū inquiras de pditionib⁹ psonae generalibus cū q̄ peccauit vtrum si psona ligata vel soluta ordinato aut sacre religioni p esse z hmōi z sic gñaliter ne psona ppria agnoscas. ¶ Et video se psona debet accusare in cōfessione solū z integre pfiteri. ¶ Etiā vt scias qualiter debeat pfitio fieri pditiones p hos vsus repies

in Sit simplex humilis confessio vera fidelis. Atq; frequēs nuda discreta libēs verecūda integra secreta lachrymabilis accelerata Fortis z accusans: z sit pare pata. ¶ Qui⁹ aut expō ē hec. Sit simplex. i. sine plura. vt nihil dicat nisi q̄ ptinet ad q̄titatē peccati et qualitātē pctōis. Humilis. i. miserū se clamet penitens. ¶ Pata s. cōtētionē recta fidelis. i. vera frequēs. i. sepe fiat. Nuda s. sine inuolutione aut obscuritate verborū discreta. s. maiora peccata dicat cum maiori pōdere. Libens. i. voluntaria verecūda. s. erubescendo de pctis z nō iactādo de bonis: integra. s. q̄ nihil celet qz aliter absolui nō posset cū nō fiat absolutio vni⁹ pcti mortalis sine alio secreta. s. ad forum penitētie vbi de occultis psciētie agit lachrymabilis q̄tū ad dolorē de pctis pmissis accelerata scz vt statim pfitēat z nō dilationē cōfiteādi faciat hoc tñ nō est de necessitate pcepti qm̄ qlibet tenet solū semel in anno de ratiōe pcepti cōfiteri. s. ipa cate laudabile tñ est vt homo post lapsum statim cōfiteat iam ppter recuperandā gratiā quem amisit q̄ ppter periculū mortis cuius certitudinē tps nō cognoscit. Fortis. s. vt ppter erubescētiā cōfiteri peccata nō dimittat. Accusans. s. seipz z nō aliū z sit pare pata qz pfitens dz sacerdoti i oib⁹ obedire q̄tū ad ea q̄ sūt in foro penitentie. Ecce igitur petre dixi de q̄bus confessio

fieri debet & qualiter facienda sit.

Petrus. Quod post confessionem penitentie sequitur absolutio sacerdotis. Non de absoluteione eius mihi dicas. Et promittit. Utrum quilibet sacerdos in necessitate possit ab omnibus peccatis absoluere penitentes. **C. B.** In casu necessitatis ubi de morte penitentie timeatur. Quilibet sacerdos ab omnibus peccatis potest absoluere penitentem ab omni vinculo excommunicationis. Iniungendo tamen prius ei quod si ad statum sanitatis pervenerit & necessitas cessauerit quod adeat episcopum vel eius penitentiarum & suscipienda penitentia pro maioribus peccatis pro quibus ei est remittendus. Similiter si excommunicatus fuerit quod adeat iudicem ad satisfaciendum pro contumaciis & delictis. Alioquin si neglexerit in pristinum secundum bonifacium octavum retrudetur sententiam uti habetur de sententia excommunicationis & interdicti. **Eos qui a sententia.** **C. P.** Nunquid extra necessitatem quilibet sacerdos potest quemlibet absoluere & a quibuscumque peccatis. **B.** Non quod ista potestas sacerdotalis que confertur in ordine se extendat. **Primum** est de se ad omnia peccata remittenda. **Utrum** tamen ad usum huius potestatis sequatur iurisdictio que iurisdictio a maioribus in inferiores descendit. Ideo potest superior aliqua sibi reservare quibus iudicium inferiori non committit. sunt autem quibus casus retentia iure pro quibus simplex sacerdos remittit penitentem superiori. **Primum** est quando imponenda est solennis penitentia. **Secundus** est de excommunicatis a iure vel ab homine quando inferior sacerdos non potest absoluere. **Tertius** est quando inuenit in penitente irregularitatem contractam pro cuius dispensatione debet eum ad superiorem remittere. **Quartus** de incensurariis est. **Quintus** est quando consuetudo est in aliquo episcopatu quod enormia crimina ad terrorem episcopo reservantur: quod consuetudo in talibus dat &

5-ca. 19

De sacramento

aufert potestatem cui homini aut crimina in his personis continentur. Qui facit incestum deflorans aut homicida Transgressor voti periurus sortilegius. Sacrilegus patrum percussor vel sodomita. Et metitafides faciens in cedia plus Oppressor blaphemus hereticus ois adultus Clerum percussor is ardeat punitur. Istos casus solent episcopi retinere. Sed in aliis diocesibus propter peccatum multitudinem et locorum remotionem et scandalum euitationem. Episcopi aliquorum dictorum casuum curatis sacerdotibus committunt. Etiam sanctas consuetudines locorum absoluunt a quibusdam et a quibusdam non. Unum bonum est casus reseruatos ab episcopis sacerdotibus agnoscere quam absoluentes a retentis quibus non possunt peccare. De his autem casibus supradictis papa retinet tres. scilicet percussorem clericum cum atroci iniuria in cedia rios ecclesiarum et falsarios litterarum papalium. **¶** **Expositionem** dictorum casuum michi dicas. **¶** **Expositio** eorum manifesta est verumtamen aliquid tibi dicam. Incestus est percubitus carnalis inter personas eiusdem sanguinis: sicut cum matre filia sorore nepte/matertera/germana vel eiusdem affinitatis. scilicet cum consanguinea uxoris proprie usque ad gradum prohibitum. Et sicut causatur ex parte viri incestus sic ex parte uxoris quam cognoscitur a cognato viri sui. **¶** **Deflorans**. scilicet virginem quia virginitas est summum bonum et angelis preparatur et ei ceteris fructus attribuitur. Et ideo illicita defloratio virginis. scilicet extra bona matrimonij summum peccatum est et dicitur stuprum. Et ad hunc modum referuntur raptus qui est violenta mulieris oppressio. Homicida. scilicet voluntarius sicut insidiando inuadendo consilium auxiliium prebendo vel casu factum debitam diligentiam non adhibendo prohibens non remouendo seu rei illicite ex qua homicidium sequitur operam dando. Transgressor voti. scilicet extra casum necessitatis. Periurus coram iudice vel pluribus per quo scandalum orietur. Sortile-

*Expositio
in sum
nunciat*

gus diuinatores carminatrices demonū auxiliū iuo-
cātes ⁊ eis ex reuerētiā facientes **Sacrileg⁹**. s. aufe-
rēdo rē sacrā de loco sacro **Adhuc** casum referē vio-
latio eccē. an. vel locorū sacrorū. s. violēter hoīez extra
hēdo crimē fornicatiōis vel sāguinis effusiōnē in eis
ppetrādo. **Et** similiter monialē ⁊ bñdictā mulierē car-
nalit̄ cognoscēdo filiolā suā ⁊ cōmatrē. Patrū p̄cussio
for. s. volūtarie rōe vīdicte vel iurie vel illicitū faciē-
do ex quo p̄fis aut matris p̄cussio seq̄tur. **Sodomis-
ta**. s. hoīs cū hoīe vel mulieris cū muliere extra debi-
tū vel cū bruto **Ad hūc** modū referē oīs molicies car-
nalis p̄curatio p̄tractū mētita fidelis cū itētiōe fal-
lēdi decipiēdi vel dānū iferēdi vt ī seruis apparet q̄
res dñorū suorū suare debēt similiter vbi alii p̄iudiciū
grāf sicut debitorib⁹ appet vbi fidei p̄misse subuēir̄
pōt q̄rēdo soluēdi dilationē **Ad huc** referē eē piuriū
p̄niciosū **Faciēs** incēdiā domorū ecclesiā p̄ter tñ casū
iusti belli: plus exp̄ssor. s. spōte ad huc casū p̄curatio
sterilitatis ⁊ abortiuorū ⁊ si fet⁹ p̄creat⁹ fuerit ⁊ for-
matus in vtero vel in vētre homicidiū ē ⁊ ad casum
homicidij referē eius destructio. **Blaphemus**. s. bla-
phemēdo deū ac s̄ctos **Et** similiter adhūc casū referē
oīs ydolatria ⁊ demonum veneratio q̄ hoc est blas-
phemia ī deum ⁊ heresis est. **Hereticus**. s. p̄tra deum
falsa sentiēdo cōtra articulos fidei p̄dicando docen-
do apperte vel secrete. ⁊ oēs factores et consentien-
tes heretici reputātur. **Similiter** ad hūc casū refertur
predictus casus. s. demonū veneratio ⁊ oīs contume-
liacreatoris **Dis** adult. s. accedēs ad thorum alteri-
us vel tuorum violans illicito cōcubitu siue vir siue
mulier **Clerū** p̄cutiens. s. aīo iniurādi vel violentias
infrēdo in se vel ī rebus sibi cōiūctis vt vestimentis ⁊
h̄mōi. **Et** si attrox fuerit iniuria aut enormis actio

De sacramento

lū papā ptinet absolutio. Sunt aut plures persone q̄
a suis p̄latis absolui possūt. Primo si p̄cutiens sit in
articulo mortis. Sc̄do si sit hostiarius alicui⁹ viri po
tentis: dū tñ. ex p̄posito vel odio clericū grauit̄ nō
p̄cusserit. Tertio si dñs p̄cusserit seruū leuiter et ma
xime qñ p̄pter eius absentiam vel de'ectū damnum
incurrit. Quarto si p̄cusserit nesciēs clericū esse etiaꝫ
mulier clericum p̄cutiens si sue pudicitie insidiatur.
Quinto si regularis regularem p̄cutiat nisi sit exc̄s
sus enormis: Sexto si p̄cutiens sit paup. Septimo si
habeat inimicitias capitales. Octauo si p̄cutiēs sit
impubes senex vel ipotens in his casibus p̄nt p̄cutiē
tes clericū absolui a suis p̄latis nō remittēdo añ pa
pā. Sūt aut septē casus alii in q̄bus p̄cutiēs clericus
excōicationē non incurrit. Primus si p̄cusserit cau
sā discipline vt magister vel p̄latus. Sc̄ds si ex ioco
sa leuitate p̄cusserit. Tertius si iuenerit eū turpiter
cōuersatē vel agētē cum vxore matre / sorore. vel filia
Quartus si statim vim vi repellat cū moderamine
culpa tutele. Quintus si ignoret euz esse clericum.
Sextus si iuenerit si apostasia post trinam monitio
nē ei factā. Septimus si cleric⁹ se transfert ad actus
penitus cōtrarios: vt si fiat miles pugil aut bigam⁹
etiā si furto dephendat vel occiderit. In his casibus
ne p̄cutiēs clericū sentētiā excōicationis incurrit nec
peccat. ¶ Quia excōicatio separat hominem a sa
cramētis. Dic quomō i foro penitētie erga excōica
tum sit agēdū: an prius debeat absolui penitens ab
excōicationē q̄ absoluat̄ a peccatis. ¶ Pri⁹ debet
absolui penitus a sententia excōicationis ab eo qui
habet potestatem absoluendi eo q̄ excōicatio sepa
rat hoīem a sacramētis q̄ absoluat̄ a peccatis nisi cas⁹
mortis emineat: in quo potest quilibet sacerdos ab

et excoꝛcacione et ab oĩ pctõ absoluere vt dictũ e. Tñ
 ei iniungẽdũ est q̃ sanitate recuperata ad iudicẽ ibit
 vt satisfaciat de emẽda et cõtumacia. Qd si recusaue
 rit adire iudicẽ post sanitatẽ recuperatã scdm noua iu
 ra ipristinã sniam retrudef vt hz in. vi. li. de sen. excõ.
 eos qui a snia cano. ¶ Ad quẽ pertinet absolutio
 excõmunicatiõis. ¶ Duplex excõcacio: vna dicitur
 maior et alia minor. Absolutio maioris excõcaciõis
 que lata est hoie seu a iudice ptinet ad eum q̃ tulit sē
 tentiã excõcaciõis aut ad ei⁹ superiorem. Si nō ex
 cõcacio lata sit a iure tunc ep̃us pōt absoluere exce
 ptis sex casibus quos sibi papa iuris p̃ditor reserua
 uit. ¶ Primus est qñ aliquis iniecit manus violentas
 suadente dyabolico in clericũ vel religiosum. Scõg
 est de illo qui eccliam incẽdit et denũciatus. Terti⁹ e
 de illo qui frangit eccliam et est denũciatus. Quart⁹
 est de illo qui sciẽter cõicat in diuinis excõcatis no
 minaliter papa. Quintus est de illo qui falsat lras do
 mini pape. Sextus est de illo qui cum excõcatis cõi
 cat in crimine p̃ quo excõcati sunt. Non dz em̃ absol
 ui nisi ab eo qui eũ excõcauit et si nō e ei⁹ subdit⁹ ni
 si ppter difficultatẽ accedẽdi ad ip̃z et sic absoluetur
 ab ep̃o vel a sacerdote p̃prio p̃stita iuratoria cautio
 ne q̃ peat mādatis iudicis illi⁹ q̃ tulit sniam alioquĩ
 in eadẽ sniam retrudef vt dictũ est in p̃cedẽti articu
 lo. Tñ scias q̃ ille q̃ pticipat cũ excõcacio i crimine
 cum snia p̃fortando et p̃fulendo vt obstinate sustine
 at maiorẽ excõcationẽ incurrit: et non potest absol
 ui nisi a iudice qui tulit sniam. Si l̃r qñ aliquis excõc
 at a iudice cũ suis pticipãtibus: tunc participãtes
 cũ eo non pñt absolui nisi a iudice q̃ fert sniam nisi in
 casu necessitatis vt dictũ est. Sciendũ est tñ q̃ bonifa
 ci. viii. confirmando decre. Innocen. iiii. et. Bre. x. sus

deliū p̄tumaces separe ⁊ eos ab excōicatione absol-
 uere: q̄z uero sacerdotes sicut electi officiales archi-
 diaconi: ⁊ h̄mōi h̄nt hanc iurisdictionē ⁊ clauē iurisdic-
 tionis. Nō delinquentes p̄tumaces p̄nt excōicare ⁊
 ab excōicatione absoluere etiam excōicatos iuitos.
 Clauis aut̄ ordinis respicit ecclesiā triumphātem et
 h̄z dignos ad celū ordinare ⁊ indignos expellere. Nō
 soli sacerdotes qui sunt mediatores iter deū ⁊ hoīes
 solū h̄nt h̄ac clauē ⁊ q̄z p̄ pctm̄ mortale eij citur hō a
 regno celoꝝ. Nō absolutio mortalis pcti ad solos sa-
 cerdotes pertinet q̄z h̄mōi ord̄is clauem h̄nt. Et sci-
 as q̄ nullus a pctō inuitus absoluit̄. lz inuit⁹ ab excō-
 municatiōe absolui possit. q̄z oē pctm̄ ex volūtate cō-
 mittit̄ ⁊ p̄cedit. Et iō sicut nō cōmittit̄ pctm̄ nisi ex
 volūtate ita non remittit̄ nisi ex volūtate. s. vt sicut a
 nobis est ipetratū volūtarie ita volūtarie detestet̄ a
 nobis. Et sic inuitus nō absoluitur a pctō aliq̄s. S̄z
 sb̄ excōicatione inuitus non pōt absolui vt dictum
 est ibi. s̄. N̄gitur p̄tz q̄ lz iudices p̄nt absoluere rōne
 iurisdictionis ab excōicatiōe non t̄n̄ a pctō: ⁊ si dicas
 q̄ iudex sacerdos ab vtroq̄ absoluit̄ dico q̄ non ab-
 soluit a pctō rōne q̄ iudex ⁊ rōne sue iurisdictionis. s.
 rōne qua sacerdos ⁊ q̄ habz clauē ord̄is. Et q̄z excōi-
 catio non fert̄ in aliquem nisi p̄ pctō. iō semp̄ post ab-
 solutionē iudicis ab excōicatiōe d̄z fieri absolutio
 a sacerdote p̄ pctō. Et d̄z sacerdos laicis itimare d̄
 ea nō cognoscūt. ¶ De absoluteione maioris excōi-
 catiōis ad quē spectat dixi. Nūc de absoluteione mio-
 ris excōicatiōis dicas. Utrū simplex sacerdos possit
 a mioꝝ excōicationē absoluere. B. Sic s̄ vt scias ex
 qb⁹ cāet̄ mioꝝ excōicatio q̄ puenit p̄ticipātib⁹ cū ex-
 cōicat̄ maior excōicatiōe his vsib⁹ agnosces Si p̄de-
 licetis anathema q̄s efficiat̄ Os orare vale p̄muniō

De sacramento.

mensa negetur. Os. s. oculū dando. Stare vt nō oret
cū eo. Vale. s. non saluet. Lōio vt nō cōicetur cū eo
in sacris. Mensa negetur vt nō comedatur cum eo. Quā
in his casibus minor in excōicationem p̄ticipās incur
rit. et a simplici sacerdote pōt absolui vt dictū est ibi
Si p̄ticipās excōicetur cū excōicato a iudice nō pōt ab
solui nisi a iudice excōicate. Et s̄r p̄ticipantes in cri
mine sustinēdo ⁊ fauēdo excōicatum in crimine pro
quo est excōicatus. Tal̄ p̄ticipans maiorem excōica
tione incurrit vt ibi dictū est. ⁊ s̄. Hū quid licet cuz ex
cōicatio aliquo aliq̄ p̄ticipationē h̄re absq̄ pctō. *Et*
licet casibus q̄ p̄ hos vsus designant̄. Nec anathe
ma tibi soluunt ne possit obesse. Utile lex humile res
ignara necesse. Utile ponitur qz licz excōicato loqui
pytilitate ⁊ salute aīe sue. s̄r ⁊ alia v̄ba inferret fa
miliarius ⁊ facilius verba salutis sue recipiat. lex ad
m̄moniuꝝ refertur: qz mulier tenetur semp viro obe
dire ⁊ ei debitus reddere sc̄dm legē hūile ad subiecti
onē refertur qz filius tenetur obedire patri ⁊ seruire
ei. Et loq̄tur hic de filiis non emancipatis qz eman
cipati filij tenent̄ euitare p̄fem excōicatum. Similr̄
seru⁹ tenent̄ obedire d̄no in his in q̄b⁹ d̄no est obliga
tus. Nota tñ qz lz vxor possit p̄ticipare cū viro excōi
cato: et filius cum p̄re ⁊ seruus cum d̄no: verumtñ si
feratur sn̄a in virum patrem aut d̄m vxorem filios
et seruos interdicto ecclesiastico supponendo inter
dicti sunt nec a sacramenta recipiendi res ignorata
qñ ignorat̄ simpliciter qz sit excōicat⁹. Necesse ad ne
cessitatem vite refertur qz peregrinis trāseuntibus p̄
terrā excōicatoꝝ lz eis cibaria emere cuz nō habeāt
aliunde recursum seu alibi non recipiāt. Vel necesse
refertur ad excōicatum cum in articulo necessitatis
eritit: qz tunc subuenitur nature ad primum etiam

casum. s. vtile vt dicunt quidā repetito debiti referē
 qz repeti debiti ab excōicato potest fieri: qz si mouetur
 ad salutē suam cum ad satisfactionem mouetur.
 Similiter oēs casus cōsimiles ad ipsum referuntur
 Igitur vides petre qz prius absoluendus est excōi-
 cat⁹ ab excōicatione a iudice q̄ a sacerdote p̄ pctis
 Et quō p̄ticipādū sit cū excōicato ⁊ quō nō ad quid
 ptinet sniam excōicationis ferre qui. s. habent clauē
 iurisdictionis ordinariā vel delegatā. Ep̄i tñ auctori-
 tate pp̄ria clauē iurisdictionis ordinariā habeāt in
 suis diocesibus et excōicare auctoritate pp̄ria p̄nt.
 Sacerdotes nō prochanos excōicare non p̄nt nisi
 ex p̄missione eis sp̄aliter facta aut in casibus certis
 sibi a iure cōcessis. s. furto rapina et h̄mōi. De dupli-
 ci igit̄ excōicatione dcm̄ est scz maiori ⁊ minori q̄ li-
 cet vere saperet hoīem a sacramētis ⁊ a sacramētoꝝ
 cōione nō tñ vtraqz a cōione fidelū ⁊ cōsortio quia
 maior solū a cōsortio fidelū separat ⁊ nō minor. Et
 de minori potest simplex sacerdos absolvere. 98.

Quia in sacramento penitētie post confessionē
 et absolutionē sequitur satisfactio: ideo de mo-
 do satisfaciendi michi dicas. Et primo si sacerdos
 debeat tantam p̄niam iniungere q̄ tā meruit pctōꝝ
 in peccando. **B.** Ad iniungendā p̄niam penitenti nō
 pōt sacerdos totā p̄niam iniungere penitenti q̄ pro
 pctis mortalib⁹ requiritur: qz in hac vita expleri non
 possit. Similiter qz scdm̄ quātitatē cōtritionis ē
 pena diminiūt quā sacerdos nō cognoscit. Ideo dī
 qz p̄nie sūt arbitrarie scz ad arbitriū sacerdotis qui
 discrete consideret conditiones penitentiū et possi-
 bilitatē. Tñ et si tota penitentia nō soluat̄ in hac vi-
 ta q̄ p̄ pctis debet̄ in purgatorio expurgef̄ ⁊ soluef̄
 post hāc vitam qm̄ reatus pene tēporalis semp̄ per

De sacramento

confessiones remanet ad quē fuerat obligat⁹. sicut non
op⁹ q̄ sacerdos iniungat p̄nia in sp̄ q̄ de iure p̄stituta
ta ē pp̄ necessitates p̄sonarū s̄. vt dcm̄ est ad ei⁹ arbi
triuū discretū ē iponēda. ¶. Nunquid infirmis iniūgen
da est p̄nia. B. Non q̄ si illis iniungeret̄ penitentia
ad illa tenerent̄ quam facere aut p̄ficere non possent
ideo ē eis innotescēda ⁊ nō iniungēda. Quā innotescē
dum est eis vt doleāt de pctis ⁊ p̄soleāt de m̄ia dei et
q̄ per amicos p̄currēt elemosinas ⁊ orōnes ⁊ h̄mōi
p̄ ipsis fieri. Sicut q̄ habeant p̄positum abstinendi a
pctis si de infirmitate conualescerint aut resurgant.
¶. Nunquid potest vnus p̄ alio satisfacere. B. Ad eui
dētū tue q̄stionis scias duplicē esse affectū satisfactio
nis. ¶. Prim⁹ est excisio causarū sequētū peccatorū: et
isto mō p̄nia est medicina q̄dā ad euitandū peccatū
sicut ieiuniū ⁊ p̄grinatio domat corpus penitētis ⁊
attenuat vt ampli⁹ i illis pctm̄ non cadat ⁊ isto modo
non p̄t vn⁹ p̄ alio satisfacere: q̄ peregrinatio ⁊ ieu
niū vn⁹ non domat corp⁹ alteri⁹. Scd̄s effect⁹ p̄nie
est solutio debiti pctōrū p̄cedētū in quo penitēs fue
rat obligatus post p̄tritionē p̄fessionem ⁊ absolutio
nem. Quantū ad hoc vnus potest satisfacere p̄ alio
ita tñ q̄ ille p̄ quo alī satisfacit sit in charitate ⁊ gr̄a
⁊ q̄ habeat aliquē defectū quē satisfacere non possit
Nec satisfactionem facere quē alius p̄ eo facit: q̄ si
in peccato mortali fuerit satisfactio ab alia p̄ eo ei
non p̄dest: ⁊ si potens fuerit v̄z p̄ se ipso satisfacere:
potest tñ ab alio adiuuari. ¶. Nunquid indulgētie
p̄sunt penitentibus absolutionē pene ad quam peni
tēs est p̄ peccatis obligatus. B. Scias q̄ penitens
est ad maiorē penā obligatus q̄ sit illa q̄ a sacerdote
ei iniūgit q̄ ua i purgatorio expurgāda est: q̄ indul
gentie ex merito passionis xp̄i ⁊ sanctorū p̄ceduntur

Tia

indul
gentia

tiñ valent q̄tū p̄dicantur. Ideo debito illius plene penitentē absoluunt ⁊ diminuūt eam penam **Scias** etiam q̄ ad hoc q̄ indulgentie valeant quattuor requirūtur: videlz duo ex parte suscipientis. et duo ex parte dantis. Primo ex parte dantis requiritur potentia ⁊ hoc pertinet ad clauē iurisdictionis ⁊ ad superiores pertinet: scilz ad papam ⁊ ad epos qui habent dispensationem thesauri ecclesie. scz meriti passionis xpi ⁊ sanctorū. Secūda requirit cā rationabilis dandū. scz vtilitas ecclesie et hoc pertinet ad clauē scientie: vñ p vtilitate ecclesie ⁊ veneratione sanctorum sunt dande indulgentie. Et sic ista duo fauēt et vtilitas ecclesie requiruntur. Et qz papa plenariam ptātem habet super thesaurum ecclesie ⁊ alii prelati limitatem ideo solus papa plenariā potestatem hz dandi indulgentiā. Epi vero secundum eius cōfessionē. Ex parte vero suscipientis similiter duo requirunt scz idoneitas ⁊ dispositio suscipientis q̄ sit in statu gratie ⁊ sine peccato mortali. Secundū est deuotio ⁊ fides ad impletionem ei⁹ quod per indulgentiam denotatur. Ista ergo quattuor de necessitate ad hoc q̄ indulgentie valeant debent cōcurrere: ⁊ si vnū defuerit indulgentie non valent. Sic ptz q̄ indulgentie non valent penitentibus et confessis ad diminutionem pene debite peccatis.

¶ De modis satisfaciendi.

Petrus De modis alijs satisfaciendi mihi dicas. Quot sunt ptes satisfactionis quib⁹ penitentie sunt iniūgende. **B.** Tres ptes satisfactionis sūt scz oꝛo elemosina ⁊ ieiuniū. qz pnia vt dcm̄ est nō solū est satisfactoria p pccis p̄teritis s; est medicina p̄tra futura pccā. Iō pueniens videt̄ vt talis pnia iniungatur que sit remediū p̄tra futurorum occ

¶ E. iij.

De modo

caſiones pctōꝝ. Nō cōtra ūboſos ⁊ vacabūdos oꝛo
nis pnia imponat: Nō oꝛo eleuat mentē in deum cō
tra guloſos ⁊ delicioſos ieiunij penitentia deſ quia
ieiuniū ſonat peſtes corpis. Cōtra auaros ⁊ ābitioſ
ſos pnia elemoſine doneſ vt ſic contraria cōtrarijs
curent. Ad oꝛonem vero ptinēt oīa opa ſpūalia. ad
elemoſinam oīa opa mīe. Ad ieiuniū oīa carnē affli
gentia ſicut vigilie pegrinationes diſcipline ⁊ hīnōi
ꝝ. De quolibz iſtoꝝ michi dicas: ⁊ primo de oꝛa
tione. Utrū orando ſemp requirat actualis attētio
neceſſaria eſt in oꝛone ad cōſequendū finē et melius
pmiū: qz tamē mens hoīs labilis eſt ſufficit habitua
lis attētio q̄ ex p̄ma attentiōe actuali p̄cedit et vir
tutē hꝝ ex ea ſicut vidimus in exemplo p̄iectionis la
pidis. Sicut motio hoīs lapidē p̄ſcientis durat p
eſſentiā actus dū manū lapidi apponit mouendo: ſit
ꝛtus ſcōe motiōis lapidis manet dū lapis ex vi mo
tionis p̄me moueſ hꝝ p̄me motionis virtus continue
debilitēſ aut qz lapis q̄ſcit aut a ꝓtrario motu mo
ueſ niſi iterū moueaſ et ſic ſuo mō de oratiōe. Quia
oꝛo primo moueſ a deuotione orantis ⁊ attentione
actuali ſcōm eſſentiā. Sed qz mens ad alia p̄pter in
firmitatē hoīs ⁊ euagatio mētis rapiſ ideo manet
attētio ꝛtute ⁊ habitualiter vt mota ab attētiōe ac
tualī: ſcꝝ p̄ma deuotiōe ſicut motio lapidis hꝝ ꝛtutē
et primo mouēte ⁊ effectū ſic oꝛo hꝝ effectū ſuum ex
p̄ma attentiōe actuali et deuotiōe niſi tāta fiat eua
gatio qꝫ oꝛo amittat ꝛtutē p̄me attētionis ſicut ptz
in illis q̄ horas ſuas dicēdo ad alia ſe trāſſerunt qd̄
nō pōt eē ſine culpa ⁊ maxime qñ ad ꝓtrariū oꝛonis
mens ſe tranſfert ſicut ad pctā illicita tūc non eſt ſi
ne culpa mortali. Ideo neceſſariū eſt vt hō in oran
do aut horas dicēdos frequēter reuocet cor ſuū ad

se ipm. Ideo nota q̄ in oratione d̄s esse triplex atten-
tio prima est ad verba q̄bus petim⁹ sc̄da est ad peti-
tionē ip̄am. Tertia est ad ea q̄ petitionē circumstant
sicut est necessitas p̄ qua de⁹ peti⁹ r̄ rogaf. Et si ali-
qua istarū absit nō est reputāda attenda oratio quia
etiā illi qui nō intelligunt petitionis v̄ba ad orōnes
attēti eē possunt. Et iō eis sufficit priā sc̄da attētio
vt p̄tz in laicis q̄ v̄ba latina nō intelligūt. in summa
ergo scias q̄ euagatio mētis in orōne facta a pro-
posito nō est sine pctō et impedit fructū orationis si
ad p̄trariū orationis fuerit pctm̄ mortale est si vero
nō fiat euagatio a p̄posito s̄ ex infirmitate mētis so-
lūmō nō est pctm̄ nec impedit oratiōis fructū cū vir-
tutē hēat ex priā attentiōe vt dcm̄ est. ¶. Nunquid
d̄s eē oratio semp̄ vocalis r̄ nō mentalis. B. Oratio
cōmunis q̄ fit p̄ populo a ministro ecclesie debet esse
vocalis vt oranib⁹ innotescat. Ōro vero singularis
p̄sone siue fiat p̄ se siue p̄ alijs pōt eē mentalis verū
t̄m vocalis ei adiūgī p̄pterea tria. ¶. Primo ad exci-
tādū iteriorē deuotionē. Sc̄do vt hō deo seruiat de
oib⁹ q̄ h̄s: non solū mēte sed et corpore r̄ ore. Tercio
vt mēti affectio vehemētis p̄ vocē exprimat. ¶. Hū
qd̄ ille q̄ tenet ad diuinū seruitiū dicēdū vtpote ho-
ras canonicas r̄ illud obmisit est iniūgēdū q̄ iterum
illud dicat. B. Hō q̄ ad hoc seruitiū diuinū est ordi-
natū vt ordinate dicat. r̄ ideo si oporteret semper vt
obmittēs illud idē diceret et resumeret in ordinate
diceret illd̄ q̄z officiū passiōis forte diceret post pas-
cha q̄ eēt absurdū. iō iniūgēdū est eis aliud vt pote.
psalteriū et hm̄oi. ¶. Que orō ad satisfaciēdū ma-
gis p̄gruit q̄ laicis est iniūgenda. B. Ōro dñica. ¶.
Ediffere mihi q̄ sūt illa q̄ i ip̄a petim⁹. B. Septē pe-
titiōes ip̄a p̄tinēt q̄ tibi breuiter declarabo p̄mo t̄m

De modo satisfaciendi

vt fiducialis ad ipm accedam⁹ ei⁹ charitatē, primit⁹
et maiestatem cōfitemur ideo dicim⁹. **Pr̄ n̄r** ecce cha-
ritas ei⁹ ergo nos vel ipse ad nos tanq̄ ad filios cō-
descēdat deide ei⁹ excellētiā p̄fitemur cū dicim⁹ qui
es i celis q̄ es p̄ essētiā ⁊ nūq̄ deficiis i celis sup oia
⁊ excellētiā ⁊ ptatē h̄ns. Deide accedim⁹ ad petēdū
q̄ ipse finis n̄r ē. **Pr̄o** petimus vt eo fruamur ⁊ ei⁹ glia
iō petim⁹ p̄mo nomē ei⁹ in nobis sanctificari vt sic
in eū desideriu n̄m p̄ dilationē ferat. **Pr̄o d̄r**: sancti-
ficet nomē tuū nō q̄ i se sc̄m sit cū sp̄ sc̄m sit s̄ sancti-
ficetur in nobis ⁊ p̄ illud sancti sumus. Secūdo peti-
mus ex hoc ei⁹ gloria perfruit ideo sequit̄ adueniat
regnū tuū. deide petim⁹ q̄ nos ordināt ad ipam
glia quor̄ duo p̄ nos ordināt alia tria p̄ acc̄s p̄u-
niū q̄ nos ordinat ad gloriā q̄ ē tertiū i petitione vt
sp̄ ei obediam⁹ deo seq̄t. **Fiat** volūtas tua sicut i ce-
lo ⁊ in terra q̄si dicat sicut angeli obediūt tibi in celo
ita tibi obediamus in terra. **Quarto** petim⁹ vt def
nobis subsidiū perueniendi adhunc finem vt vita
nostra seruet̄ tā spiritualis q̄ corp̄alis. **Pr̄o d̄r** **Pa-**
nem nostrū quotidianū da nobis hodie. Sive intel-
ligatur de sacramento eucharistie per quem sp̄ualis
vita p̄seruatur siue de pane materiali p̄ quē vita cor-
poralis seruat̄. Deinde petim⁹ tria q̄ nos ordinavit
ad ipas curiā p̄ accidēs p̄ remotionē p̄hibentis. **Et**
sūt tria q̄ nos ipe diūt ad pueniendū ad beatitudinē
Pr̄mū petim⁹. Ideo petimus ipm remoueri a nobis
sic dicim⁹. **Et** dimitte nobis debita n̄ra ⁊c. et hec est
quinta petitio sc̄do petimus remoueri a nobis, ten-
tationē q̄ nos distubat. **Et** sic sequit̄ sexta petitio.
Ideo dicim⁹ ⁊ ne nos iducas intentionē. **Tertio**
petim⁹ amoueri penalitatē p̄sentē. et sic est septima
petitio iō dicim⁹. **Sed** libera nos a malo. **Et** sic sūt

septē orationes dñice orationis et sic petre q̄tū ad
te spectat de oratione tibi dixi.

¶ De elemosina.

Questio. De sc̄da pte satisfactionis .s. de elemosi-
na mihi dicas an cadat p̄cepto ⁊ q̄liter fit ele-
mosina. **R.** elemosina est duplex q̄dā corpalis
alia spūalis: ⁊ vtraq; cadit sub p̄cepto affirmatiuo ⁊
q̄ p̄cepta affirmatiua non obligāt sp̄ s; p̄ loco ⁊ tpe
⁊ sc̄d; p̄ditiones alias determinatas: ideo op̄ p̄side-
rare p̄ditiones ex pte dātis p̄rio q̄ faciat de iupfluo
non solū respectu sui: s; ēt respectu familie cui⁹ curā
gerit. Silr p̄siderāda ē ex pte suscipiētis necessitas
q̄d in necessitate sit ille cui dat̄. Et isto mō elemosina
corpalis cadit sub p̄cepto .s. dare de supfluo ⁊ idigēti
q̄ de necessarijs sibi aut familie ⁊ ei q̄ non hz necessi-
tatē nō cadit sub p̄cepto s; magis sub p̄silio. Silr de
elemosina spūali est dicēdū q̄ cadit sub p̄cepto p̄ lo-
co ⁊ tpe ⁊ alijs circūstātijs q̄ non est corrigēd⁹ p̄ri-
m⁹ seu monēd⁹ s; p̄ loco ⁊ tpe ⁊ p̄siderato mō ammo-
nendi ⁊ corrigēdi ex pte corrigētis ⁊ spes meliorādi
ex pte ei⁹ q̄ corrūpit̄ ⁊ de hoc infra dicc̄. **R.** Princi-
pe ab elemosina corpali ⁊ dic mihi quot sunt elemosi-
ne corpales. **R.** Septē q̄ p̄ hūc versum designantur.
Elisio poto cibo: redimo. tego colligo: condo. Elisio
to .s. infirmos poto .s. sitientes cib. esurientes redimo
s. incarceratos: tego .s. nudos colligo .s. hospites con-
do .s. mortuos sepeliendo. **R.** De quo dz fieri elemo-
sina. **R.** De pp̄rio ⁊ nō de alienos. **R.** ergo de male
acquisitis non fit elemosina. **R.** Scias q̄ aliquid d̄
male acquisitum tripliciter vno modo q̄ dz restitui
et cui illicite aufertur sicut de rapina furto et huius-
modi ⁊ de tali fieri non potest elemosina sed restituo-
endum est ei cui aufer̄: alio modo aliqd̄ dicitur ma-

he acquiritū qz dās z accipiēs cōtra diuinā iusticiam
 faciūt sicut i symonia z tale nō est restituēdū ei q̄ de
 dit nec est remanēdū ap̄d eū q̄ accepit sed dz in ele
 mosinis erogari. Tertio mō aliqd̄ dicit̄ illicite acq̄si
 tū rōne actus acquirendi non ratione acq̄sitionis si
 cut in meretrico cui⁹ act⁹ est illicit⁹ z a deo phibit⁹.
 Tñ illud qd̄ datur p̄ opere nō est illicitū sed potest
 mulier accipere locationē sui corporis z de ea elemo
 sinā facere verū tamē nō dz fieri de eo sacrificium nec
 oblatio ad altare tam p̄pter reuerentiā sacramenti
 q̄ p̄pter scādālū: etiam p̄pter peccati detestationes
 q̄. Nunqd̄ de acq̄sitis in ludo tarillorū pōt fieri ele
 mosina. ¶. q̄ p̄pter ludētū cupiditatē phibit⁹ lud⁹
 est iō ille q̄ lucrāf̄ retinere nō potest nec ille qui pdi
 dit recipere dz sed est in elemosinis erogandum nisi
 cōtraria p̄suetudo fuere q̄ p̄mittit ludos fieri p̄pter
 recreationē ciuū solū z nō p̄pter lucrādi cupiditatē:
 ille tñ q̄ lucrāf̄ ab his q̄ nō sūt sui iuris: sicut sunt mi
 nores furiosi z serui q̄ dñorū suorū res alienare non
 p̄nt tenent̄ ad restitutionē dñis quorū res pdite fue
 rat. Si r̄ ē ille q̄ trahit aliū ad ludū fraudulēter vel
 fraudē i ludo p̄mittit ad restitutionē tenent̄ ei q̄ ami
 sit nec dz de eo elemosina fieri. q̄. Nunqd̄ vxor / pueri
 serui / monachi z hmōi p̄nt elemosinas facere absq̄
 suorū superiorū licentia. ¶. Illi qui sunt sub ptāte cō
 stituti de reb⁹ sc̄dm̄ quas suis superiorib⁹ subiiciūt
 nō lz eis facere elemosinas sine suorū superiorū licentia
 nisi v̄gēte necessitate qz tñ i necessitate oīa sūt cōia
 etiā de alieno succurrere indigēti. vñ monach⁹ qui
 administrationē nō hz nō pōt elemosinas facere de
 bono ecclie absq̄ cōsensu abbatis expresso vel p̄sū
 pto. Si tñ administrationē hz pōt de reb⁹ sibi p̄mis
 sis elemosinas facere sc̄dz q̄ cadūt in vsuz suū. z idē

est de muliere q̄ si nihil h̄eat p̄ter dotē nō pōt elemosinas facere nisi de cōsensu maritis sui expresso vel p̄supto Si t̄n res h̄eat sicut ex lucro suo vel alio modo pōt elemosinas facere s̄ moderatas ne p̄ eas vir de paupere f̄ Si r̄ nec seruus potest de rebus dñi sui elemosinas facere qz licet eas h̄beat ad dispensationē ⁊ gubernationē dom̄ nō t̄n ad donationē Ceterum tamen aliqua modica q̄ statim possent corrūpi possunt dare qz in hoc p̄sensu domini p̄sumit̄. Eodem modo etiā dicēdū est de filiis ⁊ familias qz licet filius familias sit heres p̄ris: qz nō dū h̄z dñiū supra res p̄ris ea dare non potest vt p̄ri. ⁊. Hūc d̄ clerici tenēt̄r erogare ea q̄ sibi supfluit̄. B. Clerici de reb̄ p̄riū or̄ioꝝ suoz possūt vti pro libito voluntatis sue dū t̄n p̄ctm̄ non fuerit. s. luxuriādo vsurādo ⁊ h̄mōi. Nō p̄t eas seruare p̄p̄t̄ reuelationē pecuniaz suaz ⁊ ēt eas amicis suis distribuere: vñ eas sic seruādo aut dādo nō peccāt dū t̄n modū seruādi nō excedāt. s. seruando eas t̄pe necessitatis non subueniendo pauperib̄ De rebus vero ecclie cū clerici non sint dñi sed soluz ministri si supflua pauperibus non erogēt peccāt. Ceterū tamen scias q̄ bona ecclesiastica tripliciter diuidunt̄: qz quedā sūt p̄p̄riū: q̄ hec retinet ⁊ non distribuit fur est ⁊ latro Alia sunt que redeūt in partē ecclie ad ecclesiā reparādā ⁊ hec etiā in alios vsus cōverti non debēt Alia sunt ad vsus seu vsū ministroꝝ q̄ sicut p̄bende ⁊ h̄mōi In his dicendū ē sicut de bonis patrimonij dictū ē qz seruādo ea moderate p̄ necessitate non peccāt Etiā p̄t i necessitate moderate suis amicis carnalibus distribuere. ⁊. Quibus dāda est elemosina vtrū p̄p̄riū vel meliori vel ei q̄ magis indiget. B. Indigenti dāda est elemosina meliori ⁊ magis indigenti nec danda est semper elemosina meliori ⁊ se

cādū vtutes deo ppinquiores sz magis idigēti cū ele
 mosina diuinit? sit iſtituta ad ſubleuā dū pri neceſſi
 tatē sz nota q̄ elemosinis debēt tres grad? pſtitui. ſ.
 honeſtū debitū neceſſariū vñ honeſtū ē i ppinquiori
 b? vt p̄us ſubueniat debitū aut vt bñfactorib? ſubue
 niatur z p̄cipue melioribus Sed neceſſariuz vt ma
 gis ſubueniat indigēti Et ſic amicis z ppiquioribus
 ſubueniēdum ē i neceſſitate cū ex radice charitatis
 quadā forte obuenit vt pri? eis ſubueniam? ceteris
 partibus Verumtamen ex charitatis merito melio
 ri z vtiliori ab bonum coe prius eſt ſubueniendū z ele
 mosina dāda ppinquiori. Ideo nō ſūt imunes a pec
 catis q̄ idignos parētes z bñficia eccliaſtica pmouēt
 dignis z meliorib? relictis Et ſic breuiter p̄us eſt a
 micis ſubueniēdū neceſſitate vigente. Ceſſante aut
 neceſſitate meliori z vtiliori eſt elemosina magis dā
 da indigēti z distribuenda. ¶ Nunquid ioculatori
 b? dāda ē elemosina. B. Nō licitū eſt eis dare z qñ
 q̄ nō qm lud? neceſſari? ē ad cōſeruatiōē vite hūa
 ne. ¶ Quis eſt in ludo h̄ et ſolatiū hūane nature. Et iō
 ſm phm z Tullium. Virtuofum eſt vti ludo honeſto
 t̄pe debito. Nō ludentibus p̄pter recreationē hoīm
 ludo honeſto z t̄pe debito lz eis dare p̄ ſeruitio z la
 bore z elemosinam facere Diſtrictiōib? p̄o. z ioculato
 rib? vtentibus verbis inhoneſtis vel factis nō lz da
 re aliq̄ qz eoz dicta vel facta ſunt magis ad p̄uſiones
 q̄ ad ſolationē. Nō qui talibus dona peccat: qz eos
 fouet et ſuſtinet in pctis. ¶ Nunquid pōt aliquis ſi
 bimet elemosinā facere. B. p̄prie loq̄ndo nō. Nul
 lus pōt ſibimet facere elemosinam loquendo de ele
 mosina corporali. qz elemosina eſt op? mie. Nō aut
 tē alienā miſeriā reſpicit z illā ſuā facit. Ideo p̄prie
 null? ſibimet elemosinā facit. Verūtū ex p̄ſequēti po

test sibi modū facere ex elemosina sicut cū distributōz
elemosinarū facit q̄ modū et ex eccliarū administratio-
ne sibi ēt possz accipe si idigēs fuerit necessitatē ha-
buerit sicut daret alij idigēti. ¶. Nūquid p̄nt elemo-
sine q̄ deb ēt p̄ defūctis distribui licite deferri absqz
defūcto detrinēto. ¶. Absolute loquēdo non dñt de-
ferri sz statū distribui verūtñ si executor aliq̄stulū dife-
ferat dare vt res de fūcti amplifcet eas pl⁹ v̄dēdo
v̄t meliorādo non p̄ccat. sed laudabile ē Si no econ-
trario faciat p̄t negligētiā suā vel suū p̄prium q̄ mo-
dū sine defūctōz q̄ modo peccat. ¶. Nūqd ex tali dia-
lacione defunct⁹ patit̄ ¶. Scias qz duo detrimenta
patit̄ mortu⁹ ex dilatione distributionis elemosinarū
¶. Primū detrimētū qd̄ patit̄ est tolerātia p̄nc Secū-
dū ē subtractio remedij z adiutorij Et parte aut̄ e-
lemosine sunt duo remedia ¶. Primū est meritum eccle-
sie. Secundū effect⁹ ecclesie ¶. Tū ergo ad meritūz ecc-
lesie defunct⁹ nullū detrimētū patitur p̄pter dilatio-
nē distributionis nec maiorē penā patitur. Sed quā-
tū ad effectū elemosine qui ē adiutorijz z remedium
defunctus patit̄ non ¶. Tū ad penā sed qz remedium
suffragiorū ei non adhibet̄ p̄pter tarditatez distribu-
tionis Et ideo peccāt qui elemosinas defunctorum
absqz ratione differunt nec distribuunt z sibi ipsis dā-
nationē acquirant. ¶. Nec tibi petre de elemosyna cor-
pali ad p̄sens sufficiāt. ¶. ¶. Nunc de elemosina spi-
rituali mihi dicas quod modis habet fieri. ¶. ¶. Se-
ptem sunt elemosine spirituales que per hunc versuz
designantur. Consule doce: castiga solare / remitte:
fer: ora. Consule. s. ignorantem. Doce errantem. Cas-
tiga delinquentē. Solare desolatum Remitte inius-
rie reatum. Fer supposita lapsum. Ora p̄ inimicis.
¶. ¶. De castigatione que est fraterna correctio

alijs omiffis ad presēs audire volo Et primo vtrius
 debeā semp corrigere delinquētē z nūq̄ dimittere.
 B. Sicut dictū ē supra i principio huius capi. frater
 na correctio cadit sub p̄cepto affirmatio: z iō suas
 circūstantias req̄rit qz nō quocūq̄ loco nec quocun
 qz t̄p̄e corrigēdus est loco z t̄p̄e Et iō scias q̄ frater
 na correctio dimittit̄ triplici rōne primo rōne chari
 tatis z hoc meritoze q̄n̄ pbabiliter timef̄ ne deterio
 res fiāt delinquētes corringendi vel alios a bono im
 pediāt vel a fide auertāt vel ab hoc infirmos p̄mant
 vel a bona via z vita pia erudiēdos impediāt Et ta
 lum correctione p̄ loco z t̄p̄e abstinere licet vt dicit
 Aug. Nō videt̄ esse cupiditatis occasio: sed cōsilium
 charitatis Sc̄do dimittit̄ fraterna correctio cū pctō
 mortali scz q̄n̄ p̄pter timorē hūanum vel cupiditatē
 seu fauorē pctōz dimittit̄ corrigi. Et p̄cipue q̄n̄ p̄su
 mit̄ q̄ p̄p̄t correctionē posset a pctō retrahi. Tercio
 obmittit̄ fraterna correctio z hoc cum pctō veniali
 q̄n̄. s. p̄pter aliquē timorē vel cupiditatē q̄s efficitur
 tardior ad fratrem corrigēdū tū p̄pter hoc nō dimit
 teret fratrem corrigere si de eius emendatione sepet
 z sic sc̄ti viri q̄n̄q̄ negligunt corrigere delinquentes.
 T̄ps aut̄ quo quis obligat̄ correctionē fraternā est
 cum delinquēs sibi occurrit et pōt cōmode corrip̄i z
 sperat̄ eius emēdatio z non est alius cui ex officio in
 cūbat corrigere vel si ille cui incūbit sit negligēs i cor
 ripiēdo. Contra aut̄ excusat̄ quis a p̄cepto correctio
 nis fraterne q̄n̄ videt̄ fratrē ex hoc deteriorari vel q̄n̄
 scit superiorē ei⁹ paratū ad corrigendum delinquen
 tem. ¶ Quibus incumbit fraterna correctio. Guil
 lermus. Scias q̄ duplex est fraterna correctio. Una
 est act⁹ charitatis z hec sit p̄ simplicē monitionē z ta
 lis pertinet omnibus charitatem habentibus siue fue

q̄ b̄ i cū
 frat̄
 na correctio

ut subdit? siue p̄lat? z isto mō pōt inferior superiorē suū deliquētē cū māsuetudine z reuerētia corrigere. Alia est correctio q̄ est act? iusticie q̄ fit p̄ punitionē vt alij magis timeāt: z hec p̄tinet ad superiores solū q̄ nō solū debēt monere s; etiā punire z talis correctio nō p̄tinet ad inferiorē respectu superioris cū nō habeat sup̄ ipsum iurisdictionē sed magis ecōuerso. Prima autē correctio q̄ est act? charitatis pōt p̄termitti ad tēp? qñ vcz dubitat̄ ex ea deterioratio sequi. Sed se cūda q̄ est act? iusticie nullo mō d; p̄termitti etiam si deliquēs deteriorē ex ea. Cū iudex nullo mō d; pretermittit sentētia dānatōis i peccāte p̄pter p̄turbaciones aut timorē ei? siue amicorū suorū. ¶. Nūquid pōt pctōr corrigere B. Quicūq; aliū corrigit d; se a pctō prius emendare suo. Cū si p̄lat? delinquēs corrigit subditum delinquētē peccat indigne vtēs officio suo. Verūtñ p̄ simplicē monitionē vel rogationē potest p̄lat? z quicūq; alius subditus etiā in pctō notorio existēs delinquētē monere vt desinat a pctō suo exēplo nō incitat̄ ad malū: z talis sic corrigēdo z monēdo z rogādo nō peccat. ¶. Nunquid secreta admonitio precedit publicā denunciationem sicut dicit dñs i euāgelio. si peccauerit i te frater tu? corripe illū inter te z ipsuz solū. B. Si pctm̄ fratris est manifestū z publicū publice d; manifestari p̄pter correctiones aliorū vt inde exēplū assumāt. Si nō pctm̄ sic occultū aut illd̄ pctm̄ sit i nocumētū priorū corporalis: qz vult incēdere ciuitatē vel aliū occidere vel spūalr qz hereticus z hoies priuatim a fide auertit: tūc op; statī q̄ pcedat̄ a denūciatione nisi firmiter speret̄ q̄ p̄ simplicem admonitionē posset illa mala impedire: si nō pctm̄ occultū sit solū in nocumentum pctis vel eius qui eū corrigi d; per simplicem admonitionē corrip̄

Postea hinc preceptum domini si non uerit emendare de coram
 duobus vel tribus argui seruando tantum famam quam potest et si non
 potest ei fama seruari quia peccatum suum multiplicat; dominus uoluit
 quod cum dispendio fame publice argueretur. Et sic patet
 quod secreta admonitio de precedere publicam denunciationem.
 Ergo peccat religiosus qui fratres publice coram
 alijs de suis culpis in culpis arguunt et proclamant. Sed
 non quia tales proclamationes que fiunt in culpis religioso pro
 lu fiunt de leuibus que fame fratris non derogant: si uero esset ta
 le de qua fama fratris ledere est contra preceptum domini quod per hunc mo
 dum peccatum fratris publicaret. et si prelatus precipereet generaliter vel
 alicui specialiter quod publicaret illud peccatum quod fama fratris le
 di posset cum sit occultum non est ei obediendum: quia contra preceptum
 domini nullatenus tenetur obedire: et quod obediret peccaret et si prela
 tus hoc precipereet. Aliter tamen esset si peccatum per aliquos suspi
 ciones vel iudicia aliquo modo publicaretur: quia in tali casu pos
 set prelatus precipere eo modo quod iudex erigendo iuramentum de
 veritate dicenda precipereet. Nec de elemosina tam corporali
 quam spirituali ad presens tibi petre que dicta sunt sufficient.

De tertia parte satisfactionis. scilicet de ieiunio
Quoniam mihi dicas: si ieiunium sub precepto cadat. Sed. Quia
 per ieiunium carnis concupiscentia reprimuntur mens ele
 uatur uirtutes seruantur: adeo ieiunium contra est de prece
 pto iuris diuini naturalis. Sed determinatio temporis ieiu
 niorum et modus ieiunandi ad ius propositum pertinet ad prelatos
 ecclesie et isto modo ieiunium cadit sub precepto ecclesie unde qui
 ex precepto uel sine causa rationabili transgreditur ieiunia peccat
 mortaliter tamquam preterentes ecclesie mandatum uel preceptum. Qui
 sunt qui a ieiunio absoluuntur. Sed. Pueri debiles infirmi et con
 pulsus et necessitate. Sed. Etiam ad quatuordecim annos tenentur pue
 ri ad ieiunia seruanda. Sed. Et contra dicitur ad .xx. annum
 uel ad .xxi. quia pueri propter actum nutritiue et argumenta
 time sunt indigent pauco cibo et frequenter quam diu sunt in tempore

augmēti. Tēp^o aut illō s̄m ph̄m̄ est t̄p̄s .xxi. anni. Quā
 in summa raymūdi. c. defer. i glo. d̄z q̄ pueri a .xx. an-
 nis ⁊ supra ieiunare tenemur. Nec añ hāc etatē cre-
 do aliquē eē p̄pellēdū ad h̄mōi ieiunia nec statī post
 qz q̄dā sunt in .xxi. anno vel .xxij. debiliores q̄ alij in
 .xvij. vñ ad arbitriū boni viri recurrēdū ē. Et seq̄tur
 ex dictis illi⁹ glose q̄ pueri vsq̄ ad aliud tēp^o ad ieu-
 nia nō tenēf̄ ista nō sūt publice p̄dicāda cū ad p̄cupio
 scētīā iuuenes ⁊ ad gulā facili⁹ moueant̄. Ideo p̄ue-
 niēs est vt citi⁹ ante tēp^o dictū moueant̄ ad exercēda
 ieiunia s̄m q̄ eoz virt⁹ roboratur. Eodē etiā modo
 iudicādum est de infirmis q̄ s̄m arbitrium boni viri
 est limitādū eoz ieiuniū. ¶ **Q**uid de pegrinis ⁊ la-
 borātib⁹ est agēdum. ¶ **D**e pegrinis scias q̄ si pere-
 grinatio cōmode differri pōt d̄z p̄termitti ⁊ ieiuniū
 p̄fici. Si v̄o necessitas imineat q̄ p̄termitti nō possit
 nec differri pegrinatio qz cōpellunt̄ hoīes ire in exer-
 citiū ex p̄cepto ecclesie sicut trāsmarinare tēpore pas-
 sagij vel aliud iter necessariū arripuerit qd̄ opz face-
 re a ieiunio excusantur si ieiunare non possunt. Quāsi
 p̄pria voluntate peregrinationē arripuerint in qua-
 dragesima cuz ad illā nō teneant̄: vel alio tēpore p̄ce-
 denti possent illas pegrinationes fecisse nō excusan-
 tur a ieiunio. Et si ea trāsgrediātur peccāt ⁊ tenētur
 alio tēpore ieiunia fracta recōpensare s̄m p̄silij ecc-
 lesie: vñ super hoc a suis p̄sbyteris ante quadragesi-
 mā sunt monēdi. De cursoribus magnatū quoꝝ vsus
 est necessari⁹ si eos occurrere oporteat ⁊ ieiunare nō
 possūt excusant̄. De laborātibus ⁊ operātib⁹ terraz
 vineaz siloz metallo ⁊ ceteris talibus vbi op⁹ est
 cū magno labore si a deo sunt paupes q̄ per seip̄os
 oporteat colligere vineas p̄prias aut aliūde victū
 sufficienter nō hēant p̄ se ⁊ familia sua cuius curam

De

habēt nisi laborādo ⁊ laborare nō possūt nisi ieiunia frāgāt possunt ieiunia frāgere ⁊ laborare. Sicut si serui sint rustici q̄ debēt facere opa dñi suis nō peccāt mortaliter ieiunia frāgendo: ⁊ hoc tñ p dispensationē ecclie vtile est fieri. Si vō opari diuites sint q̄ possunt p alios opa sua p̄ficere nō excusant: sed si velint laborare vel opari p̄sonar̄ ita laborē patiant̄ añ p̄rādū laborādo q̄ nō oporteat eos ieiuniū soluere. Tñ constat q̄ intētio maioris lucri ⁊ nō necessitas non excusat opari⁹ a ieiunio nec sunt imunes a pctō q̄ oparios p̄ducere nolūt nisi tali pacto q̄ ieiuniū soluant vt pl⁹ opent̄ nisi forte sit necessitas q̄ festinationē opis p̄ q̄ laborat̄ exposcat. ¶. Quid de seruiētib⁹ nobiliū. ¶. De huiētib⁹ q̄ hñt seruire re ad mēsas eorū si ex cā necessaria aliq̄tūlū p̄ueniāt horā comedēdi ex toto comedēdo vel p̄ibāt modicū ne p̄pter debilitatē i huiēdo deficiāt ⁊ hoc faciā positis iā mēsis vt pax añ ita q̄ p̄pter cōtinationē t̄pis totū debeat reputari vna mensa non credo q̄ peccent sicut non peccāt seruiētes mediocri p̄sonarū q̄ surgūt de mēsa dñorū suorū vt vadāt ad vinū / vel vt portēt encenia: ⁊ iterū reuertētes comedūt. Itē credo de regularib⁹ q̄ legūt legēdas i refectorio ad mēsa idē eē sicut dictū ē de huiētib⁹ diuitū ⁊ nobiliū dū tñ hoc ex licētia faciāt. De miōrib⁹ ⁊ nouitiis s̄r̄ soluēdo ieiunio v̄l nō soluēdo credo tenent̄ magis discretiōi p̄latorū aut dispensatiōi q̄ p̄prio iudicio acquiescere. ¶. Quid de p̄gnātib⁹ ⁊ nutricib⁹ dicendum est. ¶. Si timeat̄ p̄babiliter de periculo earū si ieiunauerint sicut de piculo fetus i vtero in p̄gnātibus vel de victu pueri ad vbera in nutricib⁹ nō solū possunt soluere ieiunia sed etiā tenent̄. Quātū autē ad dispensationē ieiunij si cōstet oib⁹ vicinis de cā p̄pter quam soluēdū est ieiunium nō necessariū

est q̄ pctat̄ dispensatio. Si autē dubiū est illis q̄bus
 soluendū est ieiuniū ⁊ alijs pctat̄ dispēsatio ab ep̄o
 aut ei⁹ penitentiario si ep̄s defuerit. Si ꝑo nō possit
 haberi vterq̄ sufficit licētia ꝑꝑꝑꝑ sacerdotis. Sicut si
 cā manifesta sit infirmitas ⁊ nō sit manifesta alijs d̄z pe-
 tere licentiam frangēdi ieiuniū ꝑꝑꝑꝑ scādālū aliorū.
 Nullus autē auctoritate ꝑꝑꝑꝑ d̄z ieiunia frangere
 ab ecclia instituta. **Q**uia em̄ ⁊ q̄ dicta sunt de ieiunio
 req̄re in summa ꝑ̄dicta sc̄z in r̄aymūdi. in glo. cap. de
 seruis. **ꝑ**. **M**undā paupertas sp̄ excusat a ieiunio. **ꝑ**.
Illi paupertates q̄ nō possunt habere simul q̄d ad vnā
 comestionē sufficere d̄z excusatur a ieiunio sicut sunt
 illi qui frustratim querūt panē illi em̄ q̄ possunt h̄re
 illō nō excusant̄. **ꝑ**. **Q**ue sunt t̄ꝑꝑꝑꝑ ieiuniorū. **ꝑ**. **P**ri-
 mū t̄ꝑꝑꝑꝑ est in principio veris añ festū pasche. s. t̄ꝑꝑꝑꝑ
 quadragesime t̄ꝑꝑꝑꝑ ꝑꝑꝑꝑ refrenationē cōcupiscētie q̄
 multū viget in illo t̄ꝑꝑꝑꝑ quā ꝑꝑꝑꝑ preparationē ad
 gratiā que cōfertur in baptismo q̄ solēnizat̄ in vigi-
 lia pasche q̄ etiā ꝑꝑꝑꝑ sumptionē dignam ad sacra-
 mentū eucharistie quā quilibz christian⁹ fidelis d̄z as-
 sumere. **I**tē ꝑꝑꝑꝑ ieiuniū quadragesime in quo oim̄
 dierū quasi decimā soluinus in singulis quadris añ-
 ni tres dies ieiunij sunt instituti qui quasi in primiti-
 as ꝑꝑꝑꝑnt̄ ⁊ ad expiādū pctā singulariū quartarius
Et dicunt̄ ieiunia quattuor t̄ꝑꝑꝑꝑ. **S**icut in solēnitat-
 ibus precipuis vigiliis ieiunam⁹ vt ꝑꝑꝑꝑꝑꝑ ad
 deuotiōes sim⁹ ad solēnitates sc̄tōꝝ celebrādas ⁊ ob-
 seruādas ⁊ scias q̄ lz oī t̄ꝑꝑꝑꝑ ieiuniū sit laudabile die-
 bus tñ dñicis nō ieiunam⁹ cū sit dies leticie ⁊ nō af-
 flictiōis. **S**imilit̄ ad detestationē erroris manicheo-
 rū q̄ eo die ieiunabāt. **ꝑ**. **Q**ue cibaria sūt sumēda ⁊
 q̄tū in die. **ꝑ**. **I**lla cibaria sunt sumēda in ieiunij
 cōcupiscētiā non mouent vel min⁹ mouent. **U**nde

carnes aialiu & lacticinia cu multu pformet pplexio
 ni hoim vt statim puertat in materia feminis phibi
 ta sunt & marie in quadragesima. Quia vero pisces
 no ita pformat coplexioni hoim nec ita cito in mate
 ria feminis puertunt sicut & carnes id no sunt phibi
 ti. In alijs aut ieiunijs scdm obseruantia locoru fit
 ab setia ab lacticinijs & ouis vinu aut lz inflamet con
 cupiscentia tn non phibet ieiunantibus qz ei? infla
 matio non tm durat qtu inflamatio concupiscentie q
 pcedit ex esu carniu: sz cito trasit. Similit no phibe
 tur ppter impedimetu digestionis q nimis debilitare
 tur. De institutioe aut ieiunij scias q institutu est vt
 ieiunates semel i die tm comedat lz pnt pluries bibe
 re ppe digestionem. Similiter sumptio eluctuarioz et
 aliaz medicinaru ieiuniu istud ab ecclia institutu non
 soluit. Nisi sumat forte aliqs i magna qtitate i frau
 de per modu cibi qz sic ieiuniu frageret. Hore come
 dendi est hora nona vel circa qz tali hore xps emisit
 spm qz ieiunates debet se pformare passioi xpi. Nec
 reqrit determinare hora nona scdz subtilē estimatio
 ne sed scdm gossam vt sic circa horam nona ppter ne
 cessitatem potest aliqtulum pueniri. Hec tibi petre
 de ieiunio sufficiant ad presens.

Et? De restitioe michi dicas q ad satisfa
 ctione ptinere vñ. Et prio vtru restitutio sit
 de necessitate salutis B. Sic qz seruare iustis
 cia e de necessitate salutis. Restitutio em e act? iusti
 cie pmutatiue: qz alteri reddere qd suu e i iusticia et
 io restitutio e de necessitate salutis. B. An de furto
 rapia et hmoi dz fieri restitutio B. Ne aliena furtiue
 retineri no lz & q ca capit ad restitutionem tenet nisi in
 casu extreme necessitatis in q oia sut coia: nec hoc lz
 rone furti veru tn i reb? minimis q te dz drelucte vide

fur a dño furtū nō cōmittit: si accipiāt occulte sicut
 est acus poma ⁊ hñōi nec ad restitutionem accipiēs
 tenet nisi ille q̄ accepit h̄z animū furādi ⁊ nocumentū
 inferēdi p̄rio qz si furtū p̄mitteret ⁊ peccaret ad resti-
 tutionē teneret. Quis puū eēt Scias tñ q̄ aliq̄s acce-
 pit rem alteri? occulte auctoritate iudicis hoc decer-
 nētis furtū non cōmittit qz sibi debitū factū est ei sen-
 tencialiter adiudicatū ¶. Nunquid ille qui rem suā
 occulte accipit s̄b alio detentam furtum p̄mittit. S.
 Nō cōmittit furtum nec ad restitutionem tenetur cū
 non grauet eum qui iniuste retinet sed peccat cōtra
 cōmunē iusticiam dum ipse vsurpat sibi sue rei iudi-
 ciū ordīe iuris p̄termisso ⁊ tenet deo satisfacere ⁊ cō-
 fiteri. Verūtñ quidā dicunt q̄ si persona que rem de-
 tinet sit ita fortis q̄ alius non possit contra eum liti-
 gare accipiēdo sic rem suam non peccat qz in hoc ob-
 tinet vim iuris s̄lf̄ si iudex sit absens vel fauoribus
 iniuriātis qz ī talib⁹ vt dicunt p̄ceditur cui⁹ a iure q̄
 quo rem suā accipiat non peccat nec ad cōfessionē te-
 net. Et hec est opinio godefridi q̄ liberto suo. xij. q.
 xvij. Opinio tñ thome q̄ p̄ria est cōmuni⁹ tenet de
 his vero qui rem suam apud alius depositā furtiue
 accipiunt scias q̄ peccant qz grauant depositariū ⁊
 posset compelli ad reddendum. Ideo ad reuelandū
 tenet ⁊ reuelādū grauantē depositarij. ¶. Nū quid
 pōt aliq̄s rē iniuriātis accipere furtiue p̄ re sua vio-
 lēter detēta. S. Rē alteri⁹ loco rei sue ablate ēt vio-
 lenter cū in re ulla nunq̄s dominiū habebit nō lz acci-
 pere alicui ⁊ qui hoc facit peccat ⁊ ad restitutionem
 tenet et hec est opinio magnor. alij dicunt vt s̄ q̄ ve-
 rū est qd̄ dicēdū est si possit rē suā repeterē ordine iu-
 ris verūtñ si nō possit p̄p̄ potētā iniuriātis aut ob
 sententiam iudicis vt dictū pōt vsq̄ ad valorem sue

rei de reb⁹ detinētis accipere cū res detinētis sint p
 redēpta obligate erga oppressuz & hoc ei ius ꝓcedit
 verūtñ tutius est vt nichil accipiat alienum cū iusta
 effiatio difficiliter hēat & ad accipiēdū sint hoies ꝓ
 ni. ¶ De rapina mihi dicas Utrū si rapina grauior
 q̄ furtum. B. Scias rapinā grauius & detestabilius
 esse ꝓctm̄ q̄ furtū inq̄tum magis repugnat volūta
 ti eius cui aufertur. Vñ furtū committitur per igno
 rantiam illius cui aufertur sed rapina per violentiā
 Ideo cum nullus potentiā habeat super aliū nisi ꝓ
 potestate publicā: ideo quicūq; violēter altari aliqd
 aufert nō vtēs potestate publica: rapinā cōmittit et
 ad restitutionē tenet principes tñ qui sunt custodes
 iusticie ꝓpter ꝓseruationē iusticie & rei publice si eri
 gāt q̄ eis scdm̄ iusticiā debet. Etia si violentiā adhi
 beat nō cōmittūt rapinā. Similiter ad impugnādū
 hostes si per violentiam a subditis aliquid accipiāt
 rapinā nō cōmittunt. Si vero absq; ratione & cōtra
 iusticiā aliquid abstulerit violenter rapinā cōmittūt
 et ad restitutionē tenētur sic latrones. similiter illi q̄
 bello prædant si in bellū iustū fuerit rapinam nō cō
 mittūt licet peccēt ex nimio appetitu accipiēdi. si ve
 ro iniustum bellum peccant in accipiēdo et rapinā
 committunt & ad restitutionem tenentur.

¶ Sequitur de vsura.

Petrus. De vsura mihi dicas. si liceat aliquod
 accipitur ꝓ pecunia mutuata & si recipiatur ad
 restitutionem teneatur. B. Ad dissolutionē questio
 nis tue ꝓmit⁹ scias q̄ q̄ dē sunt tres quarū vsus ē ip
 sarū ꝓsumptio sicut pecunia ꝓsumit^r distribuēdo vinū
 bibēdo blada comedēdo oleum lignumq; comburē
 do & cōsimilia. Et in talibus rebus cum non habeāt
 vsuz fructū nō potest seorsum ꝓputari res & vsus rei

Sed cuiusque conceditur usus rei conceditur ipsa res. Et
 cui tales res conceduntur per mutuum transferuntur in eum cui
 mutuum ipsarum dominium. Quoniam qui mutuatur alteri pecuniam
 seu bladum vinum et oleum et huiusmodi non potest super illud re-
 tinere dominium cum utendo corrumperet et ideo usus talium re-
 rum vendi non potest: quia si quis vellet vendere bladum vel
 vinum et seorsum usum vini vel bladi venderet eadem
 rem bis venderet vel illud quod non est cum vinum sit iam pota-
 tum seu bladum comestum et sic contra iusticiam facere et pec-
 caret. Similiter qui etiam mutat vinum vel triticum et
 petit unam recompensationem equalis rei: et etiam recompen-
 sationem pro precio usus rei. contra iusticiam facit et tale
 mutuum aut venditio usura dicitur quod secundum sapientem dicitur
 incrementum fenoris et sic in omnibus talibus rebus que
 utendo consumuntur pro usu rei nichil suscipiendum est quia
 usura est. sunt autem alie res quarum usus non est ipsarum
 rerum consumptio et habent usum fructuum: sicut ager equus
 domus et similia et in talibus potest vendi seorsum res et
 usus reum et etiam mutuari sicut cum aliquis mutuatur equum
 aut agrum vel domum potest pro usu equi vel domus aut
 agri accipere precium et in hoc non peccat. Unde mani-
 festum est cum usura sit contra iusticiam ut dictum est peccatum
 est et restitui oportet. Nec propter hoc peccat qui propter
 necessitatem suam accipit pecuniam alterius sub usura
 quia quia subveniunt sue necessitati secus autem qui absque
 necessitate sumeret pecuniam sub usura quia sic peccaret
 et usurarium induceret ad peccatum. Si vero ille est princeps
 usurarii peccati qui sibi prebet aut prestat pecuniam ut ex ea
 usuras exerceat. In generali scias quod non licet pro pe-
 cunia mutuata vel alia quacumque re que utendo consu-
 mitur plus exigere quam quantitate pecunie vel rei mutua-
 te seu valore tempore quo mutuatur. Quoniam manifeste usuram
 committunt: et peccat qui bladum vinum et huiusmodi mutuam vel

vendunt ad precium ipsis subsequentes: quia tunc usum rei iam
 consumpte vendunt. Sicut et tempus sicut quod res carius vendunt quam sit
 iustum precium propter expectationem solutionis usuram committunt
 quia expectatio solutionis habet rationem mutui et in hoc tempore
 vendunt. Sicut quod emit rem minus quam sit iustum precium. propter anti-
 cipationem solutionis usuram committit quia illa anticipa-
 tio solutionis habet rationem mutui cuius quod de precium est illud
 quod dirimitur de iusto precio. Et hoc maxime in rebus que tra-
 di non possunt sicut sunt illi qui emunt bladum in herbam et hinc omni-
 sicut quod de ad certum terminum pecuniam vel aliud si aliquid
 sibi dimittat ut citius soluat usuram committit manifeste
 quia tempus solutionis vendit et ad restitutionem tenetur. Hec ex-
 cusat per hoc quod soluendo ante terminum gravat vel quod ab il-
 lo iudicat. scilicet ab eo cui debet. Similiter illi qui pecuniam
 accipiunt mutuo sub usuris et volentes recuperare usuras
 vendendo panes aut alia mobilia plus quam valeant pro-
 pter solutionis expectationem usuram committunt. cum in hoc
 tempore vendat et illa expectatio rationem mutui habeat. nec
 possunt se excusare eo quod volunt se servare in denuo recup-
 erando in hoc usuras quas debent: possunt tamen mercatores
 licite vendendo res suas repetere moderatas expensas
 quas fecerunt in portatione earum sicut patet in panibus
 et consimilibus rebus nec tamen possunt superfluas expensas repe-
 re. Item scias quod si alicui pro pecunia obligat domus
 ager aut alia res cuius usus precium est dari debet ille qui
 mutuavit usum illius rei debet computare in solutionem
 et restitutionem pecunie mutuate nisi talis res forte fue-
 rit cuius usus inter amicos concedi consuevit sine precio
 sicut est liber et hinc omni. igitur summam teneas quod nullo
 modo licet pro pecunia mutuata aliquid accipere quod pecu-
 nie mansurari possit etiam pro alia re non habet usum
 fructum ut dictum est. ¶ 18. Ergo ille qui mutuavit
 et damnum incurrit ex mutatione pecunie sue non po-

terit dānū suūz repeterē vt videtur. **B.** Scias q̄ ille
 solum mō qui amore beniuolentie mutuat alteri pe
 cuniā vel aliā rē ⁊ non q̄ p̄cio potest ex pacto dedu
 cere cū eo qui accipit mutuū recompensationem dā
 ni q̄ mutuās incurrit ex hmōi mutatione. Sicut quis
 debet reddere pecuniam ad certā diē ⁊ ille nō soluit
 ⁊ p̄pter defectū solutionis mutuās dānum incurrit.
P. Potest repeterē dānum suū nec hoc est pecuniam
 vēdere s; se indēnē seruare. **P.** Nūquid fauor vel ob
 sequiū pōt recipi p̄ pecunia mutuata. **B.** Beniuolen
 tia amor ⁊ hmōi p̄nt ex mutuo recipi tñ non possunt
 pecunia mēsurari min⁹ tamē a manu cū non possint
 pecūia mēsurari qđ p̄tz in seruiētib⁹ q̄ suū obsequiū
 vēdūt. Et silf i aduocatis laborē sui p̄silij ⁊ penā vē
 dūt. verñtñ tale min⁹ ab obsequio vel a lingua ex so
 la beniuolētia pōt recipi. Non qñ ex recompēsatiōe
 mutuate pecūie. Silf aut p̄t recipi mun⁹ a manu vel
 donū gratuitū non ex pacto tacito vel exp̄sso qđ ē
 dans donasset añq̄ pecuniā mutuo recepisset. Ideo
 donū ex beniuolētia solūmō pōt mutās recipe qz p̄
 p̄ter mutuationē nō efficit̄ peior⁹ p̄ditiōis etiā nota
 q̄ lz non possit p̄ pecunia mutuata pl⁹ erigi q̄z pecu
 nia tñ ille q̄ p̄mitit pecuniā mercatori vel artifici per
 modū societatis pōt ille q̄ mutuat partē lucri qđ ex
 ea puenit expeterē: sicut de re sua qz dñiū nō trāsser̄
 pecunie i eē cui p̄misit s; magis remanet i mutuant.
 Et hoc itelligit̄ qñ periculū dāni nō solū spectat ad
 suscipientē sed etiā ad dātē ⁊ mutuātē. Et sic bene li
 citū ē q̄ vnus soci⁹ det pecuniā ali⁹ suppleat laborē
P. Et dictum est qđ accipitur pro usura est restituē
 dum. Nunquid oia q̄ lucrata sunt pecunia vsuraria
 sunt restituēda. **B.** P̄sensiones que ex vsuris sunt
 p̄parata ⁊ nō fuerūt nec sunt eoz quoz fuerūt vsure

et non sunt eis totaliter restituende: cum ex industria sua et labore suo ille qui recipit usuras illas acquisierit. Etiam fortis quia plus valent quam usurarij sed quia obligate sunt his quorum fuerunt usure. Ideo precipitur ut vendantur et ipsarum pretia restituantur secundum quantitatem et usurarum receptarum. Et sic intelligitur illa decretalis extra de usuris. Cum tu sicut asseris. Nota tamen quod ille qui recipit domum vel agrum aut rem aliam quam habet usus fructum ab alio sub usuris non tenetur solum restituere domum vel agrum aut rem quam accepit sed tenetur fructus inde perceptos restituere. quia fructus illarum rerum sequuntur eas et eis debentur. Aliud tamen est de rebus que non habent usus fructum ut vinum bladum et huiusmodi que solum eas tenere restituere illi que per usuras eas recipit. Nec illud quod acquisitum est illis rebus restituatur cum non sit fructus earum sic acquisiti sed humane industrie nisi forte per detractionem illius rei alter cuius res est que usuram extorta sit nimis damnificatus: quia tunc ille qui per usuram eam recipit tenetur ad recompensationem nocumendi. **¶** Hunc de restitutione aliarum rerum michi dicas sicut nocumendi illatis in persona vel in rebus. **¶** De damno illato in persona sicut est abscissio membri vel defloratio virginis quia non potest restitui ad equale cum membrum abscissum et integritas carnis restitui non possit deus secundum recompensationem restitui sicut in pecunia vel honore ad arbitrium boni viri. Et hoc intelligitur de puella quam per violentiam corrumpitur quasi ex voluntate eius sine fraude et violentia corrumpatur non tenetur ad restitutionem qui eam violaverit. De fama vero scias quod tripliciter potest quis alterius famam auferre. Primo modo dicendo verum et ordine debito servato sicut probando crimen alterius secundum ordinem iuris et sic non tenetur restituere. Secundo verum dicendo sed non ordine et sic tenetur ad restitutionem fame quantum

potest absq; mādato. s. se malū dixisse dicendo vel eū iniuste diffamasse: z si famā ei restituere nō pōt dz ei alter recōpensare. Tertio mō falsuz dicēdo z iniuste z sic tenetur famam restituere z q̄b⁹ pdijt etiā oibus falsum crimē se mētītū fuisse z falsuz dixisse. Et scias q̄ illi q̄ ex officio suo hñt puidere saluti alioꝝ peccāt nisi infamiam a se repellant cum fama sit necessaria ad edificationē primozū. Repellit autē infamia dupliciter vel casum infamie subtrahendo / vel linguas detrahentiū compescendo. Circa vero restitutionez faciendā ppter dānum illatum rebus: scias q̄ aliq̄s dānicatur in reb⁹ dupliciter. Uno modo qz auferē ei q̄ actu hz tale dānū restituendū est s̄m recōpensationē equalē sicut cōburēdo domū interficiēdo equū z huiusmodi restitutio dz fieri s̄m valorē domus vel equi. Alio vero ipedit̄ aliquis ne adipiscat̄ illud q̄ erat in via saluādi: z tale dānum nō opz restituere ex equali sed s̄m iustā estimationem dāni cuz possit pluribus causis impediri sicut de blado seminato et lucro impedito nō tenet̄ dānicās ad totum puentum restituendū sed solum iustā estimationem dāni illati ad arbitrium boni viri: impedimento vero bñficii ne alter adipiscatur. Nota qz multipliciter pōt impediri. Uno mō ipedit q̄s iuste ne alter bñficiū vel p̄bēdā obtineat intēdēs ad honorē z cōmodū ecclie vt si detur digniori cum alter dignus nō sit: z sic restituere non tenet̄. Alio modo ipedit̄ iuste. s. causa odii vel inuidie aut vindicte sumēde. Si nō dū bñficiū illi qui impeditur obtineat: sed solum sit in via hñdi nō tenetur impediēs ad restituendum equalē cuz ille non sit illud adeptus z posset pluribus causis impediri: sed tenetur ad recōsiliendum z recōpensandum sc̄m arbitrium boni viri. Si vero sit iam adeptus beneficiū

veliā firmatū q̄ alicui deē impedimentū pp̄t cāz idebitā ad restitutionez eq̄lez tenet. ¶ Nunquā restitutio sp̄ ē faciēda a q̄ res ablata ē vel dānū inferē. ¶ Si possit iueniri d̄z ei restitutio fieri vel ei heredi cū vna p̄sona cōputet cū eo. Si nō sit multū distans d̄z ei transmitti z p̄cipue si sit res magni valoris: nec ex ea se teneat restituēs grauātū q̄ ei mittat z expensas faciat transmittēdo: qz hoc est in recōpēsationē dāni illati qd̄ alter habuit pp̄ter defectū rei sue. Si vero nō possit ei cōmode mitti debet in loco tuto poni vt pro eo seruetur. Si autē ille cui restitutio faciēda sit omnino ignotus debet restitutio fieri s̄m q̄ potest per elemosinas / vel alio modo s̄m cōsiliuz ecclesie. ¶ Nunquā semp̄ restituere tenet q̄ dānū inferē vel rē accipit. ¶ Semp̄ tenet primo z p̄cipaliter. Alij tñ p̄sentiētes ex p̄sequenti: qz vt dicit ap̄ls. Digni sunt morte nō solū q̄ faciūt sed etiā q̄ cōsentiunt facientibz. Ideo oēs illi qui sunt causa iniuste acceptiōis vel dāni illati ad restitutionem tenentur. Contingit autē nouem modis quis p̄ hos versz notant. Nullio / consilium / p̄sensus / palpo / recursus. Participans inut̄ non obstās nō manifestās. Nullio qui iubet. s. iniuste accipere vel dānum inferre. Consiliū q̄ hoc p̄sulit. Cōsensus q̄ ex p̄resse consentit sine quo sequi non poterat. Palpo adulādo ex cuius adulatione sequitur dānus alteri dicens esse strenuum factū z h̄mōi. Recursus receptādo z sustinendo dānū z res ablatas. Participās s. socius maleficij. Mutus. s. ille cui incumbit ex officio reprehendere malefactorē. Vel p̄ cōsiliū impedire z hoc nō facit ad restitutionem tenet. Nō obstans s. ille cui ex officio incūbit obuiare malefactoribus sicut p̄iceps q̄ subtrahit auxiliū z inde dānū seq̄t ipse restituere tenet. Cū p̄cipiū stipēdia sunt ad hoc eis

data. **N**ō manifestans. s. ille qui tenetur manifestare
 malefactorē qñ latitat oēs em̄ p̄dicti ad restitutionē
 tenentur verū tamen p̄cipalis in facto tenetur secū
 dus ex p̄nti & cōsequenter alij: & vno restituent illi q̄
 vānum habuit. Alij eidem amplius non tenetur: sed
 p̄cipalis facto tenetur satisfacere restituere ei qui
 pro eis restituit. **P**. Nunquid illi q̄ in bello accipiūt
 rapinā cōmittunt & ad restitutionē tenentur. **R**. Si illi
 q̄ dep̄dant hostes iustū bellū hñt nō p̄mittūt rapinā
 in accipiēdo nec restitutione tenentur: s; peccare pos
 sint i modū accipiēdi p̄ nimia cupiditate ex p̄ua
 intētiōe. Si nō iustū bellū accipiēdo cōmittūt ra
 pinam & ad restitutionem tenentur. Scias tamen q̄
 ad hoc q̄ bellū sit iustū tria req̄runt necessaria. **P**ri
 mū est auctoritas p̄ncipis cui⁹ mādato bellū est gerē
 dum: q; p̄ncipib⁹ & publicis p̄sonis p̄tinēt bella mo
 uere & nō p̄sonis p̄uatis. **S**cōm est cā iusta: vt. s. iusta
 intētio recta vt. s. illi q̄ pugnant sunt culpabiles. **T**er
 tio req̄rit intētio vt. s. q̄ pugnat itēdat malū corrige
 re & bonū p̄mouere. Et hec tria ita cōcurrūt ad bellū
 iniustū & illicitum efficiūt. **U**n sic ille q̄ impugnat i ta
 li bello iusto accipit nō tenet restituere s; ei suum esse
 cōcedit. **P**. Nunquid p̄scriptio semp̄ valet. **R**. p̄scrip
 ptio mala fide habita nō valet. **U**n si q̄s lōgo tēpore
 mala fide p̄scripserit h̄m̄ius canonicum restituere te
 netur reddendo qd̄ abstulit & cui abstulerit: n̄ā ius ca
 nonicū semp̄ intēdit aiarū cōmodum. Null⁹ autē in
 peccato mortali saluari potest. **I**deo q̄ mala fide p̄
 scripserit est in peccato mortali cum rem alterius re
 tineat iniuste. **P**eccatum autem non dimittitur nisi
 prius restituatur ablatum. **Q**uod autē p̄scriptio
 mala fide habita nō sit sine peccato habetur de p̄scri
 ptionibus. **Q**m̄ omne vbi d; q̄ omne qd̄ nō est ex fide

peccatum est. Sinodali iudicio diffinim⁹ q^d nulla valeat absq^e bona fide p^rscriptio tam canonica q^m ciuili^s. Cū g^onaliter fit o^mi constitutioni atq^e consuetudini derogādum q^d absq^e peccato mortali non potest obseruari. Unde p^r q^d p^rscribit q^d in nulla p^rte t^rps consuetudinē h^{ab}eat rei aliene. Si nō p^rscribat bona fide possidēdo non tenet ad restitutionē. Etiam si sciuerit alienā fuisse post p^rscriptionē. Hec igitur de restitutione facienda post dānū petre quo ad p^rsens tibi sufficiant. ¶. Q^uo circa ēptiones et venditiones fraus consistit in quib⁹ etiaz q^uoq^{ue} cadit restitutio ideo de ip^sis michi aliq^uotulū dicas. Et primo si liceat rē plus vendere q^m valeat. Cū venditio et emptio sint inuente p^r communi vtilitate ho^minū. s. q^u re alterius ali⁹ indiget non d^z magis eē in grauamen vnius q^m alteri⁹ ideo debet sc^dm equalitatē rei p^rtract⁹ institui: q^u equales rei et q^uantitas mensuraf^r sc^dm precium pecunie p^r qua res datur. Et ideo siue precium excedat q^uantitatē valoris rei vel res excedat precium tollitur equalitas iusticie. Et sic v^edere carius aut vilius emere rem q^m valeat est illicitum et sc^dm se est peccatum. Verūtⁿ si in ēptione et venditione alter multū leditur: vt puta q^u vn⁹ multū indigeat re alterius et alter ledit si ea careat: i tali casu iustus est non solum vt respiciatur ad rem q^u venditur sed ad dānum quod v^editor incurrit. Et sic subueniendo dāno vendētis potest res vendi licite plus q^m valeat secūdū si licet non v^edatur plus q^m valeat necessitatē habēti. Si tⁿ v^editor non dānificatur carēdo re sua non debet eā pl⁹ v^edere q^m valeat. Et ille q^u emit meretur ex ea: quia vtilitatē q^u accrescit alteri non est suuz v^edere licet possit v^edere dānum suum cum precium rerum non sit sc^dm determinatum. Unde est q^d modicum plus vendere vel minus emere

nō tollit equalitatē iusticie: & satis p mittit. ¶ Dic
 mihi quō vēditio est illicita ppter defectū rei. ¶ B. Tri
 pter redditū venditio illicita ppter defectū rei. ¶ Primum
 defectus est in spēs rei sicut si vendat aqua p oleo v
 stannū p argēto et hunc defectū si vēditor cognoscat
 in re quam vēdit fraudē p mittit & restituere tenetur
 etiā si vēdat auricalcū p auro. ¶ Secundus defectus est in cōs qn
 titatē q p mēsurā cognoscit: nō si vēditor sciēter vta
 tur deficientē mēsurā peccat & ad restitutionē tenetur
 Hec per p hoc inconueniēs eē diuersas mēsuras h
 diuersitatē locor per p diuersitatē copie & iopie rex
 q vbi maior copia reruz abundat necesse ē maiores
 mēsurā habere. ¶ Et hoc ptinet ad rectores ciuitatis
 et non puate p fone: nō eas pterire nō licet. ¶ Tertius defe
 ctus est ex parte q litatis scz si vendat aīal infirmuz p
 sano q scienter hoc facit fraudē p mittit & in oib⁹ p di
 ctis venditor scienter peccat et ad restitutionē tenet.
 Si vero ignorāt hoc recedit non peccat vendādo sed
 cū ad eius noticiā puenerit d⁹ recōpensare emptori
 Et sicut ex parte vēditoris fraus p mittitur sic ex pte
 emptoris sicut qñ vēditor credit rē suā min⁹ p ciosaz
 vt si vendat aurū puz qd credat eē auricalcū ēptor si
 illd cognoscat iniuste emitet ad restitutionē tenetur
 dū min⁹ illd emit q valeat. ¶ Et sic ē in oib⁹ alijs reb⁹
 q min⁹ vēdūt p ignorantia vendentis & cognitionez
 ementis sicut qui vēdit verū aurū p auro sophistico
 & emēs cognoscat ad restitutionē tenet. ¶ Silē si vēdi
 tor vēdat aurū p allimā factū p vero auro fraudē
 p mittit: cū nō sit aurū p ciosū i substātia sicut puz aurū
 ¶ B. Hūc vēditor d⁹ dicere viciū rei quā vendit. ¶ B.
 Si viciū rei q vendit occultū sit venditor d⁹ illd emē
 ti manifestare. Alioquin venditio est dolosa peccat
 venditor: q dat ementi occasionē damni et periculi

De sacramento

et tenetur venditor ad restitutionem seu recompensatio-
nem dāni sicut si venderet equum claudicantem pro veloci vel
domum risonā et pro firma et cibum corruptum pro sano
et homini. Si vero viciū manifestū erit sicut cum equus est
monoculus et homini quia si non competat venditori potest tamen es-
se conueniens alijs si ipse propter illud viciū subtrahat
de precio quantum opus non tenetur ad manifestandum viciū
rei: quia forte si manifestaret illud emptori potest illud viciū
pius vellet subtrahere de precio quam esset subtrahendum
Unde potest venditor licite indēnitati sue consulere non
manifestando viciū rei sed reticēdo. Nota tamen quod in re
viciosa vendenda cuius viciū venditor sit debet emptori
manifestare et dicere tenetur non tamen debet propter conueniē-
tiam venditor illud viciū manifestet et pronunciet quia tunc exire-
ret omnes emptores ab emendo quod alias rei conditiones non
cognoscerent in quibus res bona est utilis. Sed suffi-
cit singulariter dicere qui vult emere quod potest simul omnes
conditiones rei comparare scilicet bonas et malas: quia ni-
chil probet rem in aliquo esse viciiosam et in multis
alijs conditionibus utilem. Et nota quod res potest ven-
di in precium quod reperitur in locis. Unde ille qui bladum
defert ad locum ubi carissima est et sit plures blada affe-
rentes per quos melius foris habetur potest vendere bla-
dum suum secundum precium quod ibi inuenit. Non tenetur ratione ius-
titię manifestare aduentum aliorum bladum portantium
Si tamen in illud manifestaret vel de precio subtraheret hoc
esset virtutis. ¶ **¶** Nunquid scilicet rem plus vendere quam
sit emptoria. **R.** Rem absolute vendere propter cupidita-
tem et lucrum solum est inhonestum et illicitum est talis negocia-
tio et clericis est prohibita. **R.** Et tamen vendere carius quam si
emptoria propter aliquem finem honestum. ut scilicet lucrum honestum
suum gratia domus sue sustentationem et ad subueniē-
dam indigentibus aut propter publicam utilitatem scilicet

queres que sunt necessarie patrie desunt. Et si talis negociatio licita est et lucrū expedit ut nō q̄rat quasi finis: sed ut stipendiū laboris nec proprietatis ē negociatio. Quā ille q̄ rem emit solū mō ut carius vendat negociatur: q̄ solum lucrum q̄rit et turpis questus ē. sed ille qui rē emit nō ut vendat: sed teneat p̄p̄t necessitatē subleuādā et post modū p̄pter cām necessariā vendat non negociatur. Hec talis negociatio est venditio lz carius vendat q̄ emit. p̄p̄t tñ cari⁹ vēdere rē aliq̄s licite q̄ emit pluribus de causis. Q̄. s. rem meliorauit vel q̄ precium rei est mutatum p̄p̄t loci diuersitatem aut t̄p̄is vel p̄pter periculum in quo se emendo exposuit vendendo / trāsferēdo res suas de loco ad locū vel alias fieri faciendo: aut p̄pter alias necessitates occurrentes. Et sic videndo res plus q̄ sint empte non est negociatio absolute: sed iusta vēditio. Negociatio aut̄ ut dictū est clericis est interdita p̄p̄t lucrū terrenorū cuius esse debent cōtēptores et ne aīz suū a diuīo seruitioninis retrahāt ad q̄t sunt specialiter deputati. Hō apo. ad Cor. ii. Nemo militans deo implicat se negocijs secularibus: ut placeat tibi cui se probauit. De restitutione vero ac de sacramento p̄niē ad p̄ns petre ibi sufficiant predicta.

¶ De sacramento extreme vnctionis.

Quest sac̄m p̄niē de sac̄o vnctionis extreme mīchi dicas. s. quib⁹ et a q̄b⁹ et quō ministr⁹ q̄ fit ei⁹ materia et q̄ sit forma. R. extrema vnctio est sacramētū cōtra reliq̄as pctoz q̄ non sunt sufficienter per p̄niā sublata. aut p̄ negligētā: aut p̄ ignorātiā. Et etiā extrema vnctio vltimū remediū disponēs ad gloriā: et exhibet per modū curationis. Itē extreme vnctiōis sac̄m est vnū nō vnitate indiuisibilitatis sicut p̄ct⁹: sed vnitate p̄fectionis q̄ in eo dat̄ grāa d

B. ij.

De sacramento

curationē vulnerū spūaliū. Dat̄ aut̄ hoc sacramentū
solis infirmis q̄ sunt in statu trāseūdi de hac vita: qz
vt dcm̄ est hoc sac̄m̄ ad gloriā disponit̄ in extremo
vite corporalis. Et qz solū per modū curatiōis infir-
mis dat̄ et nō sanis. Sili nō dat̄ pueris cū vsū rōis
nō habeāt: eo q̄ actua deuotio requirit̄ in suscipien-
te. Sili nō d̄z dari illis q̄ nec deuotionē nec cognitio-
nē h̄nt sicut furiosis z dementib⁹ nisi pri⁹ h̄uerit luci-
da interualla z illud cū instātia petierint: qz infirmis
qui instāter petunt dū cognoscūt z intelligunt si op-
pressi fuerint morte ī eterna necessitate pōt dari. hoc
autem sac̄m̄ solis sacerdotibus pertinet ministrare
vt ait bt̄s Jacobus Infirmatur quis in vobis idu-
cat presbyteros vt orēt super eū vnguētes cū oleo ī
noīe dñi. Materia huius sac̄i est oleum oliuarū cū
balsamo ab ep̄o cōsecratū. Forma aut̄ huius sac̄i ē
hec. Per istam sc̄tām vunctionem et per suā pijsimā
m̄iam indulgeat tibi dñs t̄ps quicquid peccasti per
visum auditum et sic de ceteris alijs. Un̄s om̄ia hui⁹
sac̄i est solum deprecatiua vt ptz ex dictis beati Ja-
cobi apl̄i prius dictis: nō illa forma iudicatiua. s. Ego
vngo hos oculos oleo sanctificato. In noīe patris z
filij zc. non sunt forma huius sac̄i sed solum mō illa
verba prius dictā. s. per istā sc̄tām vunctionem. In qui-
busdā tñ ecclesijs p̄mittunt̄. Qz nō vt dcm̄ est hoc sa-
cramētū dat̄ per modū curatiōis spūalis iō illa mē-
bra solum iūgenda sunt vbi radix est morbi spūalis.
Sicut sunt. v. sensus. s. oculi pp̄ visum: aures pp̄ au-
ditū. nares pp̄ter odoratū. os pp̄ter gustū: man⁹ pp̄ter
tactū q̄ in digitis viget maxie. Et ista vinctio ab om̄i-
b⁹ gn̄aī obseruat̄ / z est de necessitate. verūtñ pp̄ter
vīm appetiuam a q̄busdā m̄gunt̄ pedes / z q̄nq̄ per-
et̄ z q̄ d̄ iungūt pect⁹ z non renes et econuerso. s. re-

nes & nō pedes hoc tñ nō ē de necessitate sacramēti
 sicut illa vñctio q̄ fit ad quos sensus: genitalia & pro
 pter honestatē & reuerētiā sacramēti non inūget̄ in
 illis & q̄ hñt oculos erutos: vel man⁹ abscisas aut
 nasum abscisum vel alia mēbra q̄ dñt inungi ptes q̄
 sunt illis p̄p̄inquoies dñt inūgi. qz is illa membra
 nō habeāt & ex illis peccare nō possūt exteri⁹ hñt tñ
 illa mēbra in radice aie & oīa q̄ debent̄ eis & peccare
 ex eis interi⁹ possunt circa ea q̄ ad illa mēbra p̄tinēt
 q̄uis exteri⁹ explicare nō possunt. ¶ Illud hoc sa
 cramentū p̄ quacūq; infirmitate pōt sepi⁹ iterari. ¶
 Pōt qz vt dcm̄ est supra vi. ca. solū sūt tria sacramē
 ta q̄ nō pñt iterari. s. baptism⁹. p̄firmatio & ordo. Eo
 q̄ imprimūt caracterē. Sacramentū aut̄ extreme vñ
 ctionis caracterē non imprimūt: & iō pōt sepi⁹ iterari
 Sil̄ vt dictū est hoc ordinatur ad curā spūalem reli
 quiaz actualis pct̄i in quo hō pluries cadit & ifirma
 tur spūaliter. Et iō ei⁹ medicina pōt pluries iterari
 Sil̄ est notā dū q̄ hoc sacramentū nō solū respicit in
 firmitatē s; ifirmitas statū. Iōq; p̄ qualz infirmita
 te dari pōt sed nō in quolz statu infirmitatis s; solū
 in extrema necessitate in articulo mortis in quo spe
 ratur hōiem mori. Ideo p̄ infirmitatibus diuturnis
 nō dat̄ sicut est palisis: lepra & hmōi. nec ē p̄ q̄busdā
 ifirmitatib⁹ nō diuturnis sicut febris p̄tinua & hmōi
 nisi piculū mortis immineat. Nota ē q̄ si q̄s iniūct⁹
 fuerit infirmitate durāte i eodē statu nō iter⁹ d; inū
 gi qz est eadē infirmitas. Si curat⁹ fuerit a pristina
 infirmitate & reciduat iterū posset inungi: qz non est
 eadem infirmitas q̄ prius. Similiter si periculū mor
 tis euadat & durāte adhuc infirmitate & iter⁹ p̄ eadē
 infirmitatē ad simile piculū reducat̄ pōt iterū inū
 gi qz iam est quasi alius infirmitatis status. ¶ Illud
 B. iij.

De sacramēto.

quid est infirmis aliqd de fide sua requirendum cum
petunt extreme vnctionis sacramentū. **B.** **Dz** eis in
dicare vt p̄r n̄r dicāt ad diuinam gratiā implozandā
similiter ⁊ simbolū ad sue fidei explanationē si loqui
p̄nt: qz tñ laici vt in pluribus a deo rudes sunt ēt sim
bolū nō sciūt. iō curati sacerdotes pluries ac sepiſſi
me debent eos in p̄nis suis monere vt simbolū addi
ſcant ⁊ articulos fidei dñt eos explicare vt ſciāt qd
credere debeant ⁊ maxime in extremo mortis articu
lo vt ſuū habeāt ī illo ſtatu p̄e oculis cordis creato
rem etiā ⁊ redemptorē. . **R.** **R**ogo vt articulos p̄tē
nos in ſimbolo q̄ ſunt ⁊ quot ſunt mihi dicas ⁊ expo
nas **G.** Articuli fidei p̄tenti in ſimbolo q̄ttuordecim
ſunt. ſ. vii. circa diuinitatē. ⁊. vii. circa humanitatem
xp̄i ⁊ in vtr oq; ſimbolo: ſc; patrū ⁊ apolozū cōti
uentur. prim⁹ articulus eſt de vnitatedeitatē q̄ vna
eſt in tribus perſonis: iō dñr credo in deum. **E**t in ſim
bolo patrū credo in vnū deū. Quātū autem ad tres
p̄ſonas ſunt tres articuli. ſ. ad perſonā patris dicit̄
P̄trē oīpotētē q̄tū ad p̄ſonā filij dicit̄ ⁊ in ieſum
xp̄m filiū ei⁹: ⁊ quātum ad perſonā ſpiritus ſancti dñr
Et in ſpūm ſanctū ⁊ in ſimbolo patrū dñr **E**t in ſpūm
ſanctū dñm ⁊ viuificatē qui ex patre filioq; p̄cedit. ⁊
ſic ponuntur quattuor articuli quātū ad deitatē po
nunt̄ deinde tres articuli q̄ p̄tinēt ad opa trinitatis
quoz p̄rio ponit̄ articul⁹ q̄ p̄tinet ad opa trinitatis
p̄pria qui p̄tinet ad eē nature: iō dñr **C**reatorē celi ⁊
terre **P**ōit̄ ſc̄do ſext⁹ articul⁹ q̄ p̄tinet ad eē gr̄e ⁊ cō
prehendit oīa q̄ p̄tinent ad ſatiffactionē ⁊ ad ſacra
mēta ecclie: iō dñr ſanctā eccliam catholicā ſanctorū
cōionē remiſſionē p̄ctōꝝ. **E**t in ſimbolo patrū iō dñr
Qui locut⁹ eſt per p̄phetas: ⁊ in vnā ſanctam catho
licā ⁊ apoſtolicā eccleſiam. **T**ertio ponitur vn⁹ qui

pertinet ad esse glorie et sic ponitur septim^o articulo
 qui est resurrectio mortuorum in vitam eternam et in sym-
 bolo patrum dicitur: et excepto resurrectionem mortuo-
 rum et vitam venturi seculi amen. Et sic sunt septem arti-
 culi circa deitatem. si volueris tamen solum quinque arti-
 culos fidei numerabis. Ita quod de tribus personis unus
 solus erit articulo et sic laicus grosso modo exponens
 Credere firmiter debemus: scilicet unum deum verum et sic est
 primus articulus et quod ille verus deus est trinus in per-
 sonis et sic est secundus articulus. Item quod idem deus
 unus est in essentia et trinus in personis est creator om-
 nium et sic est tertius articulus. Item et credere debe-
 mus quod fides catholica vera et sacramenta ecclesie que
 hominem sanctificant vera sunt et etiam ea que in scri-
 pturis sacris continentur quod est una fides unus baptismus
 et sic est quartus articulus. Item quod erit resurrectio mor-
 tuorum et est vita eterna quam expectamus et sic est quin-
 tus articulus deinde sunt vij. articuli circa humani-
 tatem christi quorum primus de incarnatione scilicet quod filius
 dei carnem veram assumpsit: id est deus qui conceptus est de spiritu
 sancto et in simbolo patrum qui propter nos homines et propter no-
 stram salutem descendit de celis: et incarnatus est de spiritu
 sancto secundum articulum de natiuitate eius ex utero beate virginis
 id est deus ex maria virgine et in simbolo patrum dicitur Et
 homo factus est: et hi duo articuli in uno potest formari. scilicet
 quod descendit de celis ut carnem assumeret. et ex virgine
 nasceretur. Tertius est quod mortem passus est pro nobis et se-
 pulchritus: id est deus passus sub potio pilato et in simbolo
 patrum deus Crucifixus etiam pro nobis etc. Quartus quod de-
 scendit ad inferos. scilicet anima eius a corpore existente supra
 terram. et ideo dicitur Descendit ad inferos. Quintus est
 quod tertia die resurrexit et ideo dicitur. Tertia die resurre-
 xit a mortuis. Sextus quod ascendit in celum: ideo dicitur

De sacramento

Ascēdit ad celos &c. Septim⁹ est de aduentu ei⁹ ad iudiciū: iō dī inde vēturus est iudicare viuos. Et sic sunt duodecim articuli q̄ nobis proponūtur firmiter ad credēdū. Et ignorātib⁹ exponēdi sunt vt superi⁹ est dictum Sic igitur petre de sacramento extreme vnctionis ad presens. quo dicta tibi sunt sufficiant.

De sacramento matrimonij.

Petr⁹. De sacramento matrimonij p̄ qđ carnalis propagatio p̄seruat̄ mihi dicas vt sic cōcludas de oib⁹ sacramentis. Et primitus de m̄rimonio qđ sit an sit sacramētū. **S.** M̄rimoniū vt dicit magister sniax est viri mulierisq̄ cōiūctio maritalis inter legitimas p̄sonas indiuiduā vite cōsuetudinē retinēs. Est et̄ m̄rimoniū sacramētū & i eo confertur gr̄a ad opa m̄rimonis scđm q̄ in fide xp̄i cōtrahit̄. **¶.** Quō pōt conferrī gr̄am m̄rimonio in quo actus carnalis consistit in quo viget concupiscentia & peccatum. **S.** Et iā dixi in matrimonio gr̄a confert̄ & vt hoc attēdas. Scias tria bona esse in matrimonio q̄ excusant actum ei⁹ vt nō sit pctm̄. s. fides & p̄les & sacramētū. Fides em̄ cōseruat vt in matrimonio reddēdo debitum vel exigendo ita q̄ accēdat quis ad suā & nō ad alienā. **¶.** Proles etiā est bonū matrimonij rōne finis vt inde proles educat̄ ad cultū diuinū sacramentum etiā est tertū bonū cōtū inseparabilitatē: qz signum est cōiūctionis xp̄i & ecclīe & ista bona actū excusant ne sit vitiosum sed magis virtuosum. **¶.** Itūq̄ d carnalis copula est de essentia matrimonij. **S.** Quantū ad essentiā matrimonij scđm matrimonū est sacramētū carnalis copula nō est de essentia m̄rimonis: qz aliter nō fuisset m̄rimoniū inter mariam & ioseph q̄ falsum est qz verū fuit m̄rimoniū. Quantum vero ad esse scđariū. s. esse completū: qui p̄ opa declaratur

carnalis copula est de essetia matrimonij. Et sic vt dictum est cognoscere sua virtuosum est et no pctm: sed est meritoriu qm couuges sunt in actu meredi. s. i. charitate ex intentione recta fuerit in actu. s. ad reddendum debitum vel plus gnatione. ¶ Quia sponsalia pcedunt matrimoniu io primo de sponsalibus michi diccas et postea de matrimonio de qbus efficiat. B. Ta sponsalia qm matrimoniu efficiunt p vba de consensu amicorum sz differenter. Quia sponsalia fiunt p vba de futuro vt dicendo: accipiam te in mea. Et matrimonius fit p verba de presenti vt dicendo accipio te in meum. Et hoc intelligas sane cu consensu amicorum vtriusq couugum. Quia sz vba plata fuerit pdicta et consensus amicorum defuerit vtriusq psone vel ex parte vni? sponsalia seu matrimoniu no valent sicut inferi? dicetur ca. seqn. ¶ Quot modis fiut sponsalia. B. Quattuor modis. Primo nuda pmissione: vt dicendo accipiam te. Secundo datis artis sponsalitijs. sicut pecunia vel aliquo alio. tertio annuli sub traditione. quarto iuramento interueniente vel fide. ¶ Nunqd sponsalia sub conditione fieri possunt. B. Nunc fieri pnt et qm no qz aliquan est honesta conditio qm in honesta. Si honesta fuerit conditio vt dicendo accipiam te si patri tuo placuerit vel si dederis mihi centum solidos et hoc p te. tuc stante conditione stat pmissio: et non stante conditione non stat pmissio. si vero inhonesta fuerit conditio hoc fit dupliciter. Quia aut est ptra bona matrimonij vt dicendo accipiam te in meam si venena sterilitatis percures vel si te ad adulterandum exponas. Si non stat pmissio nec tenent sponsalia aut illa pmissio vel pditio inhonesta non est contra bona matrimonij et naturam ei? vt si dicatur accipiam te in meam si furtus meus consenseris vel hoiem interfeceris sic

De sacramento

tenēt spōsalia z illa p̄ditio d̄z abijci z tolli z p̄ nulla
haberi. z q̄z ex d̄dictione sponsaliū obligat q̄s alteri
peccat moraliter qui non soluit promissum nisi in ca-
sib⁹ exceptis a iure p̄pter q̄d sponsalia semp sub cō-
ditiōe fieri d̄nt. s. sc̄dm cōsensū z ordinatiōē eccles-
ie. ¶ Quot sunt casus q̄ dirimunt z dissoluūt spon-
salia. **S.** Octo sūt casus. **Prim⁹** est q̄n alter ingredi-
tur religiōē. **Sec̄ds** est q̄n alter eorū contrahit cum
alia per verba de p̄nti. **Et** in his duob⁹ casib⁹ spōsa-
lia soluūtur ip̄o iure. **Terti⁹** est q̄n alter eorū se transf-
ert ad regiōē longiquā z diu expectat seu requisit-
us non reuertitur statuto t̄p̄e ad matrimoniū p̄hen-
dum. **Quart⁹** est q̄n alter p̄hentiū incurrit infirmita-
tē grauē q̄ ip̄m debilitat vt epilepsiā vel paralysim
et hmōi aut diformitatē vt abscisionē nasi vel alteri-
us mēbri necessarij aut incurrit infirmitatem que est
contra bona prolis sicut leprā q̄ solet inficere plēn.
Quint⁹ q̄n alter p̄hentiū fornicatur. **Sextus** est q̄n
superuenit affinitas. s. q̄n sponsus prius cognouit cō-
sanguineā sponse z ec̄tra q̄n sponsa cognita ē a cō-
sanguineo sponsi. similiē q̄n repetit̄ inter eos cogna-
tio spūalis. **Septim⁹** est q̄n se adinuicem absoluunt
ab obligatione sponsaliū. **Octau⁹** est q̄n cōrahētes
sponsalia sunt minoris etatis q̄ sit tempus determi-
natum a iure z q̄n perueniunt ad etatem legitimam
dissentiant vel alter eorū. In his t̄n sex casibus sc̄dm
iudiciū ecclesie. s. ep̄i vel officialis seu archidiaconi
spōsalia sunt soluēda. ¶ Quot t̄ps requirit̄ ad spō-
sali p̄hēda. **S.** T̄ps septēnis t̄ā in viro q̄ in muliere
requirit̄. Nec ante t̄pus illud tenēt illoꝝ sponsalia
si per se aut per parētes factā fuerit: nec aliqua affi-
nitas ex illis creatur: nisi ad illud t̄p⁹ perueniētes
se ratificauerint q̄ tunc valerent. Unde postq̄ vir

vel mulier primū septēniū attigerit pōt se per verba de futuro obligare non tñ matrimonium cōtrahere. Quia mulier ī duodecimo anno matrimonio potest copulari & ad matrimonius potest se obligare. qz eo tpe est apta generatiōi: vir autem in decimoquarto anno. Tamē quādoqz preuenitur tps scdm corporis eorū. potētia & aptitudinē & vsus rationis accelera- tionem. ¶. Itē quid copula carnalis subsecuta post sponsalis de futuro matrimoniū facit: ¶. Si copula fuerit affectu materiali. ita qz cuilibet copuletur cuz suo: talis copula carnalis sequēs spōsalia facit ma- trimonium verū: quia per illam copulam exprimitur cōsensus de presenti qui verum matrimonium facit. Si vero copulētur carnaliter solum affectu fornicatio. illa copula carnalis post sponsalia non facit mri- monium. sicut cū aliquis dat fidem mulieri eam du- cendi in vxorē solū ea intētione vt eam carnaliter co- gnoscat. Si ex tali copula consensus de fuerit nullū est matrimoniū. In foro tamē exteriori vbi ecclesia iudicat de allegatis & apparētibus matrimoniū esse iudicatur. Et sic cum altera contraxerit cogetur cū prima redire quā sic cognouerat. In foro tamē con- scientie consulēdum est tali qz cum secunda rema- neat qz est vxor propria & non prima et qz poti⁹ pri⁹ sustineat omnem excōicationem qz ad primā redeat et secundam dimittat. Et sic breuiter scias qz carnal copula post spōsalia de futuro si consensus defuerit nullum facit matrimonium. si vero affuerit cōsensus verum facit matrimoniū. Et hoc ad presens de spō- salibus sufficiant.

Questus post sponsalia de mrimonio michi dicas
Et primo ad quot mrimonium requiritur. ¶.

De sacramento

Duo ad matrimoniū requirūtur. s. consensus verba exprimentia p̄sensum aīoz eozū q̄ matrimonialiter copulantur. ¶ Que sunt aut illa verba. B. Jam pri⁹ tibi dixi q̄ illa sunt de p̄nti vt dicēdo accipio te ī meā vel accipiēdo te in meū. ¶ Sufficit ne p̄sensus vni⁹ tm̄ ad matrimoniū pficiendū. B. Nō qz m̄rimoniū claudicare nō potest: iō nō sufficit cōsensus vni⁹ tm̄ sed mutu⁹ cōsensus vt eozū qz. Tñ remota consensu vni⁹ nubētū nō est matrimoniū lz alter cōsentiat q̄ cunqz verba de p̄nti ab vtroqz p̄ferātur. Et sic ille q̄ non cōsenserit aliā ducat in vxorē. ¶ Nūqd̄ primā pōt dimittere z cū sc̄da manere. B. In foro conscientie nō pōt cū primā manere cū non sit ei⁹ vxor: s; potius cum sc̄da qua consensum habuerit: verūtamen in foro exteriori in quo ecclesia de apparētib⁹ z exterioribus iudicat cogēt cum primā redire z secundā relinquere. Nec ecclesia in hoc iudicando decepta in facto. Ille tñ poti⁹ in hoc deberet oēm excōicationē sustinere vel ad partes extraneas fugere z secum secundā ducere cum qua consensum non habuerit. ¶ Quia dixisti q̄ v̄ba de p̄nti exprimentia p̄sensum interiorē sunt de essentia matrimonij. Tñ ergo q̄ multi p̄trahere non valeant nec illi qui se inuicē nō intelligūt. B. In talibus qui se adinuicē intelligere non p̄nt p̄pter idyomatū diuersitatē vel q̄ loqui non p̄nt signa p̄ verbis reputantur: z in eis signa exprimentia consensum sufficiūt. ¶ Nūqd̄ per verba aliorum q̄ nubētium seu per procuratores potest effici m̄rimonium. B. Si puella pro verecūdia taceat z parentes loquantur z ipsa verbis eorum non contradicat nec cōtradocere videatur videtur eis consentire z cōputantur verba parentum pro verbis puelle z sic m̄rimoniū efficit. Similiter si aliqui potestatem sui p̄sen

sus in procuratore posuerūt & cōsensus iter procura-
 tores firmantur. Et nūcios nō contradicētibus illis
 pro quib⁹ mittuntur anteq̃ dictorū pcuratorū aut
 nuncioꝝ cōsensus firmetur verū ē matrimoniu. Si tñ
 probabiliter sentiretur q̃ ambo vel alī eorū nō cōfēti-
 ret priusq̃ procuratores suū pberēt cōsensū nullū eē
 matrimoniu. ¶. Nunquid furiosi & amantes possūt
 cōtrahere matrimoniu. ¶. Circa tales furiosos suos
 scias q̃ aut furia precedit matrimoniu aut sequitur.
 Si sequatur m̄rimoniu nullo modo dirimit matrimo-
 niū & contractum. Si vero precedat furia matrimo-
 niū aut furiosos habet lucida interualla. et tunc lz
 non sit tutus q̃ cōtrahat matrimoniu eo ne scit educa-
 re prolē: si tñ cōtrahat verū ē matrimoniu. Si vero
 nō hēat lucida interualla: s; semp infuria permaneat
 cū vsus rōis nō hēat per p̄ns nec consensum non est
 matrimoniu. ¶. Nunquid cōsensus cōditionat⁹ facit
 matrimoniu. ¶. Sicut dictū est supra de spōsalib⁹ quā
 q̃ facit & quāq̃ nō. ¶. Cōditio illa de quāq̃ p̄verba de
 preterito fit: aut de presenti aut de futuro. Si de pres-
 senti vt contraho tecū: si vis n̄go tūc stāte conditiōe
 est matrimoniu. Et nō stante nō t̄z. Si n̄o de p̄terito
 vt dicēdo contraho tecū si marit⁹ tu⁹ sit mortu⁹ tūc
 stāte cōditione t̄z m̄rimoniu: aut ēt conditione p̄nti
 vt cōtrahō tecū si sis n̄go tunc ēt stāte conditione t̄z
 m̄rimoniu. Si n̄o cōditio sit de futuro: si conditio il-
 la sit contra bonā m̄rimonij non t̄z m̄rimoniu vt dicē-
 do accipio te si venēns sterilitatis m̄rimonij p̄cures
 vel q̃ nūq̃ debituz tibi reddā & h̄mōi. Si n̄o cōditio
 de futuro sit p̄ alio fine in honesto qui non est contra
 bonum matrimonij vt dicendo. Contraho te cum si
 furtis meis consentieris talis consensus non impe-
 dit m̄rimoniu cuz talis cōditio p̄ nō adiecta habeat

De sacramento.

Si vero conditio fuerit de futuro & necessaria vt si dicatur contrahō tecū: si sol orianf crastz infimonium qz talia futura sunt pntia in suis causis . si vero cōditio sit impossibilis tunc p nunc adiēta habeat et tzmimonium. si aut fuerit cōtingēs vt dicēdo cōtra hoc tecuz si dederis mihi cētū libras vel patri tuo placuerit tunc stāte cōditione stat promissio & non stāte non stat: vt dictum est supra de sponsalibus.

Detrus Cū carnalis copula lz nō sit de essentia mrimoni absolute sz sol^o cōsens^o ē p nba de pnti exp^lius verūtn seqt ad ipz implicite sicut ad cāz effectus & vs^o rei ad vsuz. Nō cū talis carnalis copula q̄ dicitur act^o conugaliscōsistat in petitiōe & redditiōe debiti de ipō michi dicas .s. vtz alt^o cōiūgū teneat alt^o reddere debitū & sit teneat vtz sēp teneat alteri reddere. **S.** De rōe pceptial^o cōiūgū teneat alteri reddere debitū vt dicit apo. i. ad corin vii. Vir vxori reddat debitū sifr et vxor viro mulier ptatē sui corpis nō hz sed vir & vir ptatē sui corpis non hz sed mulier. Et iō in obligatione reddendi debitū vir et mulier sunt equales & tenentur alter alteri reddere debitum. **Qz** tū q̄ ris vtrum semper teneat alter alteri reddere debituz Circa hoc scias q̄ licet reddere debitum sit de rōne pceptiū incolumitas persone pri^o dicitur saluari & pseruari. **Qz** si vir videat sibi imminere periculū ex ei^o redditione reddere non tenetur. **Unde** si vir reddat impotens ad reddendū debitū ex cā que ex mrimonio cōsequit sicut ex cōfrequentiori cōcubitu mulier nō hz vltari^o ius petendi debitū & in petēdo vltari^o mulier se magis meretricē q̄ coniugem exhiberet. **Si** autē reddatur impotens ex alia cā iet illa causa licita est rationalis sicut propter iufirmitatem casualē vel p

pter nimium laborē in victuē ei⁹ acq̄rendo ⁊ sue proli⁹
 fit nō tenet reddere debitū nec pōt mulier exigere Si
 hō ipotēs fiat ex causa illicita homicidia sectādo et
 h̄mōi peccat ꝑ. Et pctm̄ mulieris si ꝑꝑt hoc i pctm̄
 labat aliquñ iꝑi hō iꝑutatur Qñ debz q̄tū pōt operā
 ponere vt vxor contineat ⁊ cauere ne ꝑꝑt cām illi
 citā ad reddendū debitū impotes efficiatur. ¶ Hū
 quid vir tenet reddere debitū etiam vxori non petē
 ti cū ꝑꝑt ꝑꝑcūdiā petere non cā sit ꝑ. Inimō dꝑ ꝑ
 etiā vxori non petēti debitū reddere eo q̄ ꝑꝑt red
 ductionē huius ꝑꝑtatur remediū ꝑꝑra concupiscenti
 a vxoris Meruntamē petitio vxoris licz non apta
 fuerit ne verbo fiat ꝑꝑter ꝑꝑcūdiā tamē signis ⁊
 mutibus plerūq̄ indicatur. Et hec petitio dicitur in
 terpretatiua. Unde quādo vir percepit signis ⁊ muti
 bus q̄ vult vxor ⁊ querit sibi reddi debitū debet red
 dere nec debz expectare q̄ verbis vel ꝑꝑcib⁹ ꝑꝑtat
 vt eius incontinentie obuiet. ¶ Hūquid hō leproso
 petēti debitū reddere tenet vxor. ¶ Si tenetur vxor
 debitū reddere sed non cū eo habitare: qz non tam cis
 to ex concubitu carnali vxor inficitur reddendo debi
 tū viro leproso sic posset infici ex frequenti habitatio
 ne cum eo. Et lz ex tali ꝑꝑcubitu qñq̄ proles infirma
 gñetur Abeli⁹ est tamē ꝑꝑi sic esse q̄ꝑꝑ penit⁹ nō eē Et
 sic viro leproso tenet mulier ei⁹ reddere debitū si ꝑ
 tat. ¶ Hūquid licz a muliere mēstruosa petere debi
 tū aut ei reddere. ¶ Circa mēstruū mulieris distigue
 quia aut illi mēstruū contingit ei nālit aut nō nālit
 Si ꝑꝑtingat ei naturalit qñ sana ē ⁊ tꝑib⁹ detꝑmiatis
 in tali fluxu mēstrui ꝑꝑhibitū est ne ꝑꝑ accedat ad mu
 lierē mēstruatā Cū in tali fluxu mulier posset de faci
 li concipere plēn que de facili corrumpere: id talis
 tꝑe ꝑꝑhibitū est ad ea debitū petere aut ei reddere

De Sacramento.

Sz notand est hunc fluxū mēstrui naturalem q̄ si vir hoc sciuerit z petierit ab vxore debitū vxor d̄z aduertere precib⁹ z monitis vt desistat a petitione. Nō tñ d̄z aduenter e efficiatur q̄ possit viro esse occasio incedēdi in alias corruptiones culpabiles. Et precipue sit pnus ad illas inconueniēs fuerit q̄ tūc posset reddere debitū: scđo vir ignoret fluxū mēstrui nā absue vxoris z debitū petat. Mulier d̄z aliq̄z occasionē sine mēdacio p̄tēdere vel infirmitates allegare ne debitū reddat. nisi piculū vt prius de in cōtinētis viri vxor p̄babiliter presumat. Si nō fluxus mēstrui in nālis fuerit scz imoderate z q̄si ptinue siue p̄ infirmitates mulier patiat fluxū p̄t vir debitū petere q̄ aliter oporteret hoīez continuo fluxū nō p̄t p̄cipere mulier Infirmitatem tñ h̄mōdi viro suo nullo mō vxor d̄z indicare ne de ip̄a vir abominationez cōcipiat nisi de prudentia viri vxor p̄babiliter presumat. Sic igit̄ p̄z q̄ i fluxu naturali vir nō d̄z petere nec reddere debitū vxori hunc patiēti. Sed p̄t reddere z petere in fluxu inaturali. ¶ Quidam virorūz debitū petere a muliere pregnāte. ¶ Si debitū posset reddi sine periculo abortus p̄t vir ab vxore sua p̄gnāte debitū petere z reddere q̄a vsus matrimonij licit⁹ cā solū est i offm̄ sz ēt in remediū p̄tra incontinentie casum. Si nō nō reddi debitū sine piculo abortus. vel timeat̄ p̄babiliter de periculo fetus nō d̄z debitū exigi reddi q̄ principalis ē institutio m̄mōnij in officium scz p̄pter plis educationē z conseruationē q̄z in remediū z sic intelligit̄ illd̄ Hieronymi. ¶ Postq̄z venter itumuerit nō perdāt filios. ¶ Quidam h̄z temporibus sacris reddere et erigere debitū. ¶ Si vir vel vxor q̄ petit vel reddit debitū ductus aliq̄ infirmitate nō in contēptu ecclesie vel tēporis irreuerentia vt dicit Augustin⁹ moraliter nō

peccat. Cuius rō est qz ecclesia nō pōt iuri naturali & diuino p̄iudiciū facere nec intēdit filiis suis laqueuz dānātionis ponere. Et cū hmōi redditio sit de iure naturali etiam de diuino iure: qz vir potestatem sui corporis non h̄s sed mulier nec mulier h̄s ptātem sui corporis sed vir. vt dicit apo. Ideo quocunq; tēpore quacunq; hora tenent̄ coniuges inuicere reddere debitū: nec ecclesia p̄hibet petitionem sed dissuadet vt mēs cōiugum a carnalibus abstracta facilius ad celestia referat̄ & ad spūalia intendat. Ideo in dieb⁹ ieiuniorū p̄cessionū & hmōi temporibus institutum fuit cōuenienter vt coniuges illis dieb⁹ ab actu carnali desisterent sine abstererēt. Clerū tñ si alter coniugum causa delectationis solum explēde, non cā p̄creationis liberaz vel cā redditionis debiti peterēt debitus grauius peccaret tali tēpore actū carnalē exercēdo. Notandū etiam qd licet vir & vxor quocunq; tēpore & quacūq; hora debitū reddere teneantur: non tñ in loco, quocūq;: quia statim in publico non op̄z qd debitū reddāt cum in talib⁹ actibus honestus erigatur. ¶ Sicut ex p̄dictis sentio m̄rimonium ex consensu per v̄ba de p̄nti expresse perficitur. completur aut̄ per carnalem copulam subsequētam. Nunquid ergo omnes etatis legitime p̄nt inuicem m̄rimonium contrahere cū habeant consensum perfectum. ¶ Non omnis vir cui l̄s mulieri pōt m̄rimoniū cōtrahere eoq; m̄rimoniuz non solum ex causis diuinis: sed etiā ei⁹ clausis hūanis constituitur p̄nt multipliciter impediri: deo multa sunt que matrimonii impediunt non solum cōtrahendum: sed etiā m̄rimoniū cōtractū dirimunt. ¶ Propter hoc p̄hibitū est vt nō fiāt matrimonia clandestina et sine consensu ecclesie de solennitate vt persone cōtrahentes legitime comprobentur. ¶ Dic michi

De sacramento

quō sit matrimonium clandestinū et post q̄ sūt impedimēta in matrimonium impedientia. **S.** Matrimonium clandestinum tripliciter h̄z fieri. Uno modo quā non adhibentur testes qui adhibentur ad celebrationem matrimonij ne alter contrahentium matrimonium deneget illud matrimonium iam contractum et ne penitendo de matrimonio sic contracto aliud matrimonium vellet phere: et sub specie matrimonij fornicet. Secundo modo matrimonium clandestinum h̄z fieri quā solēnitas adhibet quā solet in ecclesia nuptie adhibere sicut benedictio et h̄mōi. Tertio quā nō proponuntur banni: vñ constituit ecclesia q̄ tres banni donantur in ecclesia solēniter in diebus festiuis iter missarum solēnia ad cognitionem impedimēti inter personas phentes si quō fuerit ad phandum casus eē legitimus ad matrimonium phendum. Notādū etiā q̄ licet matrimonia clandestina sūt ab ecclesia prohibita verūtn̄ si facta fuerit n̄a sūt matrimonia. nec si phrahētēs possūt separari: cum ibi verus sit cōsensus p̄ n̄ba de p̄nt expressus licet illa q̄ dicta sunt deficient: q̄ non sunt de essentia sacramenti: sed solus consensus predictus.

Questus ut iā dictū ē pōt mltipl̄ matrimonium impediri. De h̄mōi impedimētis q̄ sunt et q̄t sunt michi dicas. **S.** Quedā sūt impedunt matrimonium phendum sed non dirimunt iā contractū alia sunt q̄ impedunt phendum et phctū: et duo sunt scz phibitio ecclesie et t̄pa feriarum que notantur in his versibus Ecclesie vetitum nec non t̄ps feriarum. Impediunt fieri ymitunt iuncta teneri. Hi ergo duo casus solum modo impedunt contrahendum p̄ tanto q̄ sunt q̄ phibitio nem ecclesie. Quorum primū est quā timetur de aliquo impedimento inter aliquas phibetur ne contrahant donec constiterit de impedimento si contraxerint debent separari donec habeatur certitudo de illo im-

pedimento: et postea impedimento non inuentodqz eis
 iungi potest eo qd prohibitionem ecclesie contraxerint
 Et ad coniugium postmodum per ecclesie licentiam reuertun-
 tur. Circa vero tempus feriarum est notandum quod quedam
 sunt tempora in quibus prohibentur ne nuptie celebrentur.
 scilicet ab aduentu domini usque ad oct. epiphanie Similiter a
 septua gesima usque ad octauas pasche. Et a tribus as-
 centionis domini usque ad octauas penthecostes. scilicet tri-
 nitates: et hec habentur in hoc versu. Accipiens vete-
 rem circum quasi quis benedictam. Per hanc dictio-
 nem aspiciens intelligitur prima dominica aduentus
 in qua cantatur in matutinis. Aspiciens. Per vete-
 rem intelligitur octaua epiphanie. Per circum intel-
 ligitur septuagesima per quam actaua pasche per quis dies
 lune ante ascensionem domini per benedicta dies trini-
 tatis. De his autem quidam dicunt quod aliquid dies po-
 nuntur exclusiue: et alii inclusiue scilicet quod in quibus-
 dam eorum non celebrantur nuptie. et in quibusdam
 celebratur. Quod in prima dominica aduentus non ce-
 lebratur nuptie ponitur inclusiue. In oct. epipha-
 nie quando cantatur ad laudes matutarum vete-
 rem hominem dicunt quidam quod celebrantur nuptie
 et ponitur exclusiue. In dominica septuagesime que circun-
 dederunt cantatur secundum omnes non celebrantur nuptie
 et ponitur hec dies inclusiue. Sed in dominica que cantatur
 quomodo scilicet in octauis pasche celebrantur nuptie
 ut dicunt et ponitur exclusiue. Si die lune ante ascen-
 tionem domini in qua cantatur in euangelio. quis vestrum
 habebit amicum ponitur inclusiue et non celebrantur in
 ea nuptie. Sed dies trinitatis ponitur exclusiue et in
 eo celebrantur nuptie. Et sic secundum illos tres po-
 nuntur exclusiue in quibus non celebrantur et alii tres po-
 nuntur inclusiue in quibus non celebratur. Veruntamen

De sacramento

alii dicunt q̄ de illis trib⁹ sola dies trinitatis ponitur
exclusiue et in eo solū mō nuptie celebrant̄ et nō in a
lijs duabus diebus. s. in octauis pasche ⁊ in octauis
epiphanie eo q̄ isti duo dies ad solēnitates precedē
tes pertinere dñr: sed dies trinitatis ad solēnitattē
penthecostes nō pertinet cum octauis careat. Simi
liter quia missa p̄ nuptis cōiter de trinitate cātatur
ideo illa die sola dicunt nuptias celebrari ⁊ hec vide
tur dicere illa decretalis extra de ferijs. Capellan⁹.
Et ideo dicunt q̄ ille versus supradictus est magis
stralis. Verūtñ q̄ scdm̄ diuersas ecclesias consuetu
dines sunt diuerse ⁊ in quibusdā ecclesijs in octauis
epiphanie ⁊ pasche nuptie celebrant̄. in alijs autē
ecclesijs non celebrant̄. Ideo stādus est a psuetudinē
loci ⁊ ecclesie nec hoc est pctm̄. q̄ q̄libet puicia abun
dat in suo sensu: vt d̄r in decretis in. lxxv. dist. Utinā
Sic ergo ptz q̄ ista duo. s. prohibitio ecclesie ⁊ tps fe
riarū impediunt m̄rimonium cōtrahendū verūtñ nō
dirimūt iā cōtractū vt supra dcm̄ est. ¶. Hūc q̄ sunt
illa q̄ impediunt contrahendum ⁊ dirimunt iā cōtra
ctū mihi dicas ⁊ quot sunt. ¶. Duodecim sunt impe
dimenta q̄ in his vsibus cōtinent̄. Error ꝑditio votū
cognatio crimē. Cultus disparitas vis ordo: ligamē
honestas. Si sis affinis si forte corre ne quibus. Nec
socianda vetant et connubia factā retractant. ¶. De
oibus his mihi dicas singulāf scdm̄ q̄ in his versib⁹
continent̄. Et primo de illo errore quis fit ille error
q̄ impedit m̄rimonium iā cōtractum et dirimit ⁊ qua
re. ¶. Iste error qui impedit m̄rimoniū ⁊ dirimit iā
cōtractū est duplex scz error persone: et error seruilis
cōditionis. Et ratio est quia illud quod impedit cau
sam ⁊ dirimit impedit et dirimit effectum illi⁹ cause
Consensus mutus est cā m̄rimoni | vt dictū est supra

Mutuus autem consensus presupponit cognitionem
 Et quia error persone cum qua contrahitur tollit et impedit cog-
 nitionem illius persone. Sed tollit et impedit consensum
 cum ea. et per consequens matrimonium. sicut cum aliquis
 vult et intendit contrahere cum iohanna et maria sibi offertur
 nullum est ibi matrimonium quia nullus fuit cum ma-
 ria consensus. Et sic de iure naturali error persone impe-
 dit et dirimit matrimonium. Ad cuius evidentiam nota-
 dum est quod matrimonium duo includit. scilicet personas contrahen-
 tes et contractum ad hoc dictum est aliud quod includit matri-
 monium error persone impedit matrimonium est mutua
 potestas adinuicem quia vir non habet potestatem sui corporis
 sed mulier: nec mulier habet potestatem sui corporis sed
 vtrahanc autem habet potestatem tollit seruus: quia seruus
 non habet potestatem sui corporis sed dominus: Ideo non potest
 seruus alteri nubere sine licentia domini sui. Et per conse-
 quens talis error seruilis conditionis impedit et dirimit
 matrimonium: et hoc est intelligendum quando liber ignorat
 conditionem seruilis esse in eo cum quo contraxit: quia si sciret
 eam esse in eo cum quo contraxit antequam contraheret: iam non
 esset error nec matrimonium impediret nec dirimeret.
 De errore persone nota quod error nobilitatis aut digni-
 tatis contractum in se est non tollit nec impedit matrimonium
 ut si aliqua mulier consentiat in hunc virum directe quem
 ignorat nobilem non impedit matrimonium talis error
 dum tamen talis error non redundet in personam abso-
 lute quia si talis error nobilitatis redundaret in errorem
 persone absolute: et matrimonium tolleretur et illud impedi-
 ret sicut cum aliquis credit contrahere cum filia regis di-
 recte quocumque sit illa et sibi offeratur alia impedit matri-
 monium nisi postea consentiat in ea quam credebat esse fili-
 am regis: cum error ille ad noticiam eius puenerit. At-
 tamen scias quod ille error qui est talium impedimentorum que

De sacramento

faciunt simplr personas illegitimas ad cōtrahendā
m̄rimoniū ipedit z dirimit m̄rimoniū siue sit factū cū
errore illi⁹ ipediētē siue p̄sanguineo siue p̄hit cū p̄mo
to i ordinib⁹ sacris v̄l p̄fessor i religiōe siue hoc sciat
mulier siue ignoret si sic p̄hat nō est verū m̄rimoniū.
Et hec de ipediētō erroris tibi ad p̄sens sufficiāt

De impedimento conditionis.

Petrus. Quia de ipediētō p̄ditōis tetigisti et
sequit̄ in h̄sibus post errorem. Iō de impedimēto
p̄ditōis quare m̄rimoniū ipedit z dirimit michi di
rimet michi dicas. **B.** Superius dictū q̄ in tractatu
m̄rimoniū obligat vn⁹ p̄iugū ad redendū debitū car
nalis copule alteri z iō seq̄t q̄ illd̄ faciat alterū p̄i
gū dirimit illd̄ hoc aut̄ facit cōditio fuitutis qz suis
libere reddere debitū nō pōt cū sit in pt̄ate dñi sui vt
dictū est: z iō seruit⁹ dirimit m̄rimoniū z hoc sp̄ itelli
git̄ qñ illa seruitutis cōditio ignorat̄ ab alio q̄ cū ser
uo p̄hit qz si añq̄ cōtraheret cū suo cognosceret h̄ac
seruitutis cōditionē postea reclamare nō possz ille q̄
ē libere cōditionis nec talis seruitus m̄rimoniū diri
meret z hoc dictū est supra de errore. Igit̄ p̄ in sūm
ma q̄ seruit⁹ ipedit z dirimit m̄rimoniū qñ ignorat̄
a cōiuge libero z postea qñ ad noticiā puenit i seruā
nō cōsentit qz si postea cōsentiret dū ad liberi cogni
tionē peruenit non dirimeret matrimonium. **¶** Nun
quid potest seru⁹ contrahere matrimonium absq̄ con
sensu dñi sui. **B.** Immo pōt qz cum seruitus sit de iu
re positiuo predicare nō pōt iuri naturali vel diuino
Matrimonium aut̄ est de iure naturali z diuino ideo
seruit⁹ ei nō p̄iudicat quin seru⁹ possit cōtrahere ma
trimoniū sicut nō ipedit alios act⁹ carnales vt bi
bere z comedere ita nō ipedit qñ possit liberos p̄
creare verūtm̄ si seru⁹ p̄hat dñā ignorāte vel p̄discen

te tūc d3 poti9 obedire z ei9 seruitū adiplere q̄ vxo
 ri debitū reddat nisi forte de periculo vxoris z in cō
 tinētia teneat qz tūc deberet p̄iculo vxoris succurre
 re z ei debitum reddere priusq̄ domino obedire. Si
 militer si seru9 domino sciente z non reclamante vel
 concedente aut cōtradiciente m̄rimoniū cōtrahat te
 nef seruus reddere debitum vxori q̄ dño precepti
 obedire. ¶. Nūqd pōt se vir seruū facere inuita vxo
 re. ¶. Sic qz lz vir vxor in actu matrimonij ad paria
 iudicent. s. in actu carnalis copule i oib9 tñ alijs vir
 est dñs z caput mulieris z sui iuris ē: z iō nolēte vxo
 re p̄t vir se dare i seruitutē alteri9 nec p̄pter hoc ma
 trimoniū dissoluat. quo ad vinculū nec quo ad thozū
 qz lz dño p̄cipiente eadē hora qua mulier petit debi
 tū: d3 mulieri p̄ reddere debitū q̄ dño obedire. Et
 lz vir possit se facere suū vxore inuita vxor tñ inuito
 viro se ancillā facere nō pōt: qz mulier est subiecta vi
 ro z vir est caput mulieris vt dictū est. ¶. Si seru9
 liberos generet cui9 p̄ditionis erunt aut p̄ris aut ma
 tris. ¶. Scdm ius nature z leges p̄ti9 sequit̄ ventrē
 q̄tū ad seruitutē z libertatē. z iō lz seru9 generet ex
 libera matre fili9 nō erit seru9 sed liber. In quibusdā
 terris tū q̄ nō regunt̄ iure civili: s3 solū ex cōsuetudi
 dinib9 sedq̄ puer deteriore p̄ditionē: ita q̄ si p̄ fuerit
 seru9: sic z puer erit z seru9 z si mater fuerit ancilla z
 p̄ est liber puer erit seru9 si vterq̄ parētū. s. tā pat̄
 q̄ m̄ seruilis p̄ditionis sunt et p̄tineant ad diuersos
 dños. tūc diuidēt dñi pueros iter se si plures sint z si
 nō fuerit nisi vn9 tñ alē dñoz recōpensabit alteri do
 mino de p̄cio z accipiet plē natā i seruū suū. Nec au
 tē consuetudo nō est p̄sona rationi nec iuri: qz cōiter
 part9 debet sequi conditionē matris vt dictū est. Et
 hec de impedimento conditionis ab p̄sens sufficiāt.

De sacramento

Petrus. De tertio impedimēto. s. voti michi dic
cas qd sit votū p̄rio z q̄ est differentia votoꝝ z
ex quo fiat votū z qui possunt vouere teda q̄ dispen
fatio pertinet: z postea quomodo votum impedit et
dirimit matrimonium. **B.** Votū est quedā promissio
deo facta de aliquo actu virtutis. Duplex est autem
votum. s. votū tacitū et votum expressum: votū autē
tacitum fit ex sola cognitione cordis et sic diffinitur
sic votum est conceptio melioris propositi anni deli
beratione firmata. Votum autem expresse fit verbis
aut sinis et diffinitur sic. Votū est testificatio quedā
p̄missionibus spontanee ideo que dei sunt offerri de
cet verūtū votum tam tacitū q̄ expressum scdm ius
canonicum sic diffinit. Votū est alicuius boni cū ani
mi deliberatiōe deo facta p̄missio z bñ d̄r cum deli
beratione qz tria requirūtur ad votum quorū primū
est deliberatio voluntatis: qz q̄ vouet d̄s deliberare
in mente vtrum illud qd̄ vult vouere sit ei expediens
z possit perseuerare h̄mōi. Sc̄do requirit̄ q̄ propositū
volūtatis sit firmum z tertio requirit̄ promissio in
qua ratio voti p̄ficiat. Sup adduntur his trib⁹ alia
duo ad cōfirmationē voti. s. p̄nunciatio oris testimo
nium alioꝝ z sic est duplex d̄r votū. s. simplex z solēne
est aut votum simplex qd̄ fit mente deo vel nuda pro
missione sine solēnitate speciali votū vero solēne fit
quādo homo actualiter se dedicat deo. s. per sacri or
dinis susceptionē per p̄fessionem debite regule taci
te vel expresse factas debito modo in manu abbatis
vel abbatisse vel alterius superioris cui debet fieri p̄
fessio vel per susceptionem sacri ordinis vel habitus
qui tantum dat̄ professio. **¶** Ex quibus habet fieri
votū nūquid de malo sicut de bono. **B.** Simpliciter
votū est alicui⁹ boni: ideo de eo quod malum est fin

pliciter non potest fieri votū vt si quis voueat se for-
 nicare vel hominem occidere immo in omnibus tali-
 bus malū decretum volūtatis est mutādū ⁊ agenda
 est penitētia de turpi voto sīl̄ nec votū habz fieri de
 impossibilib⁹ vt si voueat quis se non moriturū. Sim-
 militer nec decenti. i. quartū nō est materia virtutis
 vt leuare festu cā ⁊ hmōi. Similiter nō hz fieri votuz
 de bono cōi qđ est omnibus necessarium et ad quos
 om̄es tenētur sicut votū baptismale qz licet sit votū
 commune non tamen speciale de quo hic loquimur.
 Sz solū votū hz fieri de bonis sup erogationis. vt ē
 ieiuniū elemosina peregrinatio abstinentia ⁊ hmōi.
 ¶. Nūquid hō semp tenet adimplere qđ vouit. B.
 Sic occurrat impedimētū ei qđ nō possit adimplere qđ
 vouit dū illud vouit. vñ scias qđ hō licet cum delibera-
 tiōe voueat ⁊ potuit adimplere illud qđ vouit dū vo-
 uit illud sit postea fiat impotēs p aliqua cā ad soluē-
 dum votū non tenet illud facere qđ in se est vt saltē
 hēat p̄mptā in se volūtate faciendi qđ potest. vnde si
 vouit religionē aut monasterium intrare spirituale
 ⁊ nolūt illi qđ sunt de monasterio illū recipere dz ope-
 rā dare qđtum potest vt ibi recipiat. Et si nō pōt ibi
 intrare. qz nullo hec nolūt cū recipere nō tenet alias
 intrare qz ad illā solū se obligauit consensum recipiē-
 tium supposito quo semper talibus sub intelligitur.
 Si nō intentio sua fuit se obligare ad religionis in-
 gressum ⁊ ex p̄fiti elegit hoc monasterium ⁊ non pōt
 in illo recipi debet alium locum requirere donec p̄fe-
 cerit qđ p̄misit. Notādū est etiā qđ ille qui votum ī fes-
 cit si incidat ex p̄pria culpa impossibilitatē soluendi
 votum dz de culpa p̄fiteri ⁊ agere penitentiā sicut cū
 mulier vouit n̄ginitatē si postea corrūpatur nō solū
 tenet seruare qđ pōt. s. p̄petuā cōtinentiā sed de pec-

De sacramento

eato qđ cōmīsit d̄s penitentiā facere scđm arbītrium
absoluētis. **¶** Qui sunt illi q̄ vouere p̄nt. **B.** Scias
qđ illi qui sunt ī ptāte alteri nō p̄nt vouere nec p̄ vo-
tū se obligare in his q̄b̄ alteri subiiciunt. s; ī quib̄
nō subiiciunt p̄nt vouere se p̄ totū obligare. **¶** Uñ hō
vel mulier ad annos pubertis perueniēs sue p̄ditio-
nis est nec est sub ptāte parentū q̄stum ad ea q̄ perti-
nent ad p̄sonā suā. id̄ p̄t r̄ religionē intrare r̄ mat̄ri-
moniū p̄trahere absq; parentum cōsensu. Sed q̄stus
ad cōseruationē domesticā cū nō sit in ptāte sua sed
magis parētū nō p̄t vouere qđ siue p̄sensu parētū
sit ratū r̄ firmū. **¶** Silr seru⁹ qui in ptāte dñi sui q̄stum
ad p̄sonales opatiōes nō p̄t religionē vouere vel ali-
ud votū facere: p̄ qđ ab obsequio dñi sui subtrahat
silr nec religiosus p̄t vouere absq; cōsensu superio-
ris nec vxor absq; p̄sensu viri sui nec puella absq; cō-
sensu p̄ris. **¶** Et si tales qui vouere nō p̄nt voueāt non
peccāt vouendo si adimplere nō p̄nt. **¶** Qz in voto illoꝝ
intelligit̄ debita p̄ditio s; si superiorib⁹ suis placeat vir
etiā sine assensu sue vxoris cōtinētā vouere nō p̄nt
nec vxor sine assensu viri. **¶** Cū vir ptāteꝝ sui corporis
nō hēat sed mulier nec etiā mulier sui corporis habz
ptātē sed vir. **¶** Et si alter eorū illud vouerit nō est ten-
endū votū: sed d̄s agere p̄niam de malefacto voto
¶ Notādum tamen qđ lz vir non possit continentā vo-
uere inuita vxore p̄t tñ ip̄a inuita crucem vouere r̄
accipere. **¶** Et hoc in fauorē negocij p̄ quo crux sumi-
tur sicut possz militare p̄ dñō suo terreno r̄ a quo feu-
dū tenet absq; assensu vxoris. **¶** Nec p̄pter hoc subtra-
h̄t om̄ino vxori ius suū cū possit virū sequi. **¶** Etiam
p̄babile ē satis qđ vxor p̄tinere debeat ad t̄ps subue-
niendo necessitati ecclesie generali. **¶** Nec propter hoc
si vir p̄t accipere sine assensu vxor sue crucem est si

vir
 sit
 mille q' vxor possit illū vouere sine assensu viri cū vir
 tū caput mulieris. similiter q' vxor cū maiori piculo
 castitatis discurreret p' terras q' vir. Et cū maiori vti
 litate ecclie est vir q' mulier et iō vxor illud votū pe
 grinatiōis terre sancte vouere nō pōt sine assensu vi
 ri lz vir illd' vouere possit sine assensu vxoris. 78. Ad
 quos ptinet votorum dispensatio. 8. Dispensatio vo
 torū p'cipue et p'ncipaliter ptinet ad summū pontificē
 q' plenarie vicem gerit xp'i. Aliis autē p'latiis inferio
 rib' cōmittit dispensatio i' votis cōiter sūt et q' idigēt
 frequēti dispensatione. Sicut in pegrinationib' ieiu
 nijs et h'mōi. Nota tñ maiora sicut cōtinētie et pegri
 nationis terre sancte summo pontifici reseruant'. 79
 Q' de his q' q'siui a p'ncipio de voto dixisti. Nūc ad
 p'positū redeam'. s. quō votū impedit et dirimat m'ri
 moniū michi dicas. Et si simplex votū illū ipediat et
 dirimat. 8. Votum simplex impedit m'rimonium cō
 trahendū sed nō dirimit iā h'ctū cū in eo sit sola p'mis
 sio nuda vt dictum est. Cū cū vouēs nō adimplet qd
 p'misit inde peccat h'edo. sed postq' dedit sui corpo
 ris ptatē p' m'rimonium h'ctū iā illud m'rimonium tenet
 et eū dirimit. vñ scias qui postvotū cōtinētie simplex
 h'it m'rimonium p' v'ba de p'nti nō p't vxorē suā cogno
 scere nec sūmare p' carnalē copulā m'rimonium absq'
 pctō mortali qz adhuc sibi restat facultas continētie
 votuz adimplēdū p' religiōis ingressus añq' m'rimo
 niū sūmet. Sed postq' sūmmatum est m'rimonium p'
 carnalē copulā tenet postea reddere debitū vxori pe
 tēti siue petat ex p'sse p' v'ba siue itepretatiue p' signa.
 vñ lz teneat reddere debitū nō pōt tñ absq' pctō pe
 tere debitū qz nō i' ei' ptate ē petere debitū postvotū
 simplex ptinere. Et nō ex vinculo m'rimonii obligat
 ad petēdā lz obliget ad redēdum. vñ lz oēs hoies ex

De sacramento

vno processerint. s. ab adā nō tamē oēs hoies cōsan-
guinei dicunt. ¶ Qui sunt grad⁹ consanguineitas
tis. ¶ Distinguit cōsanguineitas p gradus ⁊ lineas
¶ Quā consanguineitas ad modū arboris describitur
Quia sicut in vno trūco arboris ad multos ramos
arbor diffundit quo p tres arboris inuicē colligunt
ita in hoib⁹. Quia pncipiū generis stipes vel trūc⁹
dī ducentes nō ab eo originem quasi rami appellā-
tur ⁊ hītudo istoz ramos inter se cōsanguineitas dī
Et sic in hac cōmunionē triplex habitudo reperitur.
vna q̄ est patris ad filiū. Alia filij ad patrē. Tertia
filioz inter se qui fratres dicūtur. Et scdm has tres
habitudines linee cōsanguineitatis pputantur. quia
scdm habitudinem q̄ est patris ad filiū est linea de-
scendētū scdm nō scdm habitudinē qui est filioz
ad patrē ⁊ est linea ascendētū sed scdm etiā hītudi-
nē q̄ est filioz inter se vel eozū qui ab vno pncipio de-
scendūt est linea transversalium. Et quia motus pro-
pagationis nō q̄scit in vno termino sed vltra pgre-
ditur: ideo in eadez linea plures persone sunt quarū
vna distat altera ⁊ hec distantia gradus vocat⁹ ⁊ sic
cōsanguineitas per grad⁹ pputatur scdm appropin-
quitatē ⁊ distātiā a primo principio siue stipite. Et
in eadem linea consanguineitatis plures gradus re-
periuntur. Unde in linea ascendētū primum gra-
dum faciūt pater ⁊ mater. Scdm auus ⁊ auia Ter-
tium pāuus pāuia. Quartū abauus abauia ⁊c. in li-
nea vero descēdentū primum gradum faciunt filij
⁊ filia. Scdm nepos ⁊ sic descēdēdo vsq; ad quar-
tū gradū. In linea vero collateraliseu trāuersali si-
cut modo dictū est duo fratres faciūt primū gradū
vel duo sorores: scd⁹ gradū faciūt filij doctorū duoz
fratrum qui ducunt⁹ fraternales. Tertium gradū fa-

Linea
ascēdit
hū

Linea
descēdit
Intier

Linea
q̄ est
Maternalis

eunt dictorum fratrum nepotes. Et quartum nepotes: et sit
 consanguinitas per gradus computatur secundum appropi-
 quitatem et distantiam a communi stirpe. Et sic in eadem linea
 diversi gradus reperiuntur sed alteri comparata secundum pro-
 pinquitatem ad stirpem. Quia identitas et distantia nimia
 ab eo gradum consanguinitatis tollunt. Computatur
 autem gradus consanguinitatis dupliciter. Uno modo secundum ius
 re ciuilia. Alio modo secundum canonica. Secundum iura ciuilia
 duo fratres attinent in secundo gradu. Et filii duorum
 fratrum in quarto nam legalis computatio attendit descen-
 sum a communi radice ab utraque parte. Sed secundum iura cano-
 nica duo fratres attinent se in primo gradu. Et filii
 eorum in secundo gradu: quia secundum distantiam a communi princi-
 pio secundum iura canonica computantur. Vnde quarto gra-
 dus aliquis distat ab aliquo superiori radice tanto, di-
 stat ab aliquo descendente ab ipso superiori. Et quia non
 duo fratres immediate descendunt a patre suo nec distat
 ab eo nisi per unum gradum. Ideo duo fratres attinent
 sibi inuicem in primo gradu filii vero eorum distat a patre in
 secundo gradu. Et ideo attinent sibi inuicem in secundo gradu.
 Et sic ascendendo et descendendo in generatione et propa-
 gatione consanguinitatis. Et notandum quod quibus ali-
 qui sint in eodem gradu consanguinitatis vnus. tamen est
 magis consanguineus quam alter: sicut pater alicuius: et
 frater eius sunt in primo gradu consanguinitatis: quia
 et neutra parte cadit persona media tamen pater est magis con-
 sanguineus filio suo quam ipse filius fratri suo proprio quia
 duo fratres non attinent sibi nisi in tamen quia descendunt
 ab eodem patre et ideo certum aliquis est communi principio
 propinquior a quo consanguinitas descendit tanto
 est magis consanguineus quam non sit in propinquior
 ri gradu. Et secundum hoc patrum est magis consanguineus ali-
 cui quam nepos eius quam sint in eodem gradu. *Idem. Hunc*

De sacramento.

videamus quare consanguinitas impedit matrimonium contra
hædum et dirimit iam contractum. **B.** Ut naturalis amicitia et
affinitas inter consanguineos remanet. **S.** Scire debes
quod consanguinitas de iure naturali inter aliquas personas
impedit matrimonium. scilicet inter patrem et matrem filium et filiam. quia pa-
ter accipere filiam in uxorem et filiam matrem suam naturaliter ratio non
permittit quia cum vir et uxor ad paria iudicentur. Et tunc ad ac-
tum matrimonii absurdum esset ne personam rationi quod filia debe-
at adequari patri. Similiter quia vir est caput mulieris ratio non
permittit filium dñari matri. Similiter et de iure diuino quodammodo perso-
ne excipiunt. scilicet ille qui sunt in gradu. scilicet frater sororis et so-
ror patris vel matris: filia filii et huiusmodi. Et propter conserua-
tionem pudicitie que dicitur inter eos esse que dicitur in eadem conseruari
domo. Similiter de iure positivo quodammodo et persone a matrimonio
excipiuntur. scilicet consanguinei. Et hoc propter confederationem
et multiplicationem amicitie dum scilicet homo se habet ad con-
sanguineos uxoris sicut ad suos. Tunc hic multiplicatio
et confederatio amicitie preiudicium generaret si quis con-
sanguineam uxoris sue duceret in uxorem. Et sic secundum humanas le-
ges et ecclesie statuta plures gradus consanguinitatis a mat-
rimonio sunt exclusi. **R.** Qui sunt illi gradus qui a mat-
rimonio excluduntur. **B.** Secundum tempora diuersa diuersi gradus con-
sanguinitatis sunt exclusi a matrimonio. In principio ei legis
naturæ solus pater et mater a matrimonio repellentur. et non
aliæ persone: quia frater accipiebat sororem suam in uxorem: sed
nullomodo mater et hic accipiebat sororem propter pauca-
tatem hominum ut genus humanum multiplicaret. **R.** Postea vero
multiplicatio generis humano quia tunc concupiscentia uigebat
ad reprimendum eam in lege moysi plures persone excipiuntur.
scilicet frater soror uxor et pater vel soror et huiusmodi de quibus habetur
leuitici. xviii. Alios gradus autem lex illa non prohibuit sed
magis precepit. scilicet ut quis de cognatione sua uxorem ac-
cipiat ne confusio successionum esset. quis illi? populi

tribus et possessores erant distincte. Et cultus diuinus
 tunc temporis per successionem generis propagatus. In lege
 autem noua que est lex gratie et amoris plures gradus
 consanguinitatis sunt diuincti. id est diuersimode sunt di-
 uersa tempora que antiquitus versus ad septimum gradum
 consanguinitatis seruabatur nec infra poterat aliquid
 cum sua consanguinea matrimonialiter copulari. Et hoc
 fuit rationabiliter ordinatum quod ultra gradum illum memo-
 ria radice non habebatur. Si uero usque ad gradum illum
 prohibitio erat quod septiformi gratie spiritus sancti congruebat
 ut naturalis amicitia seruaretur: sed post modum cir-
 ca hec tempora ultima est restrictum ecclesie interdictum
 usque ad quartum gradum. Nec ultra quartum gra-
 dum et prohibitio ecclesie propter hoc quod ultra quartum gradum propter
 obliuionem et negligentiam consanguinitas non seruaba-
 tur. Et quod usque ad quartam generationem homines solebant ui-
 uere. id est non potuit sic memoria consanguinitatis deleri et
 sic quinto gradu possunt homines nubere nec infra quantum possunt
 prohibere matrimonium et si prohibent sicut separandi. Ad cogni-
 tionem autem graduum in quibus possunt haberi matrimonium et in quibus non: que
 sunt regule assignantur. Prima est persona addita persone
 per carnis propagationem addit gradus sicut filius patris et homo
 et hoc habet locum in linea ascendenti et descendenti. Secunda
 regula est quot persone sunt de quibus erit computatis in-
 ter medias unanimes tot sunt. Unde si quibus sint persone
 quattuor sunt gradus et hoc est habet locum in linea ascen-
 denti et descendenti. Tertia regula est quanto gradus
 persone de quibus queritur distantia consanguinitate toto gra-
 du distant inter se. unde nepos ex uno filio et pronepos
 ex altero distant inter se in secundo gradu ex una parte: et
 sex altera in tertio gradu. et hoc habet locum in linea transuer-
 sali seu collateralis. quarta regula est quanto gradu persona remo-
 tius distat a stirpe toto gradu distant inter se. Unde ne

sunt

Regule

2.

3.

4.

De sacramento.

pos ex vno filio ⁊ nepos ex alio distant in tertio gradu quous vnus illoꝝ sit in scdo ⁊ hoc silf hꝝ locum i linea transuersali seu collateralis. Quinta regula e qto gradu distat aliqua persona a stipite tanto gradu distat aliqꝫ descendentiꝝ ab eo ⁊ hec rla solu habꝝ locu vsqꝫ ad equitatis lineam vnde pronepos alicuiꝫ sicut in tertio gradu distat a stipite ipso ita ab omnibꝫ descendentiꝫ ab eo vsqꝫ ad tertiuꝫ gradu. Sed ab his q descendunt tertium gradum distat scdm q transcedens est remotior a coi stipite: qz gradus semp computari dz scdm distantiam psonne magis remote cum ratioe proximitatis ortu heat stipite. qz nulla pfoa e ppiquior collateralis quas stipiti. Nn psona que distat a stipite in quinto gradu distat etiam in quinto gradu a quoz in collateralis siue distat a stipite per vnu gradum siue per duos aut ptres ⁊ possit cum eo matrimonium phere. Et sic scias q in linea ascendetium in illo gradu licet matrimoniu phere: qz reputantur vna caro vn si ada viueret ⁊ nulla sibi nubere posset nec ipse vlli. In linea vero trasuersali seu collateralis vt dictum est non licet nubere vsqꝫ ad quartum gradum exclusiue. Sed vltra quartum gradum psona q distat a stipite potest nubere cum quoz collateralis: vt dictum est. Et sic pz quod sit consanguineitas ⁊ quot sunt gradus consanguineitatis ⁊ quot matrimoniu dirimit ⁊ impedit ⁊ causa quare. Et de hec consanguineitate ad presens sufficiant.

De matrimonio ⁊ affinitate.

Detrus. Qz affinitas ex consanguineitate seq vñ ideo de ipsa immediate michi dicas. Quod ex sanguineitate contrahit. S. Sicut supra dictum est naturalis amicitia fundatur super naturali coicatioe que comunicatio naturali dupliciter fit.

De sacramento matrimonii. Fol. 10

Uno modo per carnem propagationem et hoc dicitur consanguinitas
ut dictum est. Alio modo per coniunctionem ordinatam ad propaga-
tionem et dicitur affinitas unde affinitas fit mediante consanguini-
tate carnali coniunctione: et eam mutare in hoc differet
affinitas a consanguinitate. Et consanguinei attinent in
eodem genere attinentie et sunt participes eiusdem radicis et
sanguis igitur sint in diuerso gradu consanguinitatis. ut filii et p-
nepotes sunt in eodem genere attinentie et consanguinei igitur sint in
gradu differenti sed maiorem distantiam a radice ut di-
ctum est affinitate proprie affines non sunt participes eiusdem
radicis a nature: sed ab extrinseco veniunt per carnalem
copulam igitur sint in eodem gradu et sic consanguinitas non mu-
tat genus attinentie. igitur mutet gradum sed affinitas mutat
genus attinentie igitur non mutet gradum ipsius. Ad utat nupte
genus sed generata gradum. et sic omnes consanguinei viri sunt
affines mulieri: quam carnaliter cognouit et e conuerso
omnes consanguinei mulieris sunt affines viro a quo
cognita est: nec desint affinitas esse inter affines quibus
persona per quam contrahitur affinitas moritur. Et carnalis
copula viri vel mulieris per quam contrahitur affinitas non
citat huiusmodi affinitatem secundum quod est actu naturaliter con-
iungi. sed secundum quod est cognitum esse sicut non dicitur pater vel filius
secundum quod actu generari sed secundum quod est genitum eius sic mor-
tua vxore cognita remanet adhuc affinitas inter con-
sanguineos vxoris et viri et e conuerso: et sic patet quod af-
finitas causatur ex carnali concubitu. unde affinitas
sic definitur. Affinitas est propinquitas personarum ex
carnali copula pueniens omnino carens parentela. Et
bene dicitur ex carnali copula pueniens absolute quod af-
finitas ita bene datur ex concubitu fornicario sicut ex
natura et legitimo similiter bene dicitur omnino carens parentela
quod si quis cognoscit consanguineam suam non propter hoc dicitur
affinis sibi ipsi: quod affinitas requirit diuersitatem sicut con-

Affinitas

De sacramento

sanguitas est sicut similitudo qz nihil d: sibi ipse simile. Sicut nō est incōueniēs inter aliquas psonas eē eō sanguitate z affinitatē sicut psanguineus meus ex pte p̄ris duxit psanguineā meā ex parte m̄ris in vxorē et qz affinitas catur ex carnali copula q̄ fit ex cōmixtiōe seminū / iō q̄ cubit⁹ q̄ est p̄tra naturā z extra ordinaria pollutio nō cāt affinitatē cū nō hēat p̄mixtiōnē seminū ad gnationē ordinatā. Similiter cū vir et mulier efficiantur vna caro per seminū cōmixtionem iō quicumq; claustrū pudoris luaserit vel fregerit nisi seq̄tur seminū cōmixtio n̄ pp̄ hoc cā f̄ affinitas. Notā dū ē eēt qz affinitas sicut catur rōe societatis z viculi cōiugalitatis / iō in ip̄o p̄ctū m̄rimoniū p̄ v̄ba de p̄nti āte carnalē copulā affinitas contrahitur. Ex sp̄salib⁹ aut̄ puris nō p̄heret pp̄rie affinitas. sed qd̄dā affinitati sicut qd̄ d: publice hōestatis iusticia de q̄ iferi⁹ dicit. Sciēdū ē etiā qz rex affinitate non gnatur affinitas sicut antiquitus erat. Similiter sciēdū qz in affinitate sunt ḡdus sicut i cōsanguitate z tot sunt ḡd⁹ affinitatis quot sunt ḡd⁹ cōsanguinitatis z impediūt m̄rimoniū. Ad cui⁹ euidētiā notādū ē qz affinitas p̄cedit m̄rimonium aut seq̄tur. Si p̄cedat m̄rimoniū ipedit p̄hēdū et dirimit cōtractū / p̄ illā affinitatē p̄ctā: verbi gr̄a. Aliq̄s vult cōtraherē cū maria z p̄us coguerat carnalit̄ eius cōsanguineā in p̄mo gradu aut sc̄do: aut tertie / vel in q̄rto iā fact⁹ ē affinis marie: nec pōt eā h̄re in vxorē / z si eā postea accepit sepand⁹ ē ab ea. Si vero affinitas superueniat m̄rimonio iaz cōtracto / non dirimit m̄rimonium contractū. sed tamē persona ex cuius concubitu affinitas contraherē puatur a petitione debiti z non a redditione. Sicut vir postq̄ cōtraxit m̄rimoniū cū vxore coguit cōsanguineā vxoris sue pdittus petendi debitū carnalis copule. sed tenetur reddere

debitū vxoꝝ petēu māifeste vel inſp̄tatie ſ. p̄ aliqua
 ſigna p̄z igit̄ qd̄ ſit aſſitas ⁊ q̄ m̄rimoniuz ipedit ⁊ di
 ſinit. ¶ Quō p̄cedēdū ē ad dirimēdū m̄rimonium
 inter aſſies ſeu conſāguineos. ¶ Scire debes q̄ m̄ri
 moniū ſctū int̄ aſſines ſeu cōſanguineos p̄ diuertiū
 ab eccleſia dirimī ⁊ ideo ē qz oē vinculuꝝ ſocietatis
 qd̄ cū pctō eſt ſtare nō p̄t ⁊ ab eccleſia eſt ſepandū cū
 eccleſia oībꝝ modis pctā obedire conatur. Tale aut̄
 ē m̄rimoniuz i ḡdu p̄hibito p̄tractuz. ſ. conſāguinitatis
 vel aſſitatis iō ab eccleſia ē dirimēdū ⁊ diſſoluēduꝝ. Hec
 pōt h̄mōi m̄rimoniū p̄ diuturnitate t̄pis p̄ſcribi nec
 ratificari. ¶ Quia illa q̄ ſine pctō fieri nō p̄nt nulla p̄cri
 ptōe firmāf: qz diuturnitas t̄pis pctm̄ nō minuit ſed
 auget vt d̄t innocētꝝ. Ad dirimēdū aut̄ h̄mōi m̄rimo
 niū p̄t p̄cedit p̄ viā accuſatiōis. ſz tal̄ acūſatio d̄z fie
 ri p̄ p̄tes / qz ſi extranei accuſarē p̄tibꝝ tacētibꝝ ⁊ p̄
 p̄nq̄s tanq̄ ſuſpicioſi h̄rētur q̄ ex malicia hoc face
 rēt ſeu malivolētia ⁊ iō p̄ p̄tes aut̄ p̄p̄q̄s ē talis p̄
 batio faciēda. ¶ Et p̄p̄q̄ meliꝝ ſciunt cōgnationē
 ſeu aſſinitatē q̄ extranei. Hec op̄z q̄ ille qui talē ac
 cuſationē facit obliget ſe ad penā talionis. ¶ Penā
 talionis h̄z locum qñ̄ perſona accuſatur de crimine.
 ¶ Quia tunc accuſatur vel aḡr per purgationē eius qui
 accuſatur. ¶ S̄z hic ſolum accuſatur factuz qd̄ ē illici
 tum ad ipediēdum illud. Et ideo p̄ſona accuſans ta
 le matrimoniū ad nullā penā ſe obligat. Si ſc̄o ille q̄
 ſcit impedimentum nō accuſauerit illud cuiꝝ illud ſci
 uerit vel audierit ſi velit vlt̄erius accuſare non eſt au
 diendꝝ nec amittendꝝ ad accuſanduz. Et hoc totum
 h̄f extra de hiis q̄ p̄nt matrimoniū accuſare cum tua.
 Sil̄ in hac cā p̄cedendū eſt per teſtes: ſicut in aliis
 cauſis tñ̄ vt dicūt iuriſte. Multa ſp̄ūalia inueniunt̄ ſi
 hac cā q̄ in aliis cauſis non obſeruantur. S̄z q̄ ideoꝝ

De sacramento

pōt esse accusator ⁊ testis ⁊ q̄ nō iuraf de calūnia. cū
sit cā spūalis ⁊ q̄ cōsanguinei admittunt ad testificā
dum. Et q̄ non seruat ordo iudicarius oīno: q̄ tali
denūciatione factā pōt cōtumax excōicari, lite nō p̄te
stata. Et v̄z hic testionū de auditu. Et post publica
tionē testiuū testes p̄nt induci. Et hic totū fit vt pctm̄
tollat qd̄ ex tali coniunctione pōt esse. Aduertandū
aut̄ est q̄ ecc̄.ia nō intendit aliquē priuare suo iure si
decepta fuerit p̄ falsos testes ⁊ ad sepationē m̄rimo
ni p̄cesserit. Altera p̄sona suo iure spoliata d̄z ei fie
ri restitutio etiā si alter cōiugum votū emiserit ita t̄n̄
q̄ ille q̄ tale votum emiserit non d̄z petere debitum
sed solum reddere. ¶ Item notandū q̄ q̄n̄ alter con
iugū agit ad reintegrationē m̄rimoni aut agit peti
torio aut possessorio si petitorio vel vir petit vxorē si
ibi restitui in iudicio dicēdo q̄ est ei⁹ vxor illa negāte
p̄mo debet exceptio mulieris audiri q̄ p̄bata p̄ri
mit primā q̄stionē ⁊ eadē ē etiā rō de vxore si petit vi
rū. ⁊ vir neget ⁊ exceptio viri primo d̄z audiri qua ē
p̄bata p̄mit p̄mā q̄stionē ⁊ absolut⁹ ē ab illa questio
ne. aut alter agit possessor s. q̄n̄ supponit q̄ vxor ei⁹
sit vel ip̄e sit vir suus ⁊ q̄ cohabitauerit cuz ea vel ea
cū eo tāq̄ coniunx petit sibi restitui vel illa eū. ⁊ ille
vel illa q̄ petit̄ confitetur m̄rimoniū s̄z exceptionez p̄
ponit contra restitutionē añq̄ p̄bet̄ exceptio d̄z fie
ri restitutio spoliato petēti eā / vel vxori petenti eum
Excipiunt̄ t̄n̄ quoz cas⁹. Prim⁹ ē si obijciat̄ fornica
tio publica p̄ petentem. Scd̄s si obijciatur consāgu
nitatis lege diuina p̄hibita incō tinēti probāda. t̄n̄ si
differatur p̄batio op̄z fieri restitutionem presentiaz
⁊ ille qui habet conscientiam de consanguinitate nō
debet alteri reddere debitum. Tertius casus est si ob
ijciatur exceptio rei iudicate ⁊ qua non fuit ap̄

pellatū qñ. s. lata ē snia diuortu: z nō fuit appellatū
 de ea tūc p̄mo d̄z cognosci de p̄ma snia añ q̄ fiat res
 titutio. Quart⁹ casus est qñ tanta est seuitia illius
 qui petit sibi restitutionem q̄ pōt non secure z absq̄
 periculo ille qui petit cū eo manere: sicut vir cū p̄se
 qui v̄rore odio capitali vel mulier p̄sequit virū in
 mortē ei⁹ p̄curando. Quint⁹ casus est qñ ille q̄ agit
 spoliavit aliū iuste z sine iur̄ ordine z hoc fit qñ obis
 cit̄ alteri⁹ spōsi vel alteri⁹ spōse exceptio: tūc em̄ op̄z
 q̄ spoliat⁹ restituat̄ z q̄ debeat fieri restitutio. notā
 dum est etiā q̄ cū accusationes plures ex malivolē
 tia fiāt si duo fr̄es duas sorores duxerūt in v̄rores et
 p̄ accusationē vn⁹ fr̄z sep̄at̄ a coniugio. alteri⁹ sororis
 p̄p̄t̄ p̄sanguinitatē: alij duo p̄p̄t̄ hoc nō sunt separā
 di qz in foro p̄tētioso res inter alios acta alij nō p̄iu
 dicat z si vn⁹ frater repellat̄ a m̄rimonio p̄p̄t̄ hoc nō
 est ali⁹ repellend⁹ qz p̄ falsos testes potuit separari
 Hec p̄pter hoc op̄z q̄ ille qui remanet in m̄rimonio
 suo conscientia suam informet ex his q̄ facta sunt fr̄i
 suo. Verūtñ circa hoc est distinguendū q̄ ille qui ma
 net in m̄rimonio h̄z certā p̄scientiā de impedimento
 circa illud m̄rimoniū p̄bato z tñ nō d̄z debitū rede
 re aut petere aut solum h̄bz opinionem z sic potest
 reddere z petere. sic igiṯ patet de diuortio faciēdo z
 separatione m̄rimoniij p̄pter affinitatē z consangu
 nitatē. De diuortio aut̄ faciēdo p̄pter alias causas
 inferius dicentur capitulo de crimine.

Questus. **Q**z publice honestatis iusticia q̄dā ho
 nestatē z similitudinē h̄z ad affinitatē iō p̄nr de
 ea michi q̄ s̄ sit z vñ cauetur et quō impedit m̄rimo
 niū. **S.** Publice honestatis iusticia z p̄p̄nitas ex
 sponsalibus proueniens robur trahens ecclesie insti
 tutione p̄pter eius honestatem: differt autem publico

De sacramento

et honestatis iusticia ab affinitate quod dicitur est affinitas per carnalem copulam per hoc per consensum per verba de futuro expressum: vel per verba de presenti ante carnalem copulam subsecuta. Unde post primu septenniū publice cāf honestatis iusticia cū ēt spōsalia ut dicitur est supra. c. xxiii. nō teneant nisi forte pacto septenio puer illa spōsalia q̄ añ septeniū cōtraxerat ratū fuerit: et approbauerit. impedit at publice honestatis iusticia in finoniu quē ad modū cōsanguinitas et affinitas et h̄z eodē grad⁹ vñ si q̄s despōsauerit puellā. vii. annorū vel ultra per verba de futuro seu de presenti tpe nubili qūuis eā carnalit nō cognouerit: tñ null⁹ de cōsanguinitate ei⁹ eā carnalit poterit h̄re in vxorē vsq; ad. iiii. gradum nec ipse aliquē ipsius puelle cōsanguineā vsq; ad. iiii. gradus et si contraxerit separēd⁹ ē et hoc habet in decre. xxvij. ca. q. ii. Si q̄s vxorē despōsauerit et hoc idē dicitur Julius papa ibidē. si q̄s vxorē despōsauerit vel subarrauit: et siue p̄ueniēte de mortis siue irruētib⁹ quibuscūq; alijs causis mīne eā cognouerit neq; supstes ei⁹ frater neq; vllus de cōsanguinitate eius eandē sibi in vxorē tollat vllō tpe nuncq;. Scias tñ q̄ qūuis quidā sentierint q̄ si per impedimentū legitimū sponsalia ad nichilū redigant nec inde oriri asserūt publice honestatis iusticiā cum sponsalia ppter impedimentum dicerent eē nulla q̄ postmodū poterat alter illoz cōsanguinei alteri⁹ in finonialiter copulari. Bonifacius tñ. viii. li. vi. de sponsalib⁹ contrariū determinat cui totaliter est adherēdum q̄ si consensus fuerit et in sponsalibus illis lz nulla viderint sponsalia sunt tñ sponsalia ppter consensum et cānt publice honestatis iusticiā et impediūt sequētia sponsalia et non pcedētia verba cui⁹ hec sunt ex spōs'alib⁹ puris et certis ēt si cōsanguinitas aut affinitas aut religio aut alia qūuis rōe fuit nulla dum mō non sint nulla ex consensu defectu

oritur efficax ad impediendū & dirimendū sequentia sponsalia vel m̄rimonia nō aut ad p̄cedētia dissoluēdam impedimentū iusticie publice honestatis quare ille pri⁹ publice p̄traxerit & postmodū cū sc̄da prioris consanguinea idē fecerit ex rigore priorū sponsalioꝝ q̄b⁹ p̄ publice honestatis iusticiā ex sc̄sis sponsalib⁹ subsequētā minime derogat & sic ad m̄rimonium p̄hēdū euz priā remanet obligat⁹. Itē statim subdit q̄ p̄ sponsalia sub cōditiōe nō ipedit sequēs m̄rimonium añ cōditiōe cōpletā p̄pter publice honestatis iusticiā dicēs ille p̄o q̄ spōsalia cū aliq̄ muliere contrahit si postmodū añ conditionis euētū euz aliq̄ p̄oris cōsanguinea p̄ p̄ba contraxerit de p̄nti euz sc̄da remanere d̄z vt ex sponsalib⁹ cōditionalib⁹ añ cōditiōe exntē sicuti ex cōsensu nō h̄ntib⁹ & in certis nulla publice honestatis iusticia oriat̄. Sic ergo p̄z quisit publice honestatis iusticia et q̄ tollit matrimonium et impedit & hoc q̄stum ad carnalem copulam.

¶ De cognatione spirituali.

¶ **Et**rus. Hunc de cognatione spirituali michi dicas quō & ex quibus p̄h̄it & quō ipedit m̄rimonium. **B.** Spūalis cognatio ē p̄pinq̄tas ādā p̄sonaz p̄ueniēs ex sacramēti datione vel ad illi⁹ iutētione sicut baptisans & suscipiēs de baptismo vterq̄e p̄ter spūalis baptisati. Contrahit autē cognatio spūalis ex duob⁹ sacramentis solum. s. sacramēto baptismi et sacramēto cōfirmationis et non ex alijs sacramentis. s. sacramēto ordinis vel penitētie quia filius sacerdotis potest contrahere euz illa quam sacerdos pater eius audiuit de confessione et ex baptismo & confirmatione generatur solum spiritalis cognatio que solum ex baptismo & confirmatione habet fieri. Ex cathecismo autē non impedit̄

J. iij.

spirituali
cognatio
est

De sacramento

matrimonium cum non fit sacramentum sed magis sacramentalis et ideo matrimonium non dirimit sed debilitat et vix impedit contrahendum. **¶** Quomodo et qualiter impedit cognatio spiritualis matrimonium. **¶** Scias quod cognatio spiritualis aut precedit matrimonium aut sequitur si precedit sic impedit matrimonium contrahendum et dirimit iam contractum matrimonium. si autem sequatur iam contractum matrimonium tunc vinculum matrimonii non dirimit sed actum matrimonii. scilicet petitionem et redditionem debiti quoniam impedit quod si cognatio spiritualis inducatur causa necessitatis sicut pater vel mater in necessitate baptizat proprium filium in articulo mortis et non sit quod alius qui possit baptizare eum nisi pater aut mater tunc non impedit matrimonii actum. nec ex parte patris nec ex parte matris. **¶** Si vero illa cognatio spiritualis contrahitur extra casum necessitatis si hoc ex ignorantia fiat et non ex fraude sicut cum baptizat filium suum quem non credit esse filium. sed magis alienum et diligentiam adhibuit: tunc ex neutra parte talis etiam cognatio spiritualis sequens actum matrimonii non impedit si vero fiat ex malicia et fraude sicut cum quis baptizat filium suum scienter ut elongetur a sua coniuge vel ex alia malicia tunc ille qui baptizat vel cuius actu contrahitur illa cognatio spiritualis. quod scilicet filium suum accepit isto amittit petendum debitum. sed tenetur alteri petenti reddere debitum qui non est in culpa quod ex culpa et malicia illius non debet alter incommodum reportare nec innocens privari suo iure si vero ambo coniuges fuerint in culpa debet separari quo ad thorum non quo ad vinculum. **¶** Et sic patet quod cognatio spiritualis impedit matrimonium et dirimit et quomodo. **¶** Inter quas personas contrahitur cognatio spiritualis. **¶** Inter quatuor personas. Ad cuius evidentiā scias quod tres sunt species cognationis spiritualis una est paternitas que contrahitur inter baptizantem et baptizatum inter confirmantem et confirmatum vel suscipientem et susce-

ptū. Alia dicitur paternitas que contrahitur inter generatē
 carnalr. s. p̄res et m̄fes et regeneratē spūalr. s. baptisā
 tē et suscipiētē. Tertia dicitur fraternitas spūalis que dicitur
 iter gñatū carnalr a p̄re spūali et regñatū spūaliter
 Itē ip̄es cognatiōis spūalis que dicitur p̄nitas impedit
 m̄rimoniū et dirimit in d̄ctū qz p̄r spūalis nō pōt h̄re
 filiōlā suā que ē ex ei⁹ filia spūalis nec fili⁹ spūalis ma
 trē spūalē et sicut ī gñatiōe carnali pater et mater nō
 p̄nt cōtrahere matrimonius cum filiis suis sic nec in
 cognatione spirituali. Quia baptisans se h̄z vt p̄r et ge
 rit personā xp̄i et suscipiens se h̄z vt mater et gerit p̄
 sonam ecclesie vt dictū est de baptisimo. ca. iiii. Et idē
 isti duo excludunt a matrimonio respectu filiorū spi
 ritualiūz. similiter sc̄da spēs qua dicitur cōpaternitas ex
 cludit a matrimonio vtrosqz parētes tā carnales q̄z
 spirituales qz p̄r carnalis nō p̄t habere in vxorē ma
 trē spūalē filij tui que est ei⁹ cōmater nec pater spiritua
 lis ei⁹ cōmatrē que est mater carnalis filioli sui. similiter
 tertia spēs cognatiōis spiritualis impedit matrimo
 niū scz fraternitas que excludit oēs filios et filias: siue
 añ natos siue post natos p̄ris et m̄ris spūalis et hoc
 solū respectu p̄sone illi⁹ que solū in baptisimo vel in cō
 firmatione cognatio spūalis est d̄ctas. s. filioli vel filio
 le Quia om̄s alij filij vel filie parentum p̄nt d̄here ma
 trimoniū cum filiis et filiabus p̄rnoꝝ cū per ip̄os nulla
 cognatio spūalis d̄hitur. Et sic p̄tz qz cognatio spūa
 lis impedit matrimoniū d̄hendū: et dirimit d̄ctum in
 personas predictas. s. inter spūales parētes inter fi
 lios carnales et spūales p̄ quos cognitio spūalis cō
 trahitur solūmō et nō inter alios. Et sic sunt quattuor p̄
 sone excluse a m̄rimonio p̄ cognatione spūali. s. p̄res
 cōpatres filioli et filij carnales cōpatrū. *Id.* Hūc qd
 pōt cognatio spūalis ab vno coniugum cōtracta in

*qz p̄sone
 exclu. p̄. a
 matre.*

De sacramento

aliū trāsire vt si vir absente ei⁹ vxore vel vxor absente viro leuet vel baptiset puer. ¶. Nūqd alī coniugū absens efficit ppat⁹ ⁊ pfn⁹ pueri rōe alteri⁹ cōiugis. **S.** Quōs sic ⁊ quōs non. qz tm̄ iste mod⁹ cognatiōis indirecte sumit: ⁊ nō directe sicut ē ille q̄ ē int̄ baptisatē ⁊ baptisatū. seu suscipiētē puer ⁊ parētes carnales pueri. Sz ē indirecte p fctm̄ alteri⁹ coniugis altero absente. Hō notādū ē qz si alī coniugū leuet puer alteri⁹ sine suo ppari coniuge añqz m̄rimoniū ei⁹ fuerit in eos carnalit̄ cōsummatū sz solū p vba d̄ pnti cōfirmatū sic ille absens ē p sui coniugis actionē nō q̄ h̄c spūalē cognationē qz nōdū effect⁹ ē vna caro cū eo q̄ puer leuauit aut baptisauit qz p vnctionē carnis sequentē non trāsit ad vnionē spūalis pcedētē. Si hō leuauit vel baptizauerit puerū post m̄rimoniū cōsummatū p carnalē copulā sic distinguit qz cognatio illa spūalī q̄ h̄c p actionē vni⁹ coniugis alteri⁹ filiū de sacro fonte suscipiētis sic trāsit cognatio spūalis ab vno coniuge in aliū cū sit vna caro qz suas actiōes cōdicant lz non cōdicent suas passiones vbi gr̄a Joānes ⁊ maria cōiuges sunt vna caro p carnalē copulā coniugalē p ma. eoz cōsummatū Maria suscepit de sacro fonte puerū duoz coniugū. s. martini et berthē ioāne viro suo ignorāte ⁊ absente vel ecōuerso Joānes suscepit puerū ⁊ maria ignorāte p actionē illi⁹ marie ioānes efficit cōpater martini ⁊ berthē. ⁊ ecōuerso Maria fit p̄mater p̄dictoz p actionē ioānis nec p̄t post mortē marie berthā cū ioāne m̄rimonialit̄ copulari nec martini⁹ cum maria post mortē ioānis nec ēt cū baptizato p̄t cōiunx q̄ absens fuerat copulari aut illa cognatio spūalis q̄ h̄c fctm̄ alteri⁹ puerū vni⁹ coniugis suscipiētē ⁊ tunc an ille puer est eoz coniugio ⁊ sic nō pōt absens vt dictū est cum leuante puer m̄ri

moniū q̄here filii cū suscipiēte. aut puer nō ē ex eorū
 cūiugatio s; ex alioz sic p̄t cuz suscipiēte puerz alē cō
 iunx cui⁹ puer non ē m̄rimonialit̄ copulari qz sic non
 trāsit cognatio spūalis a m̄re in viz nec ecōuerso vt
 si berthā leuauerit puerz marie quē habuit ex alio q̄
 a ioāne post mortē marie pot erit ioānes cuz berthā
 ma. copulari. p̄. que michi vel cui⁹ mea natū fōte le
 uauit. Nec mea cōmater fieri mea nō valet vxor. Si
 q̄ mea p̄r non ex me fōte leuauit. Nāc postfctā mee
 iō me nutrabo: h̄re. Notādū est et q̄ inter suscipien
 tē puerz leuātēz baptizatē nulla cognatio spūalis cō
 trahit̄ neāter eos aliqua p̄ paternitas nec cognatio
 spūalis ē. s̄r̄ inter viz z vxorē suā si s̄r̄ leuāt puerum
 de sacro fōte nō p̄trahit̄ aliq̄ p̄ paternitas nec cogna
 tio spūalis. s̄r̄ vt dcm̄ est nec inter eos z baptizantē
 Etia si plures leuāt puerz nō p̄p̄ hoc q̄ h̄it̄ inter eos
 aliq̄ cognatio spūal̄ nec p̄fnitas. qz vn⁹ sol⁹ ad leuā
 dū sufficit s; solū inter parentes carnales pueri z sus
 scipiētes de sacro fōte est cō paternitas. p̄. Un⁹ sp̄
 erit p̄ pater spūalis Alē carnalis nec fallit regula ta
 lis. z hec de cognatione spūali ad p̄ns tibi sufficiāt.
Petr⁹. Nunc de cognatione legali ad p̄ns mihi
 dicas q̄ sit z quō m̄rimoniiū ipediat. S. Cognā
 tio legalis ē p̄ pinq̄tas ex adoptiōe pueniēs. Adop
 ptio aut̄ ē extranee p̄sone i filiū vel nepotē vel deia
 ceps legitima assūptio vñ vbi natura deficit in ḡna
 tiōe filioz: ars supplet defectū p̄ adoptionē et nota
 q̄ cū p̄p̄iqu⁹ succedat i hereditatē iō p̄p̄iqu⁹ nō ado
 ptat̄. s; extrane⁹. Et sic vir p̄t adoptari i filiū. Ita z
 mulier p̄t adoptari i filiā v̄l neptē. M. Que sūt p̄sōe
 q̄ p̄nt adoptat̄. p̄sōe libes q̄ p̄nt d̄h̄ditate sua d̄sp̄o
 ner̄. vñ sui nec iuuenes ifra. xv. ānos et mulieres nō
 possunt aliquē adoptare i filiū vel nepotē nisi ex spe

De sacramento.

ciali p̄cessiōe principis. Illi ēt q̄ h̄nt p̄petuum īpedi-
mētū filioꝝ ḡnatiōis sicut sūt frigidī nō p̄nt adopta-
re qz nō indigent solatio filioꝝ s; illi q̄ habuerunt li-
beros ⁊ amiserūt vel q̄ nō habuerūt p̄p̄ impedimētū
accīdale ⁊ nō p̄petuum ⁊ habere potuerūt tales p̄nt
adoptare filī iunior senior adoptare nō pōt sed opz
adoptās p̄cedat ip̄e adoptatū tāto quāto potuisset
ip̄m naturalit̄ ḡnat̄ se. xviii. annis. Et q̄ adoptās
d; sup̄ adoptatū dñari qd̄ nō ēt p̄ueniēs si iunior se-
niorē adoptaret. ¶ Quō sit adoptatio. ¶ Sicut ē
duplex ḡnatio q̄dā naturalis ⁊ imp̄fecta sic est eozū
filioꝝ in fornicatōe ḡnat̄ ⁊ tales nō p̄cipāt ī here-
ditatē p̄ris. Alia est ḡnatio p̄fecta fit in m̄rimonio ⁊
tales sūt heredes p̄ris. ita ēt ē duplex ḡnatio ⁊ ado-
ptatio legalis. q̄dā imp̄fecta ⁊ simplex ⁊ sic nō trāsīt
adoptat⁹ ī pt̄ate adoptātis. Et isto mō q̄libet ado-
ptare p̄t quelibet ēt sine auctoritate p̄ncipis s; solū
auctoritate alicui⁹ m̄grat⁹ talis adoptat⁹ nō trāsīt
nec succedit ī hereditatē adoptātis: nec adoptās te-
nēt tali adoptato dimittere aliqd̄ in testamento suo
nisi velit. Est aut̄ alia adoptatio p̄fecta q̄ non fit nisi
auctoritate p̄ncipis: nec sic adoptare pōt nisi ille qui
est sui iuris ⁊ sic succedit adoptat⁹ in hereditatē ip̄i⁹
adoptātis bonis ei⁹. Et talis adoptatio d̄f̄ abroga-
tio vel adozatio p̄fecta ⁊ imp̄fecta q̄ dicit̄ abrogatio
in quattuor d̄nt. Primo q̄ ille arrogat⁹ ē sui iuris: s;
adoptat⁹ ē q̄ ē alieni. Secūdo qz arrogat⁹ trāsīt ī pt̄a-
tē arrogātis s; adoptat⁹ nō. Tertio arrogat⁹ h; de
necessitate legitimā pt̄ē vel successionē ī bonis arro-
gātis siue eū emācipiet siue decedat d; ei quartā par-
tē bonoz suoz relinq̄re vt legitimā suā: est adoptat⁹
nō. habet in bonis adoptantis legitimā. nec tenēt ei
aliqd̄ reliq̄re. Quarto arrogatio nō fit nisi auctori-

De sacramento.

uare p̄p̄riū filiū d̄ sc̄ro fōte. t̄tiū ē vxoriciidiū q̄ post
dicef. q̄rtū ē rapt⁹ aliene spōse. q̄ntū ē interfectio p̄s
byteri. sexto q̄n aliq̄s p̄niam solēnē facit ī istis īpedif
m̄rimoniū q̄hēdū sed nō dirimit iā q̄ctū. Q̄n si velit
ille q̄ h̄z aliq̄s p̄dictoz īpedimētoz ī se p̄ licētiā eccle
sie d̄z q̄her̄ nec p̄hibet̄ ei cuz de piculo ei⁹ icōtinētie
tief. Notādū igit̄ q̄ illi duo casus. s. incest⁹ et leuare
puerū de sacro fōte sic iā supradictū ē ca. xxij. dupl̄
p̄nt̄ p̄tigere aut añ ma. cōtractū. s. cū aliq̄s cognouit
aliquā mulierē ⁊ postea vult q̄here cū sua consanguī
nea vel leuat puerum de sacro fōte añq̄ q̄hat cū m̄re
pueri. sic īpedit m̄ri. cōtractū ⁊ consāmatū s̄z ius pe
tēti debitū pdit. s̄z tēct̄ reddere illd̄ alti cōiugi petēti
vt vcm̄ est. Alia ē sūt plura etiā sicut p̄hibitio eccle
sie. ⁊c. de q̄b⁹ d̄ctm̄ ē s̄/cris s̄o q̄ īpediūt m̄rimonium
q̄trahēdū ⁊ dirimūt iā q̄ctū tria sūt. p̄rimuz est q̄n a
dult̄ machinat̄ cuz effectū ī mortē viri legitimi adul
te vt postea m̄rimoniū q̄hat v̄l ecōuerso vel vir ī vxo
rē Si postea m̄rio. q̄hent ⁊ cōiungātur d̄z m̄rio. Dirim
ni. Si vir ī mortē vxoris īsidiat̄ vel vxor ī morte s̄i.
p̄rio rōe culpe qz adulter q̄heret cuz adul̄a vel illa
cū adul̄o. p̄mū ē pctm̄ magnū qz sc̄d̄z leges ciuiles ī
actu ip̄o liceat eā īficere cū penā lex īfligat. Sc̄dm̄
ē q̄ui⁹ pctm̄: sed tertiū grauissimū: duo p̄ma īpediunt
m̄rio. cōtrahēdū sed nō dirimūt iā cōtractū sed t̄tiū
īpedit simpl̄ cū q̄cūq̄ ⁊ dirimit q̄ctū cū adul̄tia s̄z nō
dirimit q̄ctū cū alia p̄sona. Sc̄dm̄ crimē ē q̄n viuēte le
gitimo cōiuge p̄stat fidē adul̄ cū adul̄a de m̄ri. q̄hē
do p̄ s̄ba de futuro q̄ ducet eā ī vxorē p̄ mortem s̄i
legitimi et p̄ mortē vxoris legitie ip̄ius adulteri: et
hoc itelligit̄ q̄n scit eā h̄fe vir̄ vel ip̄a cū h̄fe vxorem
ita q̄ vterq̄ scit īpedimendtum p̄p̄t̄ qd̄ nō p̄nt̄ simul
copulari: qz aliter non dirimeref̄ m̄ri. postq̄z esset cō

tractū. Tertius crimen est qñ a adulter defacto p̄ s̄ba
 de p̄nti p̄trahit m̄rimoniū viuēte legitio viro ad adul
 tere vel vxore legitima adultere. Est sic dirimif m̄ri
 moniū: et hoc intelligif qñ vterq̄ scit ipedimētum s̄
 aut vir h̄ns vxorem legitimā p̄trahit de fctō m̄rimo
 niū p̄ s̄ba de p̄nti cū aliq̄ muliere nō p̄iugata q̄ igno
 rat vtz ille vxorē h̄ret vel ecōuerso p̄t in eos p̄ mor
 tem legitimi viri vel vxoris legitime m̄rimoniū confi
 sere dū tñ ille q̄ solutus erat fuerit insci⁹ crīs z q̄ b̄da
 fide p̄rit z q̄ de nouo cōsentiat m̄rimoniū dū ad eius
 noticiā p̄uenerit. Et hoc itelligif ēt si nulla fuerit it̄
 eas carnalis copula subsecuta viuēte legitio cōiuge
 qz sic nō liceret cōiūgi m̄rimonialr̄ vt h̄r extrad̄ eo q̄
 durit i m̄rimoniū illā quā i adulterio potuit si q̄s vxo
 re simili hoc itelligif si nō eēt machiat⁹ i mortē legi
 tie cōiugis: vt d̄r ibidē. veniēs ad p̄ntiā. Et p̄z q̄ s̄c
 criā q̄ tñ m̄rimoniū ipediūt z q̄ ipediūt z dirimūt m̄ri
 moniū. ¶. Hūqd̄ p̄t vir p̄p̄ crimē adultij vxorē dimi
 ttere z alci nubere. ¶. Vir p̄t vxorē dimittē cā adultij
 cū manifestus sit vt pote iuēt eā solā cū solo z loco
 z t̄p̄e suspecto z nudā cūz nudo z sic i q̄tus ad thoz
 p̄t eā dimittē vñ pōt eā accusare z celebrabif it̄ eos
 diuortiā p̄ ecclīā nec tenet vir reddere debitū i ipi pe
 tēti z sepabunf q̄ ad thoz non tñ q̄ ad viculuz qz vicu
 lus m̄rimoniij p̄petuus ē z māet q̄ diu ābaviterit noc
 p̄t p̄p̄ diuortiū alci alci eoz nubere. ¶. P̄t sp̄ vir
 vxorē fonicariā dimittē. ¶. Septē sunt casus i q̄bus
 non l̄s viro vxorē fonicariā dimittere. ¶. Prim⁹ est si vir
 etiam fuerit fornicatus. Scd̄s est si vir prostituerit et
 duxerit eā ad fornicādus. Tertius est qñ vxor credit p̄
 babilif viz suuz esse mortuum z alteri nubit z altero
 redeunte ab illo recesserit cum que posse a nupserat.
 Quartus est cum est ab alio cognita sub spe viri

7. casus i q̄bus
 vir fornicatus
 caruā cor
 p̄ā nō dim
 ittet

eulū: qz ipſis viuētib⁹ vt dictū eſt ſp manet vinculus
 matrimonij nec pōt alī altero viuēte alij nubere. ¶
 Hūqđ post diuortiu pōt hō vxorē fornicatē recōſilia
 ri ſibi. **S.** Si vxor post diuortiu de peccato ſuo pēitē
 tiam ſuam fecerit et emēdata fuerit pōt eā vir recon
 ſiliare ſibi et teneſ ad virū reddere et ei debitū redde
 re ſi petat qz diuortiu datum fuit in penas adulterā
 tis ⁊ iſauorē eius qui fidē ſeruauit ſi vero post diuor
 tiū i corrigibilis permāſerit ⁊ nō voluerit emēdari nō
 d⁹ eā vir ſibi recōſiliare ne ſui criminis p̄ticipes videat̄
 ſi hō cōtigerit qz vir p⁹ diuortiu fornicauerit qui p⁹
 ante diuortiu innocēs erat p vxorem ſuā q̄ pri⁹ forni
 cata fuerat nō pōt cogi ad recōſiliatiōnē tñ iudex ex
 officio ſuo d⁹ eum cogere ad recōſiliādū vxori p hoc
 ca ueatur piculo aie ei⁹ ⁊ ſcādalo ⁊ eodē mō agit de
 vno adultero ante diuortium ſicut de vxore dictū eſt
 ¶ **Q.** Filij legitimi p̄bantur ex actu fornicario ⁊ le
 gitimi ex vero m̄rimonio iō de talib⁹ aliq̄ tulū michi
 dicas. **S.** **Q.** duplex ē ſtat⁹ filioꝝ quidaꝝ ſunt nat̄a
 les ⁊ legitimi: ſicut illi qui nati ſunt in matrimonio le
 gitimo ſolemni cōiūctoꝝ bona fide Alij ſūt filij natu
 rales ⁊ non legitimi vt illi q̄ ſūt nati ex fornicario ꝑcu
 bitu ſicut ex concubina Alij ſunt legitimi ⁊ nō natu
 rales ſicut ſūt filij adoptiui Alij ſūt quo nec legitimi
 ſunt: nec naturales vt illi q̄ in adulterio nati ſunt ⁊ de
 inceſtu et tales dicūtur ſpurij: tales autē naſcūtur et
 cōtra legē poſitiuā nō cōtra legē nature exp̄ſſe qz hō
 ignorātia excuſat illicitū cōcubitū ap̄ctō niſi ſit igno
 rātia culpabilis iō q̄ ꝑtrahūt bōa fide i facie eccleſie
 q̄uis ſit impedimētū m̄rimonii dū tamē cōiuges ab
 ſſua culpa illd̄ ignorē nō peccāt nec eozū filij ſūt le
 gitimi ſi vterq̄ aut cōtrahētū i facie eccleſie ſciat ipe
 dimētū q̄uis eccleſia ſuſtineat lz ignoret ne ca ꝑctō

De sacramento.

excusat nec filij sunt legitimi filij nec illi q̄ cōtrahūt i
occulto clandestine excusant a pctō nec eorū filij legi
tini reputant scias tñ q̄ illegitim⁹ filij duplex dānus
incurrit. s. qz nō admittit adactus legitimos sicut ad
officia z dignitatis filij excedūt in hereditate p̄na ve
rūtñ nat̄ales filii p̄nt succedere in sexta pte tñ spurij
nō in nulla pte succedūt p̄ntes vero eorū tenent eis
p̄uidere z ad ep̄m p̄tinerent cogat p̄ntes vt eis p̄
uideat. ¶. Hunc d̄ p̄nt illegitimi filij de iure legitia
ri. ¶. Impossibile est q̄ illegitim⁹ filij fiat legitim⁹ d̄
legitio coitu qz iā transit ille coit⁹ et nunc p̄nt fieri
legitim⁹ coit⁹ ex quo semel fuit illegitimus s̄ q̄dā mō
filij legitari in q̄tū dāna q̄ illegitim⁹ incurrit subtra
hūnt z remouent per legis auctoritatē. sūt sex modi
legitimādi filios. Duo sc̄d̄z canones z q̄ttuor sc̄d̄z le
ges p̄m⁹ s̄m canōes est qñ m̄fi sequit. s. qñ ille q̄ ḡna
uit filiū ex muliere soluta z per adulteriū p̄hit cū ea
in facie: ecclie z hic mod⁹ nō exaudit ad spurios. Se
cūd⁹ modus fit per sp̄alē indulgentiā z disp̄sationē
dñi pape z hic mod⁹ etiā extēdit ad spurios alij q̄ttu
or mōi sunt sc̄dm leges p̄m⁹ est qñ p̄ filium natura
lē vel spurium curie imperatoris offert z legitimat eo
sp̄o p̄ curie honestatē: sc̄d̄s est qñ pater in testō suo
notari eū legitimū heredem z filium post testm̄ impe
ratori offerat: tertius si nullo mō sit legitim⁹ p̄fis fi
lius semetip̄m offert principi. quartus est qñ p̄ suo
testimonio vel triū testiū subscriptiōe cū legitimum no
minat adiscit naturalē p̄dictis ergo modis solent fi
lij illegitimi legitari z sic de impedimēto criminis z
de his q̄ ad ip̄m pertinent ad p̄sens sufficient.

¶ Petr⁹. Hūc de impedimēto disp̄is cult⁹ est dicendū
vtrū s̄ fidelis possit m̄rimoniū p̄here z cū infideli si i
ter fideles vez sit m̄rimoniū. ¶. Nō lz fideli p̄here cū

6. mod
legitimā
di

infideli qz principale bonū m̄rimonū .ē proles iudicāda
 ⁊ nutritāda ad cultū dei: ⁊ qz talis educatio ⁊ nutritio
 fit per p̄res ⁊ m̄rem. Iō si pat̄ fidel̄ duceret vxorē
 infidelē ⁊ ecōuerso vtr̄qz cognaret educare puerū sc̄d̄s
 titū legis sue, ⁊ sic infidelis iſtrueret filiū suū ſz falſā
 legē suā ⁊ aduerteret ad lege xp̄iana ſi ſilr̄ bonū fide
 nō obſeruares q̄tū ad deū qz infidelis ſp̄ niteret puer
 tere fidē alteri? ſilr̄ ne bonū m̄ric. ⁊ qd̄ est ſacramētū
 ſuares qz m̄rimo. infidelū nō est p̄fectū ſignū cōiun
 ctiois xp̄i ⁊ eccle cū nō ſunt baptizati ſed tm̄ mō ē ap
 titudine ſignū ⁊ nō actu. Et iō talis diſpitas cult⁹ ipe
 dit m̄rio cōtrahēduz ⁊ dirimit iā cōtractū. Verūt̄n̄ ſci
 endū ē qz ſz iter infideles nō ſit m̄rio. cōpletū q̄tū ad ſa
 cr̄m qd̄ deſinat vnionē xp̄i ſi eccle tñ ē iter eos m̄ric.
 inq̄tū est in officium nature ⁊ in fedus ſocietatis. ⁊ p̄
 Nūq̄d tenet̄ fidelis cōuerſus ab infideli cōiuge diſcede
 re. **B.** Si fidelis cōuerſus hz ſpē de ſua p̄iuge q̄ debe
 at cōuertī et ad fidē de infidelitate reuertī p̄t cū ea ma
 nere. ſi nō ſciat ei⁹ obſtinationes ⁊ qz nō poſſit enz ea
 cōmemorari ſine p̄tumelia creatoris ⁊ ea reliq̄re. Nū
 q̄d licet̄ fideli q̄ ab infideli diceſſit aliū m̄rimonū p̄he
 re. **B.** Ad hm̄oi euidentīā ē notādū qz vt dictū est ama
 tri. tria occurrūt primo. ſ. qz ſit initiatū p̄ ſvba de p̄nti
 Sc̄do qz ſit copulatū p̄ cranalē copulā qz aliter poſſe
 ſcet per religionis ingreſſū diſſolui. Tertio qz ſi ratū
 per batiſimi ſuſceptionē. vnde m̄rimo. qd̄ habet hec
 tria diſſolui non poſſet. niſi per mortē alterius coniu
 gis. vnde matri. infidelū cui⁹ nō ſit ratū per batiſimū
 qd̄ est ianua oīz ſacramentoz ſolui poſſet p̄ cōuerſio
 nē alterius alio manēte in errore et poſſet nubere cū
 fideli et hoc i tribus caſibus. Primo qm̄ infidelis nō
 vult cohabitare cū fideli p̄uerſo ſed dimittit eū: tūc pōt
 fidelis cōuerſus cum fideli nubere. Et tunc primum

De sacramento.

matrimonium quod erat imperfectum per sequens matrimonium soluitur. Secundo quoniam infidelis vult eo habitare cum fidei sed non sine blasphemia christi quoniam fidelis conuersus audire abhorret. Etiam quoniam non est spes de conuersione infidelis et sufficienter fuit infidelis monitus a fidei ut errorem relinquat quem non vult relinquere tunc fidelis conuersus nubere potest confidei vel religionem intrare et sacros ordines suscipere nec est postea a infidei conuerso ad fidem fidelis qui nupsit vel votum religionis emisit vel ordinis suscepit restituendus quia tarditas conuersionis est ei in penas. si tamen coniux infidelis conuertatur ad fides antequam aliter in facie ecclesie matrimonium contraxerit tenetur ad coniugem suam accedere nec aliam potest ducere ipsa viuente. Tertio quoniam infidelis vult cohabitare cum fidei et sine contumelia christi sed non sine scandalo coniugis fidelis per contrahendum ipsum ad peccatum ut si vult eum a fide diuertere. In his predictis casibus licet fidei conuerso contrahere cum fidei alio. Notandum est quod per alios peccatis non soluitur matrimonium contractum quantum ad vinculum si soluitur quantum ad cohabitationem quo ad thorum. Et hoc tamen quoniam fit ad tempus quoniam scilicet speratur peccanti emenda. Quoniam etiam simpliciter quoniam delinquens non vult retrahi a peccato: ut dictum est supra de diuortio. ca. xxxv. Et hec de impedimento disparis cultus ad presens tibi sufficiant.

Questus consequenter de impedimento coactionis et violentie michi dicas quod tangitur in versibus supradictis cum dicitur vis. Et quia vis et coactio generant metum ideo primo videndum est quid sit metus et quomodo metus cadat. in presentia viri et post modum qua matrimonium impedit et dirimit. **S.** Que sit coactio ut scias que hic intelligitur notandum est quod duplex est coactio quidam absoluta que est amoris impetus que non potest evitari et talis coactio non

cadit in aia nec in cōsensu viri: qz est simplr voluntā
 riū. Alia est coactio conditionata. sp metū sicut qui
 scindit mēbrū putridum ne corpus pereat vel picit
 merces in mare vt se z nauē saluet z talis coactio ē
 quodāmodo volūtaria consideratis pditionib⁹ ptis
 cularib⁹ z circumstantijs pfone z rez z talis coactio
 cadit in aia viri. Un̄ de ista vltima coactione q̄ fit p
 metū hic agit z diffinit sic. Coactio est met⁹ instātis
 vel futuri piculi cā met⁹ trepidatio. ¶ Quō cadit
 met⁹ in pstatē virū. B. Ad hoc q̄ illud scias. Motan
 dū ē differētia est inter virū pstatē et incōstātē: qz vir
 pstatē p̄siderat piculi q̄litate z sequit̄ rectā rōnē nec
 nec cogit̄ ad maius malū vt euitet min⁹ malū sz po
 tit⁹ vir pstatē cogit̄ ad minus malū vt euitet maius
 malū. Vir autē incōstans nō p̄siderat q̄litate picu
 li nec rectā rōnē sequit̄ nec euitat malū maius. sz
 facit maius malum vt euitet min⁹ malum vt cū pec
 catū mortale facit ppter metum alicui⁹ pene t̄p̄alis
 Similit̄ ē alia differētia int̄ eos qz vir pstatē nō cor
 git̄ nisi ex forti estimatione z p̄babili viri incōstans
 ex leui. Differt etiā vir pstatē a pertinaci qz p̄tinax
 nullomō cogit̄ ad min⁹ malum qd̄ p euitando mai⁹
 malū facit vir pstatē vt dcm̄ est z ideo vir constans
 medius est inter cōstantē z p̄tinētē qz constans q̄nqz
 cogit̄ z q̄nqz non: qz cogit̄ ad min⁹ malum vt euitat
 maius malū p̄tra p̄tinacē qui nunqz cogit̄ Similiter
 non cogitur ad maius malum vt euitet minus malū
 contra incōstantē qui ad hoc cogitur ad peccanduz
 tñ vir pstatē nullomodo cogitur cū peccata sint ma
 xima maloz. imo hō d̄ eligere mori q̄ mortali⁹ pec
 care. Sunt autē alia damna z p̄cipua corpora alia
 quoz q̄dā sunt maiora et quedam minora. Maiora
 aut̄ dāna z p̄cipua sunt q̄ ad p̄sonā hoīs peūt vel ad

De sacramento

personam sibi coniunctam sicut uxoris filij et hinc sicut yberatio de honestate per superius mors seruitur et c. similis et ideo ex istis danis imminetibus presertim: vir cogitur ad alia bona corporalia minora sustinenda si et hoc habet per hos verius excusare metus hos posset putare nescis stupri siue status verberis atque nescis metus aut infame non cadit presertim vix sit augum danum ut dicunt iura quia ei de facili potest occurrere. Quod autem ex metu cadente inconstante vix vir constant promittit aliquid aliter propter hoc non cogitur ad mentiendum quia vult dare quam promittit sed cum postea vult potest repetere restitutionem sibi fieri vel saltem potest iudici denunciare: si promiserit se petiturum restitutionem sibi fieri. Quod autem non possit denunciare iudici promittere non potest cum hoc sit contra bonum iusticie quia nullus cogi potest quod faciat contra iusticiam. Et si quando coactio et metus cadunt in constantem virum. **P** **M**unc ad propositam questionem. scilicet quomodo impedit matrimonium consensus coactus editio. **B.** Quatum ad coactionem primam que est per vim absoluta coactio matrimonium omnino dissolvit et tollit eo quod talis coactio absoluta que specialiter cadit in presertim vix tollit vinculum amicitie quod est signum coniunctionis et christi ecclesie. Tollit et perpetuitatem vinculi matrimonij eo quod talis coactio absoluta repugnat illi perpetuitati contractus cum possit peti restitutionem in integrum et ideo simpliciter coactio absoluta cadens in constantem vix impedit et dirimit matrimonium. Quatum vero ad secundam coactionem conditionatam: que fit per metum quatenus tenet et quatenus non. Tenet autem quatenus ille metus levis est matrimonium. Quatenus etiam non tenet quatenus scilicet metus talis est quod cadit in constantem virum. Et licet libere consentiat unus et alter consentiat matrimonium non tenet quia talis metus libertatem consensus tollit. Similiter quia matrimonio non claudicat oportetque uterque libere in alterum consentiat et ideo talis coactio matrimonium tollit. **Notandum tamen quod licet talis coactio tollat et dirimat**

matrimonium sit ille conuincit qui coactus fuerat post
 modum libere in matrimonium consentiat tunc illud matrimo-
 niu[m] firmabitur et artificabitur vnde si mulier coacta fuerit
 ad matrimonium contrahendum per metum cadentem in constantem
 viz et post in matrimonium libere consentit tunc illo consen-
 su fiet matrimonium et erit firmum postmodum non poterit
 diremi dum tamen vir permaneat in eodem consensu libere cum
 quod prius dixit et idem est iudicium de vno coacto sicut de
 muliere tamen notandum quod si iurauerit per metum cadentem
 in constantem virum se contrahendum matrimonium cum obliquo
 illud iuramentum non obligat in iudicio fornicum sit extortum in
 iudicio tamen poli in quo iudicatur magis secundum ea que saluti
 anime confluentis expediunt consulendum est ut si ei expediat
 adimpleat iuramentum si vero ei non expediat per superiorem
 expectet de iuramento absolutio[n]is beneficium iuramentum
 aut tractum ad peccandum nullomodo obligat nec est ad-
 implendum. Nullumque parentes possunt cogere pueros suos
 ad matrimonium contrahendum. **B.** Absolute loquendo non
 possunt eos cogere ad contrahendum matrimonium vix tamen ex
 aliqua causa rationabili potest inducere filium a matrimonium contra-
 hendum sicut pro pace amicorum vel patrie. Et sicut libe-
 ri tunc se habent ad illa tamen determinare de necessitate ita
 tenentur obedire parentibus dum causa illa illos cogat aliter non
 et propter hoc sequitur quod parentes iurant sponsalia liberorum se-
 subintelligitur ex natura dicti conditionali. s. liberi consentiant
Petrus postmodum de impedimento ordinis est dicendum. **B.** Sacer. ordo ex vi ordinis et ex voto conti-
 nentie eidem annexum impedit matrimonium contrahendum et di-
 rimit tractum post suspensionem ordinis sacri impeditur est
 ma. p. tractum scilicet usum si homo vir suscepit ordinem
 volente vxore vel ipsa sciente et non reclamante ex tunc vxo
 retinetur perpetuo vouere continentiam nec propter hoc
 religionem intrare nisi de piculo continentie et castitate

De sacramento

exco cutio
ne
nec di
zi m m
eius timeatur. si vero vir viuante & ignorante sacros
ordines susceperit characterē suscepit ordinis s; exco-
municacione caret & vxo petenti reddere debitum. ipe tñ
petere non p̄t. Sunt autem tres ordines sacri de qui-
bus dcm̄ est ca. ordinibus q̄ impedit m̄rimoniū con-
trahendū & dirimunt. p̄tractum. s; subdiacon⁹ & dia-
con⁹ p̄sbyteratus qz i ipsis ē annexa continentia vt
dictum est de ordinibus ca. vi. Adinores ḡo ordines
non impediunt m̄rimoniū contrahendū & dirimunt: iā
ḡctū vt ibidē d̄r et hoc qđ dcm̄ & est de impedimento
ordinis habet apud nos in ecclia occidentali qz apud
grecos in ecclia orientali aliter se hz qz lz apud eos
sacer ordo impedit m̄rimoniū ḡhēdū sicut apud nos
tñ apud eos sacerdotis ordo non impedit m̄rimoniū
vel vsus m̄rimoniū iā ḡcti qz p̄moti ad sacros ordines
in ecclia orientali p̄nt vt i m̄rimonio pri⁹ ḡcto cū ḡgie
lz post susceptionem sacroz ordinam non potest de
nouo contrahere et hec de impedimento sufficient.
Detrus. Adichi dicas de impedimento ligaminis
qd sit. **S.** Impedimentum ligaminis consistit in
eo qđ hō ligat⁹ cum muliere p̄ m̄rimoniū vel mulier
cū ḡo non p̄t p̄ m̄rimoniū alteri copulari alio viuēte
cum qđ p̄traxit post m̄rimoniū ex qđ seq̄t qđ vn⁹ homo
plures mulieres h̄re nō p̄t simul verūtñ antiq̄ p̄fes:
ex disp̄satione habuerunt pp̄ cāz p̄l ḡñande iō mil-
lis eis fuit licitū sic aut̄ illicitū ē qz hō & mulier effi-
ciunt̄ vna caro iō hō nō p̄t dare carnē suā pluribus
mulierib⁹ si ḡ nec mulier plurib⁹ viris et ideo vir et
mulier nō possunt cū alio nubere suo coniuge viuēte
& si hoc fecerint nō est m̄rimoniū. **S.** Mulier credēs
virū suū mortuum nunqđ p̄t alci nubere licite vel vir
alteri mulieri. **S.** Extra in decretali de nuptiis ca.
dñs ac redēptor: d̄r qđ null⁹ ad sc̄das nuptias migra-

re p̄sumpserit donec cū sciret q̄ mortu⁹ sit cōiūx ei⁹.
Un̄ ex sola credulitate mortis alteri⁹ cōiūgis vel cō
 iectura leui n̄ l̄s alteri cōiugi m̄rimoniū cōtrahere s̄
 magis req̄rit certitudo q̄ p̄ iuramēta aliquorū q̄ eum
 mortuū nouerūt habeat. Dicit tñ hugo q̄ iuramētū
vni⁹ testis sufficit cū a testatiōe publice fame aliter
no. Notādū tñ ē q̄ qñ alē iugū credit alter mortuū
 firmū ⁊ postea cū alio contrahit si postea oriat̄ dubi
 tatio de vita illi⁹ si de tali dubitatiōe certitudo vite
 coniugis p̄oris hēat alē q̄ cum alio contraxerit non
 petere p̄t ne reddere debitū euz sc̄o s̄ mortalit̄ pec
 caret si hoc faceret ⁊ adulterius cōmiseret. Si n̄o du
 bitet solum et hoc ex cā rōnabili tunc non d̄s petere
 debitum a sc̄o coniuge s̄ p̄t ip̄i petenti debitū red
 dere. Si n̄o dubitet q̄ ex leui ⁊ indiscreta dubitatōe
 d̄s a corde suo abijcere tñ dubitationē temerariā p̄t
 petere ⁊ reddere debitum licite. ¶. Nunq̄d tenet̄ pri
 mus illā recipe q̄ sic contraxit cum sc̄o viro. **B.** Sic
 ut prius dcm̄ est sic dicendum est q̄ si illa contraxit
 cum sc̄o viro ex certa scientia sciens p̄mum virum
 adultera est nec tenetur primus vir eā recipe. Si n̄o
 p̄ ignorantia probabilem q̄ credebat eum mortuus
 quē contraxit cum alio tunc distinguēdū est q̄ aut
 statim fuerit reuersa ad p̄mū euz cognitionē vite sue
 habuerit ⁊ sic recipere tenetur eam aut non est. statim
 reuersa ⁊ sic non tenet̄ causa recipere adultera est.
 Et hec de impedimento ligaminis ad p̄ns sufficiāt.

Petrus de ultimo impedimento in v̄sibus p̄ori
 b⁹ contento dicas. s. de ipotētia coeūdi qd̄ tā
 gis euz d̄s si forte coire ⁊c **B.** Impotētia coeūdi dus
 plici cā puenit vel frigiditatis vel ex maleficio. ¶.
 De vtroq̄ audire cupio ⁊ p̄rio de impedimēto frigiditatis
 quō m̄rimoniū impedit ⁊ dirimit. **B.** Frigiditas

De Sacramento

tas impedit in simonius eo quod alii coniugum dat alteri
corpus sui potestate ad reddendum debitum carnalis copule
Et quod frigiditas impedit homini redditionem: idem impedit
est in simonium: quod frigidus ad impossibile se obligare
non potest cuiusmodi est reditio: sed notandum est quod causa frigi-
ditatis duplex est quaedam temporalis cui potest subuenire beneficio
artis medicine vel etatis et hoc matri totaliter impedit
nec soluit. Alia est causa perpetua cui non potest subueniri et hoc
fit dupliciter. Quod aut illa causa precessit matri aut sequitur
si precessit sic impedit matri. Quod hunc et dirimit iam dictum
ita tamen quod ille illud impedimentum huius perpetuo maneat
absque spe coniugii ille homo et ex parte cuius non est repletum impe-
dimentum nubat cui voluerit in domino. si homo illud impedi-
mentum sequitur matri iam dictum et consummatum sicut cum alio
quod huius uxorem castrat vel ex infirmitate deveniat frigi-
dus vel impotens ad carnalem copulam propter hoc non dirimitur
matri iam dictum. Notandum est est quod hiis senibus nubere quibus
non possunt generare cum non habeant caliditatem sufficientem ad ge-
nerandum habent tamen caliditatem sufficientem ad reddendum debitu-
m carnalis copule et ideo conceditur eis matri scilicet quod est in
remedium et secundum est officium nature ad generationem. 18.
Quomodo potest frigiditas cognosci. 18. Ad cognoscendum
illud impedimentum frigiditatis esse perpetuum ecclesia tres
annos statuit in quibus si fideliter uterque operam carnali co-
pule adimplere dederunt et impleri non potuit iudicio
ecclesie possunt dissolui alio tamen proclamante vel utroque: sed si
uterque proclamatur ad iudicium et profiteatur impedimentum tunc pro impe-
dimentum collusionis uterque iurabit quod bona fide operam
dederunt carnali copule adimplere et causa adimplere non po-
tuerunt et cum septima manu propter quorum eorum personas et statum
cognoscentium: quod crudelitate iurabunt: si homo alter con-
fiteatur tamen et alter negat si vir fuerit qui provocat ad sepa-
rationem muliere negante homo incumbit probatio quod illi soli

nō credit. Si ūo mulier puocat ad separationē viro negāte vel p̄trariū asserēte. s. carnalē copulā p̄cessisse credit viro qz caput est mulieris. nisi mulier velit p̄bare impedimētū p̄ affectū corporis d̄z tñ maior caliditas adhiberi circa virū q̄ circa mulierē qz frigiditas que faceret virū impotentē nō faceret mulierem impotentē. Notandū etiā q̄ in muliere est aliud impedimētū qđ d̄r artatio ⁊ est impedimentū naturale ⁊ ita tollit m̄rimoniū sicut et frigiditas viri qz si non possit ei subueniri p̄ aerē chirurgie ⁊ m̄rimonium p̄cedat sepanda ē a viro ⁊ viro dabit licētia nubēdi alijs ⁊ ipsa mulier in nupta manebit verūtñ si alijs nubat ⁊ ab illo cognoscat p̄rio viro debet reddi et si mulier de frigiditate viri: qz si vir post separationem nup̄sit alijs ⁊ eā cognouerit redire d̄z cū p̄ris vxore qz cōstat ecclesiam in iudicando impedimētū qđ fuerit perpetuū cum t̄pale sit fuisse deceptā. Item notādū q̄ si vir non posset cōplere carnalē copulā euz virgine ⁊ tñ posset cū corrupta p̄pter hoc non est matrimonium dirimendū qz medicinalit̄ posset aliquomō vel istrumēto claustra pudoris frangere ⁊ ei cōiungi nec hoc ē cōtra naturā qz nō fieret ad delectationē s̄z magis ad medicamētū. Alteri⁹ ē notādū q̄ si alter añq̄ p̄rit ignoret penit⁹ impedimētū alteri⁹ s. q̄ si impotens ad coeundū potest separari ab eo si voluerit cū impedimētū cognoscit. Si ūo sciat illud impedimētum añq̄ m̄rimoniū cōtrahat cum eo nō dirimit matrimonium postq̄ contractū est qz ostenditur q̄ alius finē querit in illo cōtractu ⁊ iō m̄rimoniū stat ⁊ non soluitur. sic ergo patet de impedimento frigiditatis

C Petr⁹. Hūc postremo de ipedimētō malefici m̄chi dicas. **S.** Sicut de frigiditate d̄cū est dicendum de maleficio qz si maleficium sequatur matrimonium

De Sacramento

iam cōtractū siue p̄summatū fuerit per carnalē capu-
lam siue nō dirimit m̄rimoniū iam cōtū. Si nō prece-
dat m̄rimoniū p̄tractū sic ēt est distinguēdū vt prius
qz illud maleficius est p̄petuum z sic dirimit m̄rimo-
niū. Aut t̄pale z sic nō dirimit z ad hoc reperiēdum
ecclesia t̄ps triū annoꝝ statuit sicut de frigiditate qz
si infra illo tres ānos m̄rimoniū p̄summati nō possit
per carnalem copula p̄petuum maleficiū iudicāz z
p̄nt ab ecclia separari sic dictus est de frigiditate. verū
t̄n d̄ra est inter frigiditatē z maleficiū qz frigiditas
impotens eū ad om̄s mulieres z iō non dat licentia
nubēdi alij mulieri: sed ex maleficio p̄t hō eē impo-
tens ab vnā mulierē z nō aliā: iō q̄nc̄ iudicio eccle-
sie dissoluit̄ p̄pter impedimentum maleficii z vtriqz
dat licentia ad m̄rimonium p̄hendū tā viro q̄ mu-
lieri. Un̄ puenit maleficiū. **S.** Ex diabolo deo p̄mit-
tente qz corruptio p̄mi pcti p̄ quē hō fact⁹ est seruus
dyabolo deuenit in eos p̄ actū gn̄antē z iō pt̄as ma-
leficij p̄mittit̄ diabolo a deo in hoc actu magis q̄ in
alijs actib⁹ sicut ēt ī serpētib⁹ oñdit̄ p̄t⁹ maleficioꝝ
magis q̄ ī alijs aīalib⁹: qz p̄ serpētē diabol⁹ mulierē
tētavit z illd̄ impedimētū maleficij deo p̄mittēte po-
test esse ex impressiōe demonis in imaginatione hoīs
ex qua tollit̄ vir p̄cupiscētia mouēs ad talē mulierē
z nō ad aliā z fil̄ p̄t p̄stare īpedimētū q̄tū ad oēs
mulieres impedimēta excusationē p̄cupiscētie per q̄
carnalis copulā tollit̄: vñ z maleficiū p̄petuum d̄z qz
humano ope non p̄t remediū adhibere. **¶.** Nunquid
licitū est impedimentum maleficij p̄ aliud offm̄ amo-
ueri. **S.** Nō opz illud impedimētū qd̄ maleficiū factū
est p̄ aliū maleficiū admoueri z destrui sicut malefici
testant̄ z t̄n si posset p̄ maleficiū adhiberi remediū ni-
chilomin⁹ p̄ceptū iudicē impedimētū. **¶.** Nullomō

ut aliquis auxilium demonum invocare. Hec est opus
 quod si propter aliquod peccatum data sic dyabolo potestas in
 aliquo hominem quod cessante peccato cesset homini diaboli potestas
 quod transeunte culpa remanet pena quod in hoc mundo
 absolutus sit homo a culpa: tamen propter reatum pene quod rema-
 net permittit deus hominem in hoc mundo a demonibus
 fatigari. Similiter sciendum est quod licet exorcismi vale-
 ant ad exprimendum plurimas demonum infestina-
 tiones: non tamen semper valeant ad reprimendum eas
 quantum ad molestias corporales diuino hoc exigente
 iudicio tamen exorcismi valent semper contra illas in-
 festinationes demonum que sunt principaliter constituta.
 Igitur per quid sit maleficium et quod separandi sunt
 coniuges si sit perpetuum et quod ab ecclesia ad cuius cog-
 nitionem est taxatum. scilicet triennium et post illis ab
 ecclesia possunt separari ut dictum est de frigiditate
 verum tamen si post separationem potentia redierint. scilicet se-
 mutuo carnaliter cognoscendi ut inter eos matrimonium
 reintegrari: quod illud impedimentum malefici non fuerat perpe-
 tuum: sed potius temporale. Sic igitur de impatientia con-
 eundi: et sacro matrimonio hec ad presens sufficiant. Igitur
 petre hec paucula que dicta sunt de septem sacris tibi suf-
 ficiant que potuit ut breuius describit fratris theodori prin-
 cipaliter collegi ac petri de tarantoise quorundam alia
 dicta inferendo. si qua tamen inueneris minus ordinate po-
 sita non eorum scripta culpes sed mea potius ignorantiam
 si autem inueneris aliqua que ad presens non tenent hoc est propter
 iurium nouitatem que sunt postmodum confirmata prout reperit
 de summa excommunicationis et publice et honestatis iusticia
 Hec igitur paucula grauer accipere et propter ea ad
 maiora scripta et etiam ad iura recurre. Pro me tamen in
 hoc opere fesso ipsum exora a quo omnia sacra virtutes ob-
 tinent dominum uicem iesum christum qui cum patre et spiritu sancto

Tabula.

pluit ⁊ regnat de⁹ bñdictus in secula seculorū. Amen.

Ad cognitionem presentis operis de administratione septem sacramentorum ecclesie et inuentiones faciliores eorū que in eo continentur est notandum q̄ qui vult inuenire aliquem casum in aliquo septem sacramentorum contemptum p̄ tabulas sequētē inueniet i quo loco continentur ⁊ i quo folliculo. Et primo de sacramento baptismi. Et consequēter de aliis sacris sc̄dm q̄ inferius ascribuntur.

De sacramento baptismi. Folio. i.

Quot baptismus est ianua omnium sacramentorum et q̄ triplex est. Folio. ii.

Ex quibus constituatur sacramentum baptismi. ibi.

Quod aqua est materia baptismi. ibidem.

Quod aqua naturalis ē solū materia bap. ⁊ n̄ alia aq̄. ibi.

Quare aqua est materia bap. magis q̄ aliud. ibidem.

Que sit forma sacramenti baptismi. Folio. iij.

Utrum ly ego et ly amen sint de essentia forme. ibidem.

Utrum homo possit seipsum baptizare. ibidem.

Utrum possit dici baptizo te in noib⁹. ibidem.

Utrū possit baptizari in noib⁹ genitoris ⁊ geiti. ibi.

Quot modis forma baptismi variatur. ibidem.

¶ De modo baptisandi.

Utrū fiat per aspersionem vel immersionem. Folio. iiii.

Utrū debeat fieri s̄l i mersio vel asp̄io at̄ plures. ibi.

Utrūq̄ factā vnica immersione vbi plures fieri debent im-

pediatur baptismus. ibidem.

Que pars corporis d̄z imergi vel aspergi. ibidem.

Utrum baptismus sit statim dandus vel differēd⁹. f. v.

Utrū puer⁹ gētiliū v̄l infideliū sit baptism⁹ ministrād⁹. ibi.

Utrūq̄ pueri reпти in viuis sint baptisandi. ibidem.

Utrum hī de quibus dubitatur de eorū baptismi sit

baptisandi. ibidem.

Tabula.

utrum quilibet homo possit baptizare	ibidem
num solis sacerdotibus ptineat baptizare.	ibidem.
utrus in necessitate pater aut mater possit proprium filium baptizare	ibidem.
ut duo hoies possunt unum pueru baptizare.	ibidem
ut scismatici et infideles possunt baptizare.	ibidem.
ut adultis fide accedentibus pfit baptismus.	ibidem.
At qd gra q conferit in baptismo pficiat	ibidem.
ut ad leuandu puer de bap. debeant aliq itesse.	ibidem
Quod ad leuandum puerum esse debeant.	ibidem.
ut oes p sanguinei p vna psona ad leuand puer. ut qd anoz debet ee pueru de bap. suscipietes.	ibidem.
utrum sacerdos baptizans puerum masculum profemia debeat iterum illum baptizare	ibidem
ut matre mortua puerum sit extrahed p aptitioez matris a corpore ei et si non mortuus iuentus fuerit nunquid est sepeliendus cum matre	ibidem
Quid sit cathecismus et exorcismus	ibidem
utrum puer in necessitate baptizatus debeat cathecismus fieri	Folio.viij.
qs debeat pcedere exorcismus an cathecismus	ibidem
De sacramento confirmationis.	ibidem
Quot sunt sacra que imprimunt caracterem.	ibi.
q sit materia et forma et sacrificii confirmatiōis	ibidem
Quibus ptineat sacri confirmatiōis ministrare.	ibidem
Utrū omnes debeant sacrum confirmatiōis suscipere.	ibi.
Quot suscipiens deus ee ieiunus et cofessus.	ibidem
In qua parte debeat confirmari.	ibidem
quot confirmatus debeat teneri ab alia	ibidem
Quot per triduum debeat referre ligaturam	ibidem
De sacramento ordinis.	Folio.ix.
Quid sit sacramentum ordinis	ibidem.
Quot sunt ordines.	ibidem

Tabula.

Quod sacramentum ordinis est vnum.	ibidem.
Utrum in quolibet ordine imprimatur character.	ibidem.
Quid vestes sacre significant	Folio. x.
Utrum corona sit ordo.	Folio. xi.
Utrum episcopus sit ordo.	ibidem
Utrum alijs sacerdotes ab episcopis possint ordines conferre.	xij
Utrum non baptisatus et non confirmatus possit ordinari	ibidem
Que impediunt susceptionem ordinum.	ibidem
Utrum defectus cognitionis impediatur susceptionem ord. f. xij	
Utrum seruitutis impediatur	ibidem.
Utrum homicidium impediatur.	Folio. xij.
Utrum illegitimitas impediatur	ibidem
Utrum matrimonium impediatur	ibidem
Utrum bigamia impediatur	Folio. xij
Quomodo contrahatur bigamia et quod modis	ibidem
Utrum vitium membri impediatur	ibidem
Utrum possit aliquis in vna die plures ordines suscipere. et vtrum furtiue suscipiens vel per saltus priuetur ab executione	ibidem
Utrum heretici degradati et hinc possunt ordines conferre.	Folio. xv
Utrum ministrans in ordine suscepto existens in peccato mortali peccent.	ibidem
Utrum ordinatus teneat dicere horas canonicas	ibidem
D E sacramento eucharistie	ibidem
D E sacramento eucharistie quid sit	ibidem
Utrum panis et vinum sit materia huius sacri.	ibidem.
Utrum debeat confici de fermento aut azimo.	Fo. xvi
Quare ad consecrationem vinum requiratur et de quo vino debeat celebrari.	ibidem
Utrum aqua sit vino admiscenda	ibidem
Utrum ex solo vino sine aqua possit contra sacramentum.	ibi.

Tabula

- Utrum hec verba / hoc est corpus meum sint forma
huius sacramenti. ibidem.
- Utrum possit cōsecrari corpus sine sanguine. folio. xvij.
- Utrum accētia post cōsecrationē p se maneant ibidem.
- Quid de vermibus ex eis gñatis sit faciendum ibidem.
- Quod sacerdos est solus minister huius sacri. ibidem.
- Utrum sacerdos celebrās debeat esse ieiunius. ibidē.
- Utrum sumptio aque vel alicuius medicine frangat
ieiunium. Folio. xviii.
- Utrum reliquie ciborum in dentibus impediāt sa-
cramenti celebrationem. ibidem.
- Utrum sacerdos d̄z esse cōfessus añ cō celebrat. fo. xix.
- Utrum in missa sacerdos possit se abstinere a conse-
cratione absq̄ peccato. ibidem.
- Utrum pollutio nocturna impediāt celebrationem:
et quot modis prouenit. ibidem.
- Utrum sacerdos absq̄ indumentis sacerdotalibus
possit celebrare Folio. xx.
- Utrum sacerdos possit plures missas in die celebra-
re. Folio. ibidē.
- De defectibus et occurrētibus in missa sacerdoti. ibi.
- De periculis accidentibus in missa circa species sa-
cerdotis. Folio. xxi.
- Quid sit sanguis stillauerit super altare agēd̄ ē. xxij.
- De qua materia debet esse calix ibidem.
- Quibus ministranda est eucharistia ibidem.
- Utrum peccatoribus sit ministranda. ibidem.
- Utrum pctōribus occulte pctētibus sit neganda. f. xxiii.
- Utrum panis loco eucharistie possit dari ibidē.
- Qua hora missae celebrari debent. ibidem.
- De his que dicuntur in missa ibidem.
- De his que sunt in missa, fo. xxv.

Tabula

- De sacramento penitentie. Folio. xxviij.
- Utrū pñia sit sacm̄ z quare dicat̄ sc̄da tabula. ibidē
- Quid sit pñia et que sit eius materia z forma. xxviii
- Utrū in absoluēdo reqr̄at̄ man⁹ iposito sacer. ibidem
- De qb⁹ pctis sit pprie pñia iniungenda ibidem.
- Quod penitentia est triplex. Folio ibidem
- De solenni pñia. ibidem Utrū cōfes
sio. debeat fieri de qlibz pctō / mortali et veniali. xxix
- Utrū qlz fidelis teneat̄ de necessitate ad p̄fitēd̄. ibidē
- Utrū cōfessio deant fieri pp̄o sacerdotiz nō alij. ibidē
- Utrum mulier debeat confiteri sacerdoti peccatum
quod cum eo commisit ibidem
- Utrū cōfessio possit fieri p̄ int̄pretētē v̄l scripturā. xxx
- Utrū p̄fessio possit fieri ī necessitate alij. sa. q̄ pp̄o. ibi.
- Utrum sacerdos in confessione possit confitenti ali
qua interrogare. ibidem
- q̄ sunt circūstātie q̄ aggrauant pctm̄ z q̄ sunt cōf. ibi.
- Que sunt conditiones confessionis xxxi
- De ab solutōe utz qlz sacerdos possit penitentes ab
soluere ab oib⁹ pctis extra necessitatē. ibidem
- Utrū qlz secer. ī neces. possit absoluē penitētes. ibidem
- De expōe q̄noq̄ casuum retētoz a iure pro q̄bus sim
plex sacerdos remittit penitētē sup̄iori. xxxij
- Utrum excōicatus prius sit absoluendus a peccatis
quam excōicatione Folio. xxxij
- Utrum qlibet sacerdos possit excōicatū absoluere et
ad quē ptinet absolutio excōicationis ibidem
- Utrū excōicat⁹ possit a iudice vite absolui xxxiij.
- Utrum excōicatus pluribus excōicationibus possit
ab vna sine alia absolui. ibidem
- Utrū iudex possit excōicatū absoluere a pctō sicut eū
absolui ab excōicatione z de ptāte iclaviū. ibidem

Tabula

Utrum simplex sacerdos possit absolvere a minori excommunicatione	folio. xxxv.
Utrum liceat cum excommunicato participare et casus quibus licet et quibus non	ibidem
Utrum tota penitentia pro peccatis sit iniungenda vel sit ad arbitrium sacerdotis	folio. xxxvi.
Utrum infirmis sit penitentia iniungenda vel innotescenda. ibi.	
Utrum vnus pro alio possit satisfacere	ibidem
Utrum indulgentie presint et tamen valeant quod tunc sonant ibidem	
De partibus satisfactionis	ibidem
Utrum in oratione sepe requiratur intentio actualis ibidem	
Utrum oratio debeat sepe esse vocalis et nunquam mentalis. xxxviii	
Utrum ille qui obmisit diuinum officium ut horas canonicas iniungendum sit ut iterum dicat	ibidem
De oratione dominica et petitionibus que in ea continentur. ibidem	
De elemosina et partibus eius sub precepto cadat. ibidem	
quot sunt elemosine corporales	ibidem
De quo sit facienda elemosina	ibidem
Utrum de male acquisitis	ibidem
Utrum de acquisitis ad taxillos possit fieri elemosina. xl.	
Utrum persone subiecte possint facere elemosinam de bonis dominorum sine licentia	ibidem.
Utrum clerici debeant dare elemosinis que supfluent. ibidem	
Utrum propinquioribus vel melioribus data sit elemosina. ibidem.	
Utrum ioculatoribus sit elemosina danda	xl.
Utrum aliquis sibi metipso possit facere elemosinam. ibidem.	
Utrum elemosina. que datur pro defunctis possit differri sine peccato.	ibidem.
Utrum ex earum dilatione paciatur defunctus. ibidem	
De elemosina spirituali et quot sunt	ibidem
De fraterna correctione	ibidem
quibus incumbit fraterna correctio.	xlvi.
Utrum peccator possit corrigere	ibidem

Tabula.

- Utrum secreta monitio debeat precedere publicam denunciationem.** ibidem
- Utrum religiosi peccent proclamantes publice fratres in capitulo.** folio xliij.
- De ieiunio utrum cadat sub precepto.** ibidem
- Qui sunt & que persone ieiunio abluuntur** ibidem
- Utrum pegrini & laborantes ieiunare teneantur.** ibidem.
- Utrum serui nobiliū & aliorū ieiunare teneantur.** xliiij.
- Utrum pregnantes & nutrices ieiunare teneantur.** ibi.
- Ad quem pertinet dispensatio ieiunij.** ibidem
- Utrum paupertas excuset semper a ieiunio** ibidem
- De temporibus ieiuniorum** ibidem
- De cibarijs sumendus die ieiuniorum** xlv.
- Utrum tēporib⁹ ieiuniorum sit semel comedendū.** ibid.
- De restitutione utrum sit de necessitate salutis.** ibidem
- Utrum in futuro & rapina sit restitutio facienda.** ibid.
- Utrum quis accipiendō res suas occulte furtum cōmittat.** ibidem
- Utrum quis pro re sua violenter detenta possit alias rem accipere.** folio xlvj.
- Utrum rapina sit graui⁹ peccatūq̃ furtum.** ibidem
- De usura utrum liceat aliqd recipere p̃ pecūia mutuata**
- Utrum ille qui dānū incurrit pro mutatione pecunie possit illud repetere.** folio xlvij.
- Utrum fauor obsequium & manus a manu et lingua possunt pro pecunia mutuari.** xlvij.
- Utrum omnia que lucrata sunt ex pecunia vsuraria sint restituenda.** ibidem.
- Quō dānū latū in persona & quō dānum illatū in rebus restituendum sit.** ibidem.
- Utrum restitutio sit sp̃ faciēda ei a quo res ē ablata.** xlix
- Utrum ille q̃ dānum infert teneat sp̃ restituere.** ibidem.
- Utrum accipiētes res in bello teneant restituere.** fo. l.

Tabula

- U**trum prescriptio semper valeat. ibidem
Utrum liceat res vendere plusq̄ valeant ibidem
Quō venditio est licita ppter defectum rei. folio. lj.
Utrum venditor debeat semper dicere defectum rei
vendende. ibidem
Utrum res possunt vendi sc̄m precium loci. ibidē
Utrum liceat rem vendere plusq̄ sit emptā. folio. ljj.
De sacramento vñtionis extreme ibidem.
Utrum extrema vñctio sit sacramentū. ibidem.
Quibus sit extrema vñctio sit ministranda. ibidem
Que sunt materia & forma extreme vñtionis. ibidē
Que membra sunt iniungenda folio. liij.
Utrum possit extrema vñctio sepius iterari pro qua
libet infirmitate ibidem
Que dñt inq̄ri ab infirmis de articuli fidei. ibidem.
Qui & quot sunt articuli & expositio eorum ibidem.
De sacramento matrimonij folio. liiij
Utrū matrimonium sit sacramentum. ibidem.
Utrum eo in gratia conferatur ibidem
Utrum carnalis copula sit de essentia m̄rimoni. ibid.
Quomodo sponsalia fiant folio. lv.
Quot modis fiant sponsalia ibidem
Utrum possint fieri sub conditione ibidem
Quot modis dirimuntur sponsalia folio. lvi.
Quo tempore possunt sponsalia contrahi ibidem.
Utrum carnalis copula per verba de futuro subsequen
ta facit matrimonium ibidem
Utrum cōsensus & verba de presenti ad matrimonium
requiratur. folio. lvii
Utrū vni⁹ cōiugis cōsensus sufficiat ad m̄rimoniū. ibi.
Utrum non consentiens possit aliam ducere ibidem
Utrum multi possint contrahere m̄rimonium. fo. lvii.
Utrum p̄ pcuraciones possit m̄rimonium q̄hi. ibidē.

Tabula

Utrū furiosi ⁊ amētes possit cōtrahere m̄rimo. ibid.
vtrū p̄sensus p̄ditionat⁹ facit matrimonium. ibidem.
vtrū alī p̄iugū teneat alteri sp̄ reddere debitū. ibidē
vtrū vir teneat reddere debitū vxori nō petēti. ibidē
vtrum teneat reddere debitum vero leproso ibidem
vtrū liceat petere debitū a muliere menstruosa. lx.
vtrū licitū sit petere debitū a muliere pregnante. ibi.
vtrū sacris t̄pib⁹ liceat petere debitū aut reddere. id.
vtrū q̄lib⁹ vir q̄lib⁹ mulieri possit p̄ m̄rimo copula
ri. fo. lx. de m̄rimo clādestino ⁊ quot mōis fiat. id.
quot modis īpediū matrimoniu cōtrahendū. ibidem
Lasus q̄b⁹ īpediū ⁊ dirimū d̄ctū m̄ri. in ḡnali. ibidē
vtrū error p̄sone īpediat et dirimat m̄rimoniu. lxi.
vtrū error nobilitatis ⁊ dignitatis īpediat ma. ibidē
vtrū error cōsanguinitatis ⁊ h̄mōi īpediat m̄ri. ibidē
vtrū p̄ditio seruitutis īpediat ⁊ dirimat matri. ibidē
vtrū seruū possit m̄rimo. p̄here sine licentia sui. ibidē
vtrum vir possit se facere seruū inuita vxore. fo. lxiii
vtrū filii conditionē m̄ris sequi debeāt aut p̄ris. ibidē
De impedimento voti primo quid sit votum ibidē
Ea quibus habeat fieri votum ibidem
vtrum hō sp̄ teneatur adimplere quod vouit. fo. lxiiii.
que sunt persone que possunt vouere ibidem
Ad quos pertinet votum dispensatio. folio. lxxv
quō votū matrimoniu impedit ⁊ dirimit ibidem
De impedimēto cognitiōis qd si cōsanguinitas. ibidē
vtrū cōsanguinitas p̄ p̄hēd⁹ ⁊ lineas distiguat. ibidē.
vtrū p̄sanguinitas m̄rimo dirimat ⁊ impedit. lxxvii.
qui gradus excluduntur a matrimonio. ibidem
De impedimento affinitatis quid sit affinitas et vn
de causatur. folio. lxxviii.
Utrū in affinitate similiter gradus ⁊ quomodo im
pedit matrimoniu. folio. lxxix.

Tabula.

- Quod procedendum est ad dirimendum matrimonium
inter affines ibidem.
- De publice honestatis iusticia quod sit ibidem.
- Quomodo differt ab affinitate et quo tempore cau-
satur et vtrum impediatur matrimonium ibidem.
- De cogitatione spirituali quid sit et quomodo causetur et
quomodo matrimonium impedit et dirimit. Folio. lxxij.
- Inter quas personas cognatio spiritualis contrahitur. ibi
vtrum cognatio spiritualis transeat ab vno coniun-
gum in alterum. lxxij.
- De cognatione legaliquid sit. lxxij.
- Que persone possunt adoptare: quomodo fit adoptio. ibidem.
- Differentia inter adoptionem et arrogationem. ibidem.
- quomodo cognatio legalis impediatur matrimonium ibidem.
- Inter quas personas cognatio legalis impediatur ma-
trimonium. lxxv.
- de impedimento criminis que sunt crimina que matrimonium
impediunt et contrahendum et que dirimunt iam contractum. ibidem.
- vtrum vir possit uxorem dimittere propter crimine adulte-
rii. Folio. xxvi. Casus in quibus non licet uxorem forni-
cantem dimittere. ibidem. vtrum proprio iudicio pos-
sit vir uxorem fornicantem dimittere. ibidem.
- vtrum mulier possit virum fornicantem dimittere. ibidem.
- vtrum vir possit uxorem fornicantem post diuortium
reconciliare. Folio. lxxvij.
- De filiis legitimi et illegitimis ibidem.
- vtrum filii illegitimi possint legitimari ibidem.
- de dispendio cultu vtrum fidelis possit contrahere cum infideli. ibidem.
- vtrum fidei iuramentum teneat ad infideli coniuge discedere. lxxviii.
- vtrum si discesserit ab ea possit aliud matrimonium contrahere
vtrum per alios petis que per fidelitatem soluantur matrimonium
- De impedimento coactionis et quid sit metus. ibidem.

Tabula

Utrum metus cadat inconstantē virum.	Folio. lxxix
Utrum consensus coactu tollat m̄rimoniuz.	ibidem
Utrū parentes possunt liberos suos cogere ad con- trahendum matrimonium	Folio. lxxx
De impedimento ordinis	ibidem
Utrū sacer ordo impediat m̄rimonium	ibidē
Utrū in ecclesia orientale impediat	ibidem
De impedimento ligamini quid sit	ibidem
Utrum mulier credens virū suū esse mortuum possit nubere.	ibidem
Utrum primus teneatur eam recipere que sic nupsit cum secundo	Folio. lxxxi
De impotentia coeundi.	ibidem.
Utrum frigiditas matrimonium impediat.	ibidem
Quō impedimētū frigiditatis cognoscatur.	ibidem
De rationem mulieris	ibidem
Utrum impotentia viri ad virginem matrimonium di- rimat	ibidem
Utrum ignorans impedimentum coniugis possit ab eo separari.	ibidem
De impedimento maleficij	ibidem
Utrum impediat ⁊ tollat matrimonium	ibidem
Unde maleficium proueniat	ibidē
Utrum maleficij impedimentum possit per aliud ma- leficium licite moueri	ibidem
Quod exorcismi ad illū amouēdū nō valeant.	lxxxiii.

¶ Finis tabule.

¶ Explicit. Guillelmus Parisiensis
super septem sacramentis

TOL
BIBLIOTECA

Sala...
Número...

R

5

COLEDO

OTTECA PROV

la *Artemis*

inero } ...

Res.

533

S.L. 03
anim

